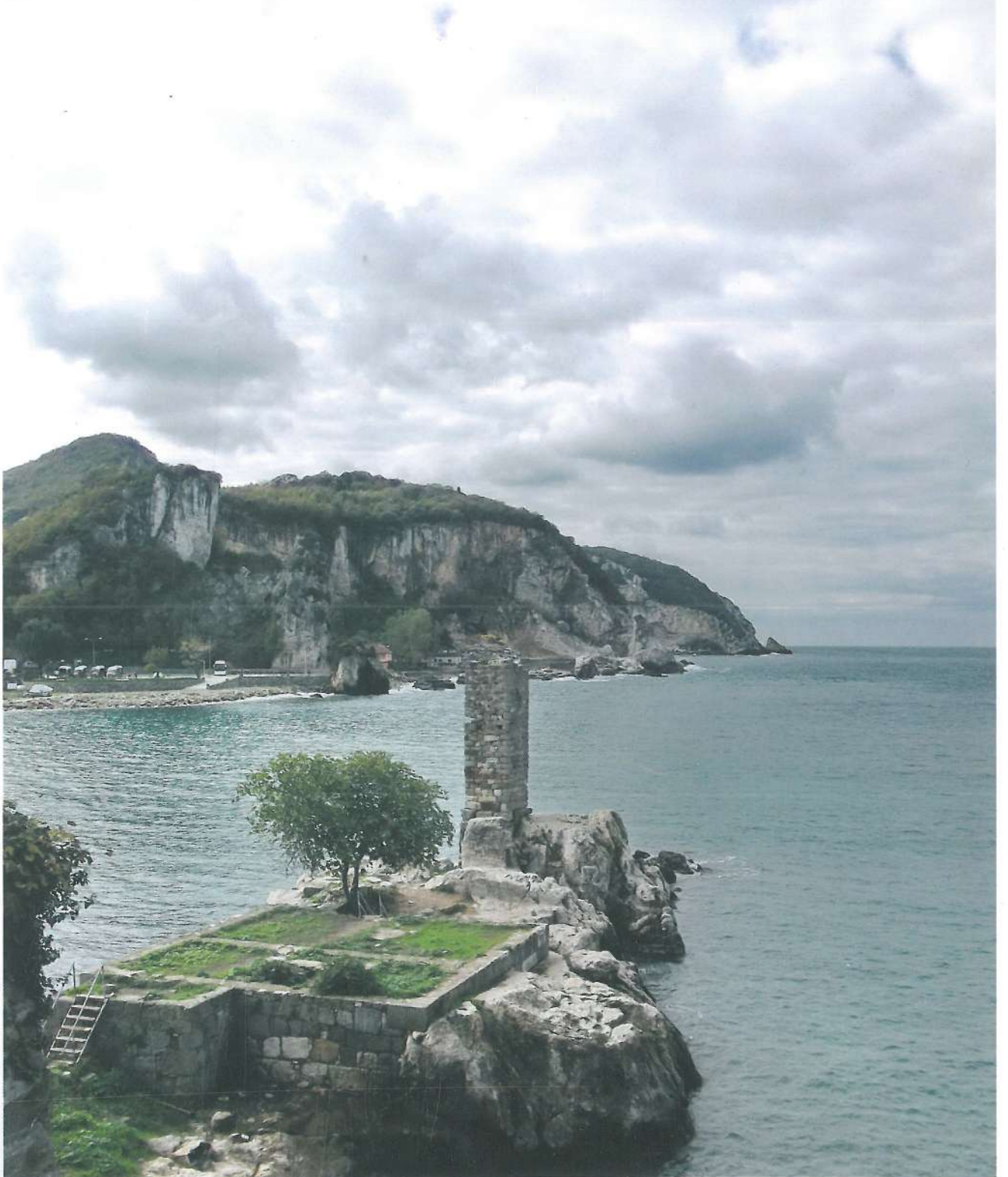

Cilt: 6 Sayı: 63
Eylül 2010
www.yayed.org.tr
ISSN: 1305-9092

memleket

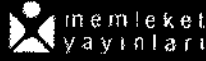
mevzuat

yerel yönetim dergisi

www.yayed.org.tr • Fotoğraf: Amasra

YAYED YEREL YÖNETİM ARAŞTIRMA YARDIM VE EĞİTİM DERNEĞİ

YAYED

adına, sahibi
Genel Yayın Yönetmeni
Birgül Ayman Güler

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Av. Zühal Şirkeçoğlu Dönmez

Yazı İşleri Müdürü
İlhami İlman

YAYIN KURULU

İsmail Bingöl (Editör)
Rıdvan Aras
Mustafa Altunok
A. Müfit Bayram
Hüseyin Çağatay
İlhami İlman
İlyas Osmanağaoğlu
Alparslan Parlak
Serhat Salınoğlu
Sami Şivan
Selim Tulumtaş
Sibel Yıldırım

DANIŞMA KURULU

Doç. Dr. Argun Akdoğan (TODAE)
Dr. Sünayla Suzan Alica (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. Doğan Canman (TODAE)
Doç. Dr. Kübra C. Çamur (Gazi Üniv.)
Tevfik Çavdar
Prof. Dr. Oya Çitçi (TODAE)
Doç. Dr. Tayfun Çınar (Ank. Üniv.)
Ziya Çoker
Doç. Dr. Seyhan Erdoğan (Ank. Üniv.)
Prof. Dr. Cevat Geray (Ank. Üniv.)
Prof. Dr. Atilla Göktürk (Muğla Üniv.)
Prof. Dr. Birgül A. Güler (Ank. Üniv.)
Metin Mutaf
Tayfun Orçun
Prof. Dr. Özgür Öyan
Prof. Dr. Tayfur Özşen (Aramızda)
Doç. Dr. Yeşim E. Şahin (Dokuz Eylül Üniv.)
Yrd. Doç. Dr. Menaf Turan (Yüzüncü Yıl Üniv.)
Engin Tural
Doç. Dr. Birkân Uysal (TODAE)
Belma Üstünışık
A. Dursun Yılmaz
Ali Rıza Yücel

İşletme Genel Yönetmeni
Kemal Düzel

Kapak Fotoğrafı
O. Selçuk YILMAZ

ISSN: 1305-9092

Baskı Tarihi: 15.10.2010

YAYED

Yönetim Yeri:

Ziya Gökalp Cad. 30/17
06420, Kolej-ANKARA
Tel: 0312 430 35 60, 430 62 90
Faks: 0312 430 62 90
www.yayed.org.tr
merkez@yayed.org

Baskı: Kardelen Ofset Ltd. Şti.
İncesu Caddesi 96'ncı Apt. No: 6/Y Kolej-ANKARA
Tel/Faks: 0312 432 13 78 • 432 23 78
e-posta: kardelenofset@gmail.com

Bu sayımızda

MEMLEKET MEVZUAT'TAN	2
KENT İÇİ ULAŞIMINDA RAYLI SİSTEMLERİN ÖNEMİ VE BANLIYÖ İŞLETMECİLİĞİNİN KENTİÇİ ULAŞIMINA KATKISI	Ömer ÇELİK 3
YEREL YÖNETİMLER İÇİN "KENTİÇİ SÜRDÜRÜLEBİLİR BİSİKLET ULAŞIM PROJESİ" VE İZMİR KENT MODELİNDE UYGULANMASI	İlgaz CANDEMİR 6
KENTLERİN BESLENMESİNDEN TOPLUMSAL POLİTİKALARA: KENT TARIMI	İlhami İLİMAN 16
AKŞEHİR YAŞAM KÜLTÜRÜ VE TARİHİ ÜZERİNE	O. Selçuk YILMAZ 23
MADENLERİN İŞLETİLMESİNDE TOPLUMSAL YARARININ GÖZETİLMESİ	Mehmet KAYADELEN 27
KAMU İDARELERİNİN HİZMET ALIMI İŞİNDE ASGARİ ÜCRET FİYAT FARKI UYGULAMASI	Hüseyin BÜYÜKÖZDEMİR 35
KENT VE YAŞAM: BİZE YAR OLMAYAN DEVİR-İ DEVRANIN İZZET-İ İKRAMIDIR	Güven TUNÇ 40
BASINDAN SEÇMELER	YAYED 42
DEĞİŞEN MEVZUAT	İsmail BİNGÖL 46
SORULAR / YANITLAR	M. Serkan GÜNDÜZ 50
KİTAP KÖŞESİ	Mustafa ALTUNOK 52
ANAYASA MAHKEMESİ KARARI	54
YÖNERGE	60
Köşe Yazısı...	

DAVRANIŞ BİÇİMLERİ

Tam Gün Yasası

Leziz ONARAN 39

Yazarın sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlanan yazılardan kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Genel Yayın Yönetmeninin yazılı izni olmadan tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında dergide yer alan yazılar hiçbir yolla çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

Dergi abone bedeli :

Yıllık (1 adet) abone bedeli (KDV dahil) 300 TL

Yıllık (2 ve daha çok) abone bedeli (KDV dahil) 240 TL

Hesap No :

YAYED İktisadi İşletmesi

T.C. Ziraat Bankası 1262 Mithatpaşa Şb. 43436143-5001

Posta Çeki: 5066311

EYLÜL
2010
Sayı: 63

“KENT İÇİ ULAŞIMINDA Raylı Sistemlerin Önemi ve Banliyö İşletmeciliğinin Kentiçi Ulaşımına Katkısı” başlıklı yazısında M. Mühendisi Ömer Çelik kent içi ulaşım stratejisinin temel ölçütlerini ortaya koyarken aynı zamanda banliyö sisteminin diğer ulaşım sistemleri ile beslenmediği sürece kent içi ulaşım sorununun çözümünün olanaksızlığına da vurgu yapıyor.

BİSİKLET ULAŞIMI’nı yerel yönetimler için “kent içi sürdürülebilir projesi” olarak değerlendirdiği yazısında İnşaat Yüksek Mühendisi İlğaz Candemir İzmir kent modeline uygulanmasına ilişkin düşüncelerini açıklarken yeni yapılacak bisiklet akslarının sadece ekonomik kazanımlar değil; kentlinin yaşam kalitesini ve sosyal davranış biçimlerini de olumlu etkileyeceğinin ve daha sağlıklı bireylerin yetişmesine katkıda bulunacağını altını çiziyor.

KENT TARIMI gibi yeni bir kavramı tartıştığı yazısında İlhami İlman, örgütlenmiş ve planlanmış kent tarımının, kentlerin beslenmesinden üreticinin desteklenmesine kadar birçok alanda sürdürülebilir, dengeli ve korumacı bir politika geliştirmenin aracı olarak ele alınmasının gerekliliğine değinirken gerek merkezi gerekse yerel yönetimler için de istihdam artışı, gıda güvenliği, çevre kirliliği gibi konularda pratik ve kalıcı çözümler getirebilecek olmasına da dikkat çekiyor.

AKŞEHİR YAŞAM kültürü ve tarihini kaleme aldığı yazısında fotoğrafları ile de tanıdığımız O. Selçuk Yılmaz, günümüz Akşehir’inde hala daha yaşayan Nasrettin Hoca’ların bulunduğundan söz ederken, değişen, yıpranan, bazen de kaybolan ve yok olan şehirlerin hazin öykülerine bir yenisini özgün fotoğraflarının da katkısı ile bize anlatıyor.

“MADENLERİN İŞLETİLMESİNDE Toplum Yararının Gözetilmesi” başlıklı yazısında sürdürülebilir kalkınma anlayışının “ekonomi”, “toplumsal” ve “doğal kaynakların daha sorumlu bir biçimde yönetilmesi” bileşenlerinin madencilik sektörüne entegre edilmediğini belirten Mehmet Kayadelen, sürdürülebilir kalkınma madencilik sektörü ile ilişkilendirildiğinde, akla yalnızca çevrenin korunmasının geldiğine ve kalkınma ile mineral kaynakların israfının önlenmesi, daha sorumlu yönetilmesi, işletilmesinde toplum yararının gözetilmesine dikkat çekiyor.

HİZMET ALIMINI konu ettiği yazısı ile Sayıştay Uzman Denetçisi Hüseyin Büyüközdemir, ihalelerde sürekli tereddütler uyandıran fiyat farkı, yürütülen işin hangi hizmet tanımı içerisinde yer alacağı, hangi usul ile ihale edileceği, şartname ve sözleşmesinde fiyat farkının nasıl ve ne şekilde hesap edileceği, ihale tarihi itibarıyla belirlenmiş asgari ücret veya sigorta primi miktar veya oranlarında artış meydana gelmesi gibi konularda açıklayıcı bilgiler veriyor.

KENT ve YAŞAM köşesinde yoksulluğu ele aldığı yazısında “dünyada altı milyar küsur insan yaşıyoruz. İnsanlığın elinde, doğanın da katkılarıyla, bunun iki katı insanı doyurma olanağı var. Buna rağmen hâla yoksulluk herkesi bu kadar korkutabiliyorsa, bunda bir iş var” diyen Güven Tunç, yoksulluğun nedenlerinden onu yaratanlara ve onu yaşayanlara kadar bir çok açıdan konuya Neyzen Tevfik’den de alıntı ile açıklık getiriyor.

DAVRANIŞ BİÇİMLERİ köşemizde Leziz Onaran, ilk Tam Gün Yasası’nın çıktığı günlere ilişkin anılarını anlatırken günümüz sağlık politikalarını da eleştirel bir bakışla ele alıyor.

KENT İÇİ ULAŞIMINDA RAYLI SİSTEMLERİN ÖNEMİ VE BANLIYÖ İŞLETMECİLİĞİNİN KENTİÇİ ULAŞIMINA KATKISI

Ömer ÇELİK*

Kentleşme özellikle yüzyılımızın en önemli olgusu olmuştur. Özellikle Küreselleşme ile artan kırsaldan kente olan göçe metropoller hazırlıksız yakalanmış, bu durum ise kentin boyutlarını aşan bir sorun haline gelmiştir.

Öte yandan, küreselleşme sürecinde ülkemizin dünya sistemi ile eklenilebilmesi, Avrupa, Ortadoğu ve Asya arasında üstlenmeyi öngördüğü merkez rolünü üstlenebilmesi için uluslar arası ulaştırma ağına güçlü bir biçimde entegre olması gerekmektedir. Ülke düzeyinde güçlü bir ulaştırma ağı; güçlü yerel üretim ve yerel ölçekte sosyo-ekonomik altyapı ile desteklendiği oranda verimli olabilmektedir. Ülke ölçeğinde belirlenen sanayileşme, kentleşme, konut, turizm, tarım politikalarının ülke ölçeğinde ele alınan ulaşım politikaları ile ilişkilendirilerek; bölgesel, metropoliten ve kent ölçeğindeki kararlara yansıtılmasını gerektirmektedir.

Kırsal bölgelerden olan göçün de etkisi ile gerçekleşen nüfus yoğunlaşmaları ve

1970'li yıllardan sonra hızlanan motorlu taşıt artışına karşın altyapı ve işletmecilik olarak hazırlıklı olunmayışı, büyük kentlerimizde yaşanan ulaşım zorluğu ve trafik tıkanıklığı yerel yönetimlerin çözmeye çalıştıkları başlıca sorun haline gelmiştir.

Diğer taraftan, günümüzde kentlerde yaşayanların toplam nüfusa oranı %70 düzeyine erişmiş durumdadır. Türkiye ortalaması olarak yolculuk üretimi, yani motorlu taşıt ile yapılan günlük yolculuk sayısı 0,7 olarak alındığında bir gün için 35 milyona yakın araçlı yolculuk yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

Plansız kentleşme, ulaşım altyapısının oluşturulmasında yaşanan mali kaynak yetersizliği, mevcut kısıtlı kaynakların kullanımındaki yanlışlıklar, toplu taşımacılık yerine küçük kapasiteli bireysel taşımacılığın öne çıkması kentli ve ülkemiz için maliyeti yüksek, güvensiz ve çevreyi kirletici bir taşıma modeli trafik sıkışıklığının başlıca nedenini teşkil etmiştir.

* Makina Mühendisi

Çağdaş kentler; zamanını verimli kullanarak her türlü aktiviteye zaman ayırabilen özgür bireylerine, erişilebilir ve yüksek standartta kentsel donatı olanağı ve yaşam kalitesi sunabilen, çevreye duyarlı kentler olmalıdır. Yapılan planlar ve uygulamaya yönelik mevzuatlar bu amaca hizmet etmelidir.

Bu arada, kent içi ulaşımında planlama, uygulama, işletme ve denetimdeki yetki dağılımı, bir başka deyişle çok başlıklı çözüme yönelik doğru uygulamalara geçilmesini geciktirmiş ve zorlaştırmıştır.

Kentlerimizde yaşanan bu gelişme ve varılan sonuçlara karşılık, yapılması gereken; yolcu ve araç sahibi olarak kullanıcıya, işleticiye ve ülkeye maliyeti olabildiğince düşük, ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı yüksek, kentsel gelişimi olumlu yönde etkileyecek, daha iyi bir kent yaşamı yaratacak, çağdaş bir ulaşım sisteminin kurulup işletilmesi gerekmektedir.

Çağdaş kentler; zamanını verimli kullanarak her türlü aktiviteye zaman ayırabilen özgür bireylerine, erişilebilir ve yüksek standartta kentsel donatı olanağı ve yaşam kalitesi sunabilen, çevreye duyarlı kentler olmalıdır. Yapılan planlar ve uygulamaya yönelik mevzuatlar bu amaca hizmet etmelidir.

AB ülkelerinde son 20 yılda taşıma talebi her yıl yaklaşık % 2,6 oranında artma göstermiştir. Bu artışa paralel olarak ulaşım sektörü; topluluk GSYİH'sinin % 10'unu, toplam istihdamın % 7'sini, üye ülke yatırımlarının % 40'ından fazlasını ve enerji tüketimlerinin % 30'unu kapsamıştır. Belirtilen bu büyüklüklere karşın, ulaşım sistemi 2010 ve sonrası için öngörülen ihtiyaca cevap verebilecek dengeli bir büyüme sağlayamamıştır.

Diğer taraftan otomobil sayısı üçe katlanmış ve öngörülenin dışında yaşanan bu gelişmelerin sonucu olarak başta trafik tıkanıklığı AB ülkelerinin en ciddi sorunlarından biri haline gelmiştir. AB çerçevesinde yapılan bir araştırmaya göre; ulaşım sistemlerinde meydana gelen dışsal maliyetler, Birlik hâsıllarının % 4,1 düzeyine ulaştığı görülmektedir.

Tüm bunların sonucu olarak Kyoto Protokolünde, AB geneli için emisyonun % 8'lik bir kesinti öngörülmesine karşın var olan eğilimlerin devam etmesi durumunda ulaşımdan kaynaklanan emisyonun 1990'lardaki seviyenin % 40'ından fazlası olacağı tahmin edilmektedir.

Ülkemizde yıllık ortalama % 1,6 nüfus artışı ve son 25 yıldaki büyüme eğilimlerinin sürmesi durumunda 2020 yılında toplam taşıma talebi bugünkü düzeyin 3 katına

çıkacağı akademik çevrelerde de kabul gören bir öngörü haline gelmiştir.

Ülkemizde her yıl meydana gelen yaklaşık 400.000 trafik kazasında; 6.000 ölü, 100.000 yaralı ve sakat kalma hadisesi görülmektedir. Söz konusu kazaların tamamına yakını karayolunda meydana gelmektedir. Trafik kazalarının parasal maliyeti ise yıllık yaklaşık 3,5 milyar doların üzerindedir.

Kent içi ulaşım stratejisinin temel kriterleri:

- Büyük kentlere göçler azaltılmalı,
- Beklenen ulaşım taleplerine cevap vermeyi amaçlayan geleneksel planlama yaklaşımı yerine, ulaşım talebini en azda tutacak, çevreyi koruyan, sürdürülebilir gelişmeyi hedefleyen planlama anlayışı benimsenmelidir.
- Ulaştırılmaya yönelik planlama, yatırım, işletme, yönetim ve denetim tek elden yürütülmeli, bu amaçla büyük kentlerde özerk Ulaşım Otoritesi oluşturulmalı,
- Kent içindeki ulaşım sistemi; araçların değil, insanların en ekonomik, hızlı ve güvenli bir şekilde ulaşımını sağlayacak şekilde olmalı ve bu kapsamda toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanımı özendirilmeli,
- Ulaşım ağının omurgasını raylı sistemler oluşturmalı, raylı sistem lastik tekerlekli araçlarla beslenmeli,
- Kent içi ulaşım talebinin karşılanabilmesinde; günlük yolculuk talepleri, km. başına ortalama yolculuk talepleri, sabah doruk saat maksimum trafik kesitleri belirlendikten sonra sistem seçimi yapılmalı,

Yukarıda belirtilen kriterlere uygun olarak metropollerde ulaşım sorunu; şehrin ana arterlerine düşenecek raylı sistemin lastik tekerleklerle beslenmesi ile köklü ve kalıcı bir çözüme kavuşturulabilecektir. Şehrin doğu-batı ve kuzey-güney aksını şehir merkezinde kesiştirecek olan raylı sistemler, lastik tekerlekli araçların yanı sıra taşıma talebinin büyüklüğüne göre hafif raylı sistemlerle de beslenmelidir.

Avrupa'nın metropollerinde kentler doğru planlandığı için hareketlilik de rahatlıkla kontrol altına alınabilmekte ve ulaşımında geçirilen süreler kısaltılabilmekte bu ise yaygın raylı sistem sayesinde sağlanabilmektedir.

Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ülkemizin de üç büyük metropolünde kent içi ulaşımına köklü ve kalıcı bir çözüm sağlamak amacıyla metro standardında banliyö projeleri hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Kentsel ulaşımında raylı sistemlerin önemi tartışılırken, mevcut devlet demiryolu sisteminin de göz önüne alınmasında fayda görülmektedir. Ulaşım, insan yaşantısının temel gereksinimleri içerisinde yer aldığı için yerleşimde yer seçimi, ulaşımın en kolay sağlanacağı yere göre belirlenmektedir. Ülkemizde Milli Kurtuluş Savaşından sonra Cumhuriyetin kurulması ile birlikte ulaşımında demiryolu sistemine ağırlık verilmesi, yerleşim alanlarının demiryolunun geçtiği güzergâhta yer almasını sağlamıştır. Mevcut demiryolu şebekesi; 1950'li yıllardan sonra kendi kaderine terk edilmesine karşın, başta İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Kayseri, Eskişehir, Gaziantep, Diyarbakır, Konya, Mersin, Denizli, Samsun, Manisa gibi kalabalık nüfusa sahip şehirlerimizin merkezinden geçmektedir. Toplam 55 ilimize hizmet veren demiryolu sistemi geçtiği yerleşim yerlerinin tam merkezinden geçmesi, sistemi kent içi ulaşımında dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır.

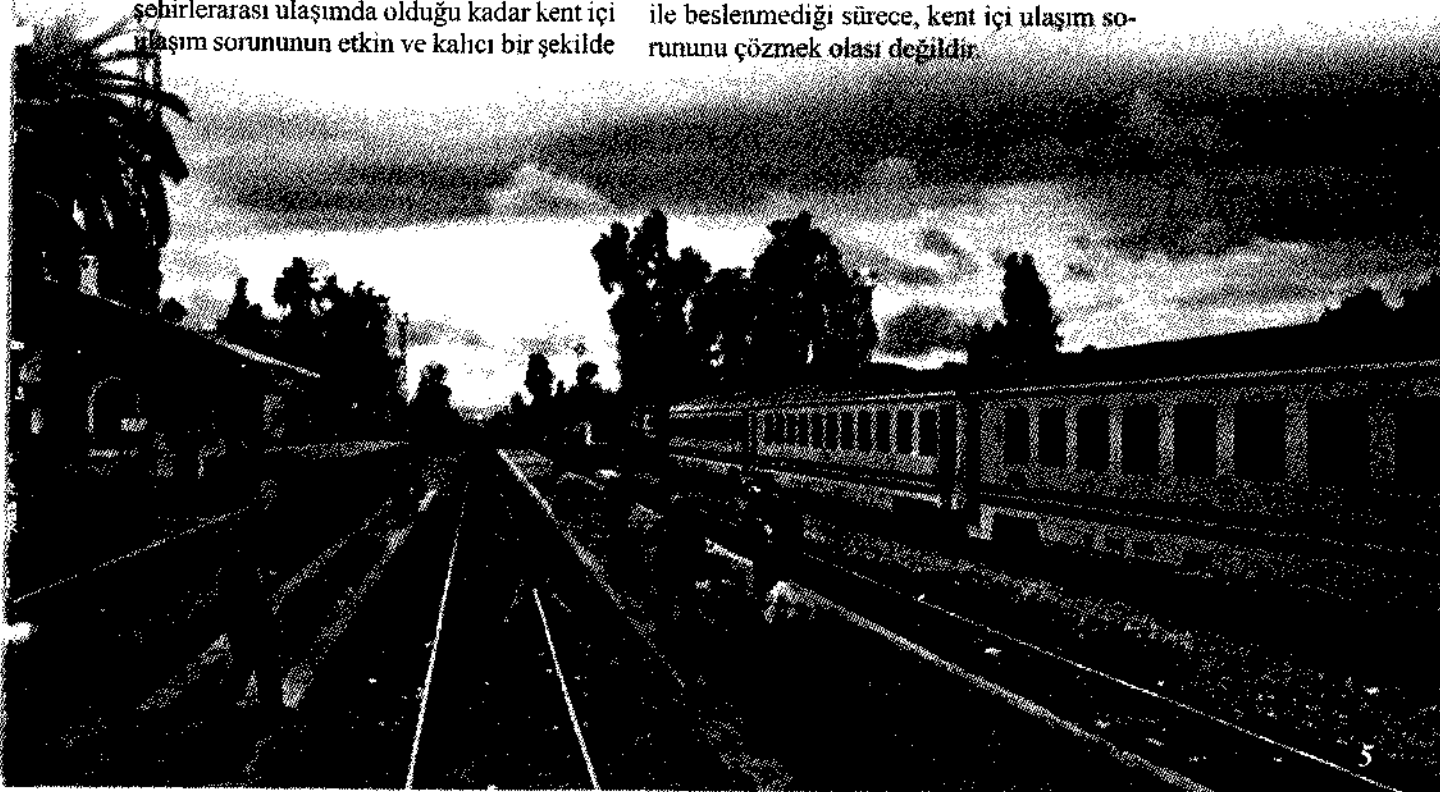
Demiryolu sisteminin temel özelliği; kentleri merkezden merkeze bağlaması olup, bu özellik doğru değerlendirildiğinde şehirlerarası ulaşımında olduğu kadar kent içi ulaşım sorununun etkin ve kalıcı bir şekilde

çözüme kavuşturulmasında belirleyici bir faktör teşkil etmektedir.

Yukarıda belirtilen yoğun nüfusa sahip kentlerimizin hepsinde, mevcut demiryolu sistemi kentin doğu-batı veya kuzey-güney aksı boyunca uzanmaktadır. Etkin bir banliyö işletmeciliği, söz konusu kentlerdeki kent içi ulaşım sorununu önemli ölçüde çözüme kavuşturabilecek durumdadır. Ancak, metropollerde banliyö sisteminden beklenen faydanın sağlanabilmesi ve metro standardında banliyö hizmeti verilebilmesi için banliyö hatları ile ana hatların ayrılması gerekmektedir. Mevcut durumda genelde 2 hat üzerinde hem banliyö hem de anahat yolcu ve yük taşıma hizmeti verilmeye çalışılması nedeniyle hat kapasitesi yönünden şimdiden sıkıntı yaşanmaktadır.

Mevcut demiryolu ağı güzergâhı 4 hat dönebilecek genişliktedir. Ancak, demiryolu arazisi zaman içerisinde yanlış imar uygulamaları nedeniyle kent içinde kalan kesimlerinde ciddi boyutlarda işgal edilmiş durumdadır. Kentlerin özellikle de metropollerin kentsel ulaşım sorunlarının çözülebilmesi için banliyö hatlarının diğer hatlardan ayrılması ve yeni yolların inşası ve banliyö sisteminin diğer kent içi ulaşım sistemleri ile entegre edilmesi gerekmektedir. Banliyö sistemi diğer ulaşım sistemleri ile beslenmediği sürece, kent içi ulaşım sorununu çözmek olası değildir.

Kentlerin özellikle de metropollerin kentsel ulaşım sorunlarının çözülebilmesi için banliyö hatlarının diğer hatlardan ayrılması ve yeni yolların inşası ve banliyö sisteminin diğer kent içi ulaşım sistemleri ile entegre edilmesi gerekmektedir.

YEREL YÖNETİMLER İÇİN “KENTİÇİ SÜRDÜRÜLEBİLİR BİSİKLET ULAŞIMI PROJESİ” VE İZMİR KENT MODELİNE UYGULANMASI

İlgaz CANDEMİR*

Bu çalışma, belli bir kitle veya kurum-kuruluş gözetilmeden kaleme alınmış betonlaşan Türkiyemizde daha yeşil ve çevreci bir atmosferde yaşamı hedefleyen ve hakeden insanlar adına kaleme alınmıştır. Ülkemizde unutulmuş bir ulaşım modunu incelemeye alıp kamu menfati gözeterek nasıl tekrar hayatımıza dahil ederiz'den hareketle bağımsız ve analitik düşünerek, ciddi bir araştırma sonucu kaleme alındı.

Hemen herkes için bisiklet; küçükten üniversiteye kadar vazgeçilmez bir ulaşım aracıdır. Egzoz emisyonu sıfır, kent içi trafik sıkışıklığını azaltıcı; insan sağlığına faydalı bir ulaşım modu olan bisiklet Amerika ve Avrupa'da global ısınma ve durgunluk sebebiyle günden güne daha fazla destek görür duruma gelmektedir. Bir başka açıdan alacak olursak ise şehir ile içli dışlı olmanın ve aynı zamanda sağlık kazanmanın bir başka yolu içinde bisiklet öğesi kullanı-

labilir. Zaten bu çalışmada hedeflenen bisikletin ne kadar özel ve faydalı bir ulaşım aracı olduğu gerçeği daha önceki bu konuyla ilgili yazılmış onlarca makale olduğundan vurgulanmayacaktır. Avrupa ve Dünya kenti olma vizyonu olan İzmir'in mevcut örneklerden yola çıkarak bisiklet moduna da hak ettiği ilgiyi göstermesi ve bu konuda somut adımlar atması beklenmektedir.

Gelişme bölümünde Birleşik Devletlerde Bisiklet dostu kentlerin oluşturulmasında kullanılan öğelerin altı çizilip ve Avrupa Bisiklet Federasyonunun bisikletle ulaşım modunun yaygınlaştırılmasındaki çalışmalarından bahsedilecek ve bisiklet dostu olan 11 kentteki uygulamalara değinilecektir. Final bölümünde ise kentimizdeki bisiklet yolları için amaçlar doğrultusunda yapılması lüzum görülen sürdürülebilir bir model ve programdan bahsedilecektir.

Bilim adamları son 10 yıldır eskisine göre dünyanın sonu için daha fazla felaket senaryosu hazırlamaktadır. Üstelik her sene başında bu sürecin geçmişte yaptıkları tahminlemelere göre daha erkene çekildiği günleri yaşıyoruz. Bilimkurgusuz durumun özeti buzulları günden güne kaybediyoruz.

*: Yazar İlgaz Candemir 1996 yılı 9 Eylül Üniversitesi mezunu olup; İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şube yönetiminde yer almaktadır ve İzmir Metro A.Ş.'de 2002'den bu yana inşaat ve demiryolu branşında Yapılar Şefi olarak çalışmaktadır.

Kısacası eriyoruz.

Buzulların erimesinin önüne hiçbir fiziki güçte geçemeyecek gibi görünüyor. Buna rağmen istisnasız bireyler arabalardan, politika yapımcılar ise otobüs filolarından vazgeçebilmiş değiller. Aksine araba sahibi olmak toplumda ayrı bir statü konusu; halbuki artırdığımız karbon emisyonu ile hepimiz dünyanın sonuna bilerek veya bilmeden katkıda bulunuyoruz.

Yarına bırakmadan çevreci toplu taşıma araçlarına yatırım yapma zamanı geldi.

Bisiklete yapılan yatırımın;

xii.	trafik sıkışıklığı,
xiii.	sosyal mobilizasyon ,
xiv.	halk sağlığı ,
xv.	yaralanmalı-ölümlü maddi kazaların azaltılması,
xvi.	CO2 emisyonunun azaltılmasıyla daha kaliteli hava kazanılması,
xvii.	sosyal eşitlik ve fakirliğin azaltılması gibi yararlarını zaten biliyoruz.

Bunun dışında kentimizde uygulanmayan bir ekonomi biçimi bisiklet turizmininde yabancı kentlerde ciddi bir getirisi bulunmaktadır.

Avrupa Birliği çevre komisyonun çalışmalarında "Bisiklet ile ulaşım" toplu taşıma ve araba ile ulaşımından sonra üçüncü ulaşım modu olarak rol oynamaktadır.

Bisiklet ile ulaşımın bayrağını kıta Avrupasında Avrupa Bisiklet Federasyonu üstlenmiştir. Avrupalı bisikletçilerin federasyonun amaçlarından en önemlileri Avrupadaki bireylerin bisiklet kullanmaları için uygun zemin şartlarının oluşturulması, bu konuda eğitim ve teşvik, yasa koyucularla işbirliği halinde güvenli bisiklet rotaları belirlemek, toplu bisiklet gruplarıyla aktivite düzenlemek, yeni stratejiler ve yasalar oluşturulmasına bilimsel veri sağlamak sayılabilir.

Avrupa Bisiklet Federasyonu(ECF) 12 rotada başlattığı EuroVelo projesi bisiklete Avrupa'nın bakışını göstermektedir. Bu rotalar en az 1000 km'den oluşur ve en az 2 ülkeden geçer.

Emisyonlar bakımından 2 kişi taşıyan bir araç 1 yolculuk-km'de 141gr CO2 salınımı yaparken; 40 kişi taşıyan bir otobüs 1 yolculuk-km'de 40 gr CO2 salınımı yapar.

Bu makalede başlıkta da okuduğunuz üzere Kentimizde hep konuşulan, panel veya sempozyumlarda atıfta bulunulan ama yine de yeterince süre almayan bir taşıma biçimi olan bisikleti masaya yatıracağız. Muhakkak ki konu ile ilgili yapılan araştırmaların hepsini limitli satırlara sığdırmak zor, bu makalede dünyada bisiklet dostu olan kentler ve bisiklete yaptıkları yatırımlardan söz edip kentimiz için birkaç çözüm yolu oluşturmaya çalışacağız.

Bisiklet bunu yapmaz... Bisikleti arabaya tercih ettiğinizde 170 ağaç yetiştirmiş olursunuz Bu bölümü bitirirken "Bisiklet + Yürümek" dünyanın bekasına verebileceğimiz en güzel hediye olduğu unutulmamalıdır.

BİSİKLET İLE İLGİLİ SÜRDÜRÜLEBİLİR HEDEFLER SEÇMEK

Bu çalışmanın temel amaçları aşağıda verilmektedir:

1. Dünyadaki artan rejim gösteren bisiklet ile ulaşım kültürünün örneklerle yansıtılması.
2. Kamu kurumları ve lokal irade nezdinde Bisiklet ile ilgili Karar verici bir birim(çalışma grubu) oluşturmak
- 3.Kurulacak birimin 5,10 ve 20 yıllık teşvik edici program ortaya koyması ve Bisiklet modunun yaygınlaştırılması ile ilgili model sunmak, Bisiklet Ana Planı.
- 4.Konu ile gerekli etüt ve araştırma çalışması öncesi anket düzenlemek.
- 5.Uygulanacak projelere göre Pilot bölge seçimi. (ilçe)
5. Çalışma grubunun akademisyenlerle işbirliği ile ilgili mühendislik projesini hazırlanması ve bütçenin belirlenmesi.

Avrupa Birliği çevre komisyonun çalışmalarında "Bisiklet ile ulaşım" toplu taşıma ve araba ile ulaşımından sonra üçüncü ulaşım modu olarak rol oynamaktadır.

5 E MODELİ

Merkezi Washington'da bulunan Birleşik Devletlerdeki Bisikletçiler Ligi'nin Bisiklet Dostu Kentler adı altında bir ödül programı vardır. Bu çerçevede programın gereklerini yerine getiren kentler platinden-bronza farklı statülerle temsil edilirler. Platin statüde 3 kent bulunmaktadır.

Daha sonraki bölümlerde Birleşik Devletlerdeki bu platin ödül alan 3 kentten bahsedilecektir.

5E programı beş farklı E harfiyle başlayan öğeden oluşur.

Engineering(mühendislik), education (eğitim), encouragement (teşvik), enforcement (kanun ve ilgili yasa oluşturma), Evaluation (planlama ve değerlendirme) kısımlarından oluşmaktadır.

Mühendislik: Kapsamında dizayn ve inşaat çalışmaları vardır. Park yerleri, yapıları, ayrılmış yollar, cadde üstyapı ve altyapıdaki tüm tadilat ve tamiratlar, sinyalizasyon sistemi ikarayolu ile entegre çalışmaları, ilgili sanat yapıları, dinlenme alanları, kent içi ilgili bina-istasyon ve ilgili tüm fiziki düzenleme ve uygulamalara bakılır.

Eğitim: Kentte bisiklet ile ulaşımın yapılacağı yerler kapsamında bilgi veren haritalar oluşturulur. Okullarda anaokulu ve ilkokul seviyesindeki çocuklara eğitim programı düzenlenir.

Teşvik: Kent içinde bisiklet ve dolaylı olarak bisiklet ve yolların katılacağı tüm organizasyonlar, kampanyalar; sosyal aktiviteler teşvik kapsamında değerlendirilir.

Kanun ve ilgili yasa oluşturma: Kent Konseylerince ilgili yasalar ışığında bisikletçiyi korumak, onunda yollardan hak ettiği payı almasını sağlamak gerekirse yeni yasalar düzenlemek, lokal prosedürler geliştirmek ve uygulamak bu gruba dahildir.

Değerlendirme: Mevcut uygulanan program ve teşviklerin ne derece sürdürüldüğünü ve hayata geçirildiği incelemek, raporlamak bunları belgelemektir.

BİSİKLET ÖNCELİKLİ ULAŞIMDA ÖRNEK KENTLER

Amsterdam, Hollanda nüfus: 750.000

Amsterdam 'da bisiklete binmek günlük ama ciddi bir iştir. Günlük trafik hareket-

lerinin %40 bisiklet ile yaşanır. Şehirde 1 milyon bisiklet bulunduğu tahmin edilmektedir. Uzun yıllardır hızlı ve konforlu bisiklet yolları inşa etmektedir bu konuda ciddi politika ve yasaları vardır. Bu anlamda bisiklet dostu kent ünvanını almışlardır.

219 km²'lik yüzölçümü 4.484 /km² lik nüfus yoğunluğu olan Amsterdam herkesçe bilindiği gibi bisiklet-dostu bir şehirdir.. Park ücretleri oldukça yüksek olduğundan şehir içinde araç kullanmak tercih edilmez. Ayrıca birçok cadde ve sokak araç trafiğine kapatılmıştır. Toplu taşıma otobüs ve tramvaylar ile sağlanır. Şehirde dört metro hattı bulunmaktadır, beşinci hat ise yapım halindedir. Turistler için bisiklet kiralama noktalarına şehir merkezinde sıkça rastlarımsız. Ancak bisiklet hırsızlığı oldukça yaygındır. Bu yüzden bisiklet sahiplerinin büyük kilitlerle bisikletlerini hırsızlara karşı koruma eğilimi vardır

Bisiklet kullanıcıları için ayrılmış özel sinyalli yollar, uyarıcı yönlendirmeler, bisiklet yollarına ait özel altyapı, kiralık bisikletler, yeraltı garajları ve şehir içi park yerleri ve her şeyden önemlisi kentte herkesin saygı duyduğu bir kültür bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse Amsterdam demiryolları merkez istasyonunda 10.000 bisikletlik bisiklet parkı bulunmaktadır.

Portland, Oregon, Amerika Birleşik Devletleri nüfus: 555.000

Akla ilk gelen Oregon bisiklet kural ve prosedürleri... Kanunlar demek daha doğru olur; bisikletli bir kişinin bisiklet yolundaki hakları, motorlu taşıtlar ile ilişkileri, cezalar, bisiklet üzerindeki yük, ekstra kişi, başlık takma, oturağı doğru kullanma, bisikletli kişilerin karıştığı kazalar... vs.

Amerikanın batı kıyısında yeralan Portland 'da tüm şehirde birbirleriyle bağlı bisiklet yolları vardır. Bu kentte Birleşik devletlerdeki düşük gelir seviyeli banliyölerde yaşayan bireyler için bir ilk olan bir program sayesinde bisiklet kullanımı devletçe teşvik edilmektedir. Tüm bisiklet kullanıcılarına güvenli bir şekilde ulaşım imkânı hakkı tanınmıştır. Bisiklet kültürü öylesine gelişmiştir ki tüm bisikletlerde aydınlatma, kilit, başlık, pompa, bakım alet çantası, harita ve yağmurluk vardır. İlk paragrafta anlatılan kanunlar o kadar düzgün uygula-

Amsterdam 'da bisiklete binmek günlük ama ciddi bir iştir. Günlük trafik hareketlerinin %40 bisiklet ile yaşanır. Şehirde 1 milyon bisiklet bulunduğu tahmin edilmektedir. Uzun yıllardır hızlı ve konforlu bisiklet yolları inşa etmektedir bu konuda ciddi politika ve yasaları vardır.

nır ki bisiklet kullanıcılarının başka da bir şansı yoktur.

Portland 'da 1990'ların başında 95 km olan bisiklet yolu 418 km'lere ulaşmıştır. Halen kent master planında 61 km daha bisiklet yolu daha bulunmaktadır. Kent içi Raylı sistem TriMet bisikletçiler için araç-

larda özel yerler ayırmıştır. Kentteki sokaklarda karayolu ile beraber özel şeritli bisiklet yolları ve ayrılmış yollar trafik sinyalleri ile kontrol altındadır. Sosyal sorumluluk çerçevesinde Bisiklet Toplum merkezi gibi kent kültürünün altyapısını oluşturan eğitim ve teşvik eden kurumlar bulunmaktadır.

Kopenhag, Danimarka nüfus:1.850.000

Dünyadaki en iyi yaşam kalitesi klasmanında altıncı şehir olan Kopenhag'da dünyanın en başarılı bisiklet topluluk programlarından birine ev sahipliği yapmaktadır. Kopenhag kent merkezinde yaşayan her 2 kadından birisinin bisikleti vardır. (2008)

dadır. Bisiklet yolları çoğu ana trafikten ayrıdır bazen kendi sinyal sistemleri vardır. Ünlü komünü Christiania'da araç kullanılmaz. Şehirde kamu size bisiklet kiralama imkanı sunar, kent merkezinde farklı yerlerden bisiklet kiralayabilir; bisikleti park

Geniş bisiklet kültürünün olduğu Kopenhag'da yeni yapılan veya yenilenen tüm yollarda bisiklet için de yer ayrılır; kurplu yollarda bisiklet yolu diğer lastik tekerlekli araçlardan ayrılır veya mümkün olmadığı yerlerde özel renklerle işaretlenir.

önümüzdeki üç yıl içinde bisiklet altyapısı üzerindeki harcamaları ikiye katlamayı planlamaktadır. 2010 sonunda Kopenhag bisiklet altyapısı olarak Amsterdamı geçecek kapasiteye ulaşacaktır.

İşçilerin % 32'si bisiklet ile işe gitmektedir. Kentteki bisiklet yolları kesinlikle hobi amaçlı olmayıp geniş ve gelişmiş üstyapı-

yerlerinden birine geri bıraktığımızda size 20 krone (~6 TL) depozit iade edilir.

Geniş bisiklet kültürünün olduğu Kopenhag'da yeni yapılan veya yenilenen tüm yollarda bisiklet için de yer ayrılır; kurplu yollarda bisiklet yolu diğer lastik tekerlekli araçlardan ayrılır veya mümkün olmadığı yerlerde özel renklerle işaretlenir.

Boulder, Colorado, Amerika Birleşik Devletleri nüfus:105.000

Boulder kenti Rocky dağları eteklerinde Denver'a 55 km uzakta olan nezih bir yerleşim yeridir. Boulder kentinde de bisiklet kullanımını teşvik etmek için çok fazla pilot uygulama(lar) devam etmektedir. Bu

uygulamalardan biri de Boulder daki okulları kapsamaktadır. Okullardan birisi; okula gelen öğrencilerden %75 inin yaya veya bisikletle geldiğini bildirmiştir. Bu oran pilot uygulama öncesine göre %620 (altı yüz

yirmi) artmıştır. Ayrıca uygulamadan sonra 4000 kişide işine bisikletle gitmeye başlamıştır.

Son 5 yılda kent meclisi tüm ulaşım bütçesinin %15ini bisiklet yol yapımı ve tamirini için ayırmıştır. Belediyenin görsel sayfalarından bisiklet ile ilgili bölümlerde çok farklı konularda makale-tavsiye-yöntem-kural-kanunlar-belediye hizmetleri ile ilgili bilgi bulunmaktadır. Örneğin bisikletinizi "rack" adı verilen bağlama demirine nasıl bağlayacağımıza kadar çeşitlilik arzeden yöntemler vardır. Örneğin siz hiç belediye

otobüsüne binmeden bisikletinizi otobüsün önündeki seleye koydunuz mu?

Aşağıda konu ile ilgili örnek poster olan geçtiğimiz haziran ayı yapılan fakat ilki 1977 de yapılan "yaya ve bisiklet ayı" kutlamaları vardı. Son yapılan etkinliklere aralarında bildiğimiz çok seçkin 32 sponsor da destek vermiştir. Yine son yapılan yay ve bisiklet ayı etkinliklerin 7137 kişi işe bisikletleri ile tmiş akredite olanların %25i hayatlarında ilk defa bisiklet ile işe gidip geldiklerini ankete bildirmişlerdir.

Siz bugüne kadar kaç defa bisikletle işe gittiniz...?

O gün 144,759 mil şehir içinde trafik yaratılmamıştır.

Türkiye’de herhangi bir şehrimizde 100.000 kişi aynı gün bisikletle işine, okuluna, çarşıya gitse kaç km’lik kazanç sağlanır, sağlık-çevreye olan kazançları nelerdir hiç hesapladınız mı?

Boulder tek başına bir grup öğrenciye bisiklet üzerine yüksek lisans hatta doktora yaptırarak kadar verimli bir kenttir. Yerimiz az ama örnek vermeden durmakta mümkün değil, henüz bizde bisiklet yolları yokken

Boulder kenti mevcut kent içi kaldırım üzerindeki tahditli bisiklet yollarına ne zaman bakım yapılacağı ile ilgili maddeler-prosedürler çıkartmış durumdadır. Yine örnek vermek gerekirse "bisiklet yolundaki çatlak 1 inch’e ulaşmışsa..."

"Bisiklet yolundaki yüzey herhangi bir noktada ani ¼ inch ‘den büyükse’..."

Özel dizayn edilmiş bisiklet yolları, trafik sinyalizasyonu, bisiklet dernekleri, bisiklet yolları haritalandırma vardır. Ayrıca kamu tarafından bisiklet kullanımı ile ilgili eğitim ve teşvik çalışmaları büyük bir ivme ile devam etmektedir.

Davis, California, Amerika Birleşik Devletleri nüfus:65.000

Bu küçük Kaliforniya kentinde 65.000 kişi için 160 km’lik bir bisiklet parkuru vardır. Davis sakinlerinin %17si işlerine bisiklet ile giderler. Davis Birleşik Devletlerde

aktif olarak bisiklet altyapısına önem veren ilk kentlerden birisi olmuştur. Düz arazi ve ılıman iklim de bisiklet elverişli bulunmaktadır. Okul servisleri için yapılan oylamada

veliler otobüs yerine öğrencilerin yay veya bisiklet modunu seçmişlerdir. Davis'te çok ayrıntılı renkli basılmış bisiklet yol haritası vardır; tüm kamu binalarından, üniversiteden ve bisiklet mağazalarında ücretsiz olarak alınabilir. Bisiklet kent kültürüne o kadar işlemiştir ki şehir logosunda da bisiklet vardır. Belediye bir bisiklet müzesi kurma yolunda çalışmalar içindedir. Dünyadaki kentler arasında arabadan daha çok bisiklet olan tek yer Davis'tir ve bu özelliği ona bisiklet

Trondheim, Norveç nüfus:163.000

Norveçin 3ncü büyük kentidir, 480/km2 nüfus yoğunluğuna sahiptir. Sandnes'e göre daha kalabalık ve turistik bir kent olan Trondheim 'da da hükümetin 1990 yılı başında aldığı karar doğrultusunda bisiklet modu için özel pilot kent uygulamasına gidilmiştir. Trondheim pakei olarak adlandırılan 43,2 Milyon Euro'luk özel bir bütçe ayrılmıştır. Bu bütçe ile hem toplu taşıma hem de bisiklet içindir. Trondheim engeli arazine de kayak lifterinden esinlenerek dünyada bir ilk olan bisiklet asansörleri(trampe) ile çare bulmuştur.

San Francisco, Kaliforniya nüfus: 4.200.000

San Francisco kenti Birleşik devletlerde kent içi nüfus yoğunluğunda 2nci sırayı almaktadır.(kent merkezi 808.000 kişi; 6688 /km2) Bu da kente ulaşımında bazı çözümlenmeleri gerektirmiştir. Ulusal bisiklet magazini adlı dergide Ülkede kullanıcı olarak en yüksek reytinge sahip kenttir. Sadece 40.000 banliyö sakini kent merkezine her gün bisiklet ile gider. 101 km'lik bisiklet ağı vardır.

Kente yasa koyucular tarafından oluşturulan ciddi bir mekanizma olan sekiz kişi-

Berlin, Almanya nüfus:3.425.000

Avrupa Birliğinin 2nci en büyük nüfuslu ve ülkenin en kalabalık kenti olan Berlindeki şantiye havası duvar yıkıldığından bu yana devam etmektedir. Kent yöneticeleri şehri tekrar planlarken geniş metro ağının yanında bisiklet moduna da önemli yer ayırmışlardır.2010 yılı için hedef günlük yolculuk miktarının %15 inin bisiklet ile yapılması yönündedir. Kentte hali hazırda 2 metre genişliğindeki bir bantta kent içi-

dostu kentler arasında platin pozisyonunu kazandırmıştır.Şehir çevre yolunun altına bisikletçilerin trafikten etkilenmemesi için 1.7 milyon dolarlık bir bütçeyle tünel bile yapılmıştır.

Davis'te her Mayıs ayında bisiklet kullanıcıları için uzun kutlamalar yapılır. Üniversite içinde araba kullanımı neredeyse yasaktır; eyalet yasaları bisiklet kullanıcıları ve motorlu araçlar ile ilgili çok kesin cebri yasalar getirmiştir.

Sandnes'teki kamu bisikleti kiralama ve abonelik uygulaması Trondheim'da da geçerlidir. Projenin ilk yıllarında inşa edilen 100 km'lik bir bisiklet ağı daha sonra 220 km'ye çıkarılmıştır(1995) Günümüzde Günlük yolculuk taleplerinin %18 'i bisiklet modu ile gerçekleşir.2015 yılına kadar bisiklet modunun Trondheim'da %8 daha artması için hedef konulmuştur ve çalışmalar bu yönde ilerlemektedir.

den oluşan San Francisco Bisiklet Koalisyonu bulunmaktadır. Kurul yaya ve bisiklet kullanıcılarının ihtiyaçlarını bir üst merci olan belediye temsilciler kuruluna bildirir ve toplu taşımanın ardından önceliği bu kurdan gelen dilek ve şikayetler değerlendirilmeye alınır.

Tüm toplu taşıma sistemlerinde bisiklet taşıma için özel yerler ayrılmıştır.

Ayrıca kent içi karayollarında (çevre yolları ve otobanlar hariç) bisiklet için trafik sinyalli özel işaretli yollar bulunmaktadır.

karayolu sistemine entegre 80 km'lik ağ ve kaldırım üzerinde yine 50 km2 lik bir ağ vardır. Kaldırımdaki yoldan yayaların dahi yürütmesi yasaktır.

2008 itibariyle geçtiğimiz son 10 yılda bisiklet kullanımı ikiye katlanmış bugün 400.000 yolculuk kentte bisiklet ile yapılmakta buda günlük trafiğin %12sine denk gelmektedir.

Türkiye'de herhangi bir şehrimizde 100.000 kişi aynı gün bisikletle işine, okuluna, çarşıya gitse kaç km'lik kazanç sağlanır, sağlık-çevreye olan kazançları nelerdir hiç hesapladınız mı?

Bunun dışında turisler içinde bisiklet turları ve kiralık bisikletler bulunmaktadır.

Barselona, İspanya nüfus:1.615.000

Sadece 101 km² 'ye kurulu Barselona' da nüfus yoğunluğu 16.000/km² 'dir. Şehir konseyinin 22 Mart 2007 'de aldığı kararla Kamu bisiklet servis hizmeti vermeye başlamıştır. İlk başta bu konuyla ilgili 100 farklı istasyon devreye alınmış; bisikleti alıp kent merkezinde kullanan kişiler herhangi bir istasyona bisikleti bırakmak hakkına sahiptirler.

Şehir konseyi bununla da kalmayıp yeni bisiklet rotaları için çalışmaya devam etmektedirler, şehirde yeşil hat olarak adlan-

dırılan bir rota vardır. Cadde seviyesinde toplam 3250 bisikletlik bir park yeri mevcuttur. Ayrıca halen pilot uygulama kapsamında güvenli ve hırsızlığa karşı yeraltı parkları inşa edilmektedir.

Barselona'da yine bir başka teşvik ve cesaretlendirici organizasyonda Eylül ayında bir gün araba kullanmama günüdür. Sürdürülebilir ve güvenli ulaşım haftası çerçevesinde bisiklet kullanımı teşvik edilir ve o gün ulaşımın bisiklet ile yapılması beklenir. İlk uygulama 21-26 Mayıs 2002 tarihinde gerçekleşmiştir. Yine bir başka eğitici organizasyon ise bisiklet festivali düzenlenmesidir.

Münster, Almanya nüfus: 280.000

Almanya'nın bisiklet başkenti olan 302 km² kurulmuş ve 901 /km² nüfus yoğunluğuna sahiptir. Münster 'de en az 100.000' bisiklet günlük trafiğe çıkmaktadır. Kuzey Ren bölgesindeki 26 bisiklet dostu kentten biri olan Münster'de günlük trafiğin %35'i bisiklet ile yapılırken %48 si araba ve otobüs ile yapılmaktadır. Ayrılmış tahsisli bisiklet yolları 1,6 metre ile 0,7 m arası değişir. Ülkenin en büyük yer altı bisiklet park yeri kapasiteyle ana tren garı altında bulunmaktadır.25 kaldırım üstü yol; 7 karayolu ile entegre edilmiş bisiklet hattı; 9

bağımsız bisiklet hattı bulunmaktadır. Sadece kent içi değil Münsterland bölgesindeki 500 km'yi geçen bisiklet hatlarıyla etraftaki doğayada hergün bisiklet turları bulunmaktadır. Bu altyapısı ile Münster Almanyanın en bisiklet dostu kenti ünvanını bulundurmaktadır. Münsterde bisiklet kiralamak için günlük 5 ila 11 euro ücret ödemek yeterlidir.

Münster gibi Köln, Essen; Leverkusen, Biefeld, Aachen, Mülheim, Krefeld, Bonn da bu 26 kentten sadece birkaçıdır.

Vancouver, Kanada nüfus: 2.132.000

Vancouver Kanada'nın üçüncü büyük kentidir. 1999 yılında tanımlanan şehir konseyince tanımlanan 4 E düzenlenmesi ile (Engineering, Education, Enforcement and Encouragement) bisiklet moduna yatırım yapılmıştır.

2006 da güncellenen raporla da bisiklet kullanımı en hızlı gelişim kaydeden ulaşım modu olarak gösterilmiştir. Rapora göre günde 50.000 bisiklet yolculuğu yapılmaktadır.

Günümüzde 1999 yılında alınan kararlar doğrultusunda geliştirme çalışmaları devam etmektedir.177 km'si tamamlanmış ve 26 km inşaat halinde ve 37 km'de planda olan hat vardır. Kent içi Raylı sistem

Translink'te bisikletçilere pik saatler dışında özel bölümlerde bisikletlerini taşımak için izin verir. Çalışmalar bu konuda tecrübe sahibi-dizayn ve mühendislik bürolarınca yapılmaktadır. Hat seçiminde ve gelişiminde etkili olan etkenleri kısaca;

- trafikten ayrılma imkanın araştırılması
- trafik gürültüsü ve kirliliğinden uzaklığı
- manzarasının ilginç veya güzel olması
- otomobil yolculuğu ile zaman açısından kıyaslanma tercihleri
- engebesiz ve 5 km'den kısa hat yaratma (ortalama kaliteli bir bisiklet yolculuğu-ideal yolculuk)

GENEL DEĞERLENDİRME VE İZMİR'E BİSİKLET ULAŞIMININ ENTEGRASYONU

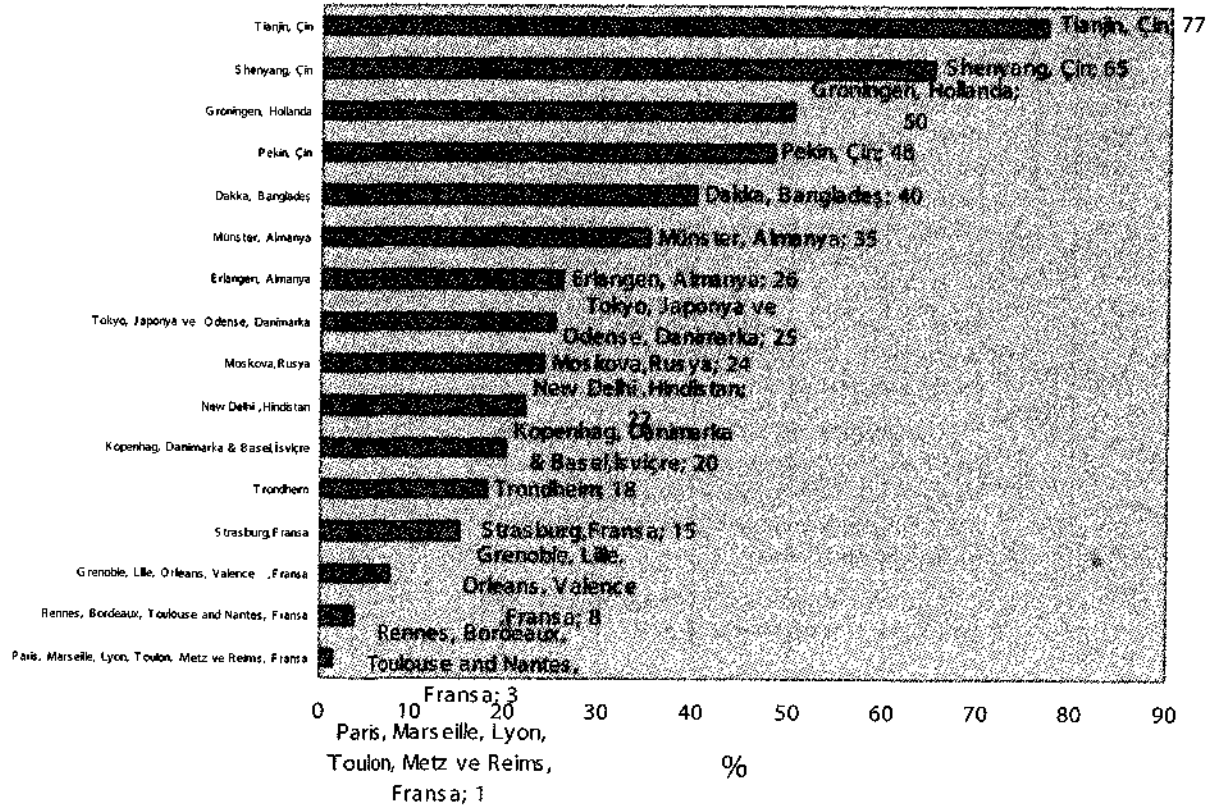
Bisiklet ile ilgili yasal prosedürlerine yerine getiren ilk ülke olan Hollanda'dan başta Fransa (1994) olmak üzere ilgili yasa ve mevzuat değişikliklerini hızla yerine getirmektedirler. Günümüzde Hollanda'da 19.000 km'nin üzerinde bisiklet için ayrılmış veya işaretlenmiş yol bulunmaktadır. Bisikleti çok yoğun olarak kullanan bir başka ülke olan Avustralya'da benzer kamu mevzuatı değişiklikleri ile bisikleti büyük kentlerinde günlük trafiğin içine çekmeyi planlamaktadır. 1998-2003 arası geçerli olan TEA-21 bildirgesine göre Birleşik Devletler diğer modlarla beraber bisiklet ve yaya Ulaşımın iyileştirilmesi için 3 milyar dolarlık kamu fonunu meclisinden geçirmiş ve tahsis etmiştir. Sadece nüfus olarak

İstanbul ile karşılaştırabilecek New York kentinde resmi rakamlara göre 675 km bisiklet yolu bulunmaktadır. Tablo 2 'de en uç örnekleriyle dünyadan farklı kentlerinin ulaşımında bisiklet kullanma alışkanlıkları verilmeye çalışılmıştır.

İzmir'de modern bu tip bir fiziki uygulama Sasalı Parkı-Bostanlı (21 km) arasında yapılmış bu çalışma Büyükşehir'in özel gayret ve emeği neticesinde son 2 yıl içinde gerçekleşmiştir. Bisiklet aklarını kente adaptasyonu sırasında İzmir kentinin mevcut trafik sorunlarından bazılarının muhtemelen çözüme kavuşturulması gereklidir. Gerek rekreasyon alanlarında gerekse yeni fiziki düzenlemelerle pilot bölgeler seçilerek mantıklı ulaşım ağları düzenlenmeli bu şekilde kent merkezi ve banliyölerde egzoz emisyonu düşük cazibe merkezleri yaratılmalıdır.

Sadece nüfus olarak İstanbul ile karşılaştırabilecek New York kentinde resmi rakamlara göre 675 km bisiklet yolu bulunmaktadır.

Diğer trafik modlarına göre bireysel yolculuk oranlarında günlük trafik bisiklet kullanılma oranı (%)

Tablo.2 Dünyadan Farklı kentlerdeki günlük trafikte bisikletin kullanılma oranı

PROJE SONUÇ VE KAZANIMLARI

Muhakkak ki bu çalışma dikkatlice incelenip not alındığında her belediye için farklı sonuçlar çıkarmak mümkün olabilir. Bu yazıyı inceleyen sayın yerel yönetimlerimizin değerli bürokrat ve emekçi mühendisleri için kısa bir masabaşı çalışmasıyla kısayol oluşturmaları pek olası görülmemektedir. Ani bir öğleden sonra toplantısıyla; akşamıza ilk gelen ilk karayolu, semt yolu veya arnavut kaldırımı sarı boya uygulaması yapıp bisiklet yolu oluşturmak hedeflerimiz arasında olmamalıdır. Her kent içi trafiğinin kendine has karakteristiği sosyal ve matematiksel ilişkileri süregelmektedir bu sebeple anket-etüt ve mühendislik çalışması yapmak lüzumu gerekir.

Belediyelerimizde yapılacak bu çalışmaların ülke ekonomisini birebir ilgilendirdiğinden bu projelerin Ankara'ya taşınması gerek Ulaştırma Bakanlığı gerekse başka Bakanlıkların konu ile ilgili ciddi çalışmalarına destek verebilmesi veya bu çalışmaların Avrupa Birliği fonlarından destek yardımı görmesi bu işin başka bir sonucu olarak karşımıza çıkar. Kısacası; Dünya çevre fonlarından ve Avrupa Birliği fonlarından hibe-destek alma imkanları araştırılmalıdır.

Sürdürülebilir bisiklet projelerine sadece bölgesel değil makro anlamda Ulusal bir karar organı ve kararlı takip ve ölçümleme şarttır. Bunun için gerekli birimlerin önümüzdeki günlerde kurulacağına şüphemiz yoktur. Gerek merkezde gerekse lokal ölçeklerde Ulusal bir bisiklet konseyi kurulmalı ve dinamik yapıya kavuşturulmalıdır. Bu anlamda "Ulusal Bisiklet Ana Planımızı ortaya koymak şarttır.

Ulaşım projelerinizi hazırlarken 5 E direktifi doğrultusunda yapılacak kıymetli çalışmalar sürdürülebilirliği de sağlayacağından sivil ve demokratik kitle örgütlerinden de destek görecektir.

İzmir'de öngörülen model, program ve tavsiyeler aşağıda sıralanmıştır.

1. Ulaşım master planında Bisiklet Ana Planı (BAP) ve uygulanacak stratejilerin ayrıntılarıyla aşamalı olarak belirlenmesi, 5'er yıllık hedefler konulması, bu hedeflerin ölçülebilirliği ve 6 aylık değerlendirme raporlarının tutulması.6 aylık değerlendirme toplantıları gelişimin izlenmesi amacıyla faydalıdır.

2. Yoğunluk dikkate alınarak Bisiklet yollarını mutlaka Raylı sistemin tüm öğeleri ile çakıştırmak (Banliyö, hafif raylı sistem ve tramvay)

3.Kent içinde Tuzla'dan Gülbahçe teknoloji enstitüsüne kadar bisiklet yolu için inşaat ve düzenleme hazırlıklarını yapmak.

4.1.Konak-Montrö-Liman üçgenine Hatay; Buca; Bornova, Bayraklıda koridorlar açmak.

Bu şekilde kent içi trafiğini rahatlatmak.

4.2.Bayraklı- Karşıyaka-Çiğli-Menemen arası bisiklet parkuru düzenlemek

4.3.Üçyol- Buca- Gaziemir-Menderes arası bisiklet parkuru düzenlenmesi

5.Alsancak; Konak; Karşıyaka ve Bornova kent cazibe merkezlerindeki park ürettirlerini ve politikalarını değiştirmek.

6. Pilot bölge seçilerek kamu kiralık bisiklet kampanyasının başlatılması

7. Yine pilot ilçe seçilerek İlköğretim-Lise seviyelerindeki öğrencilerin okul-ev arasını bisiklet+yaya olarak katetmesi ortamı yaratılabilir.(örnek: Karşıyaka ve/veya Çiğli)

8. İzmir'in bisiklet haritasını oluşturmak ve dağıtımını sağlamak

9. Bisiklet ile trenin beraber rol oynadığı sistemler düşünülmeli; kuzey-güney hattında yolcu taşıyacak trenlerde yolcunun son noktaya ulaşmasında bisiklet kullanması teşvik edilmelidir.

10."Bisiklet turizmi" için rota belirleme ve bölgeleştirme çalışmaları

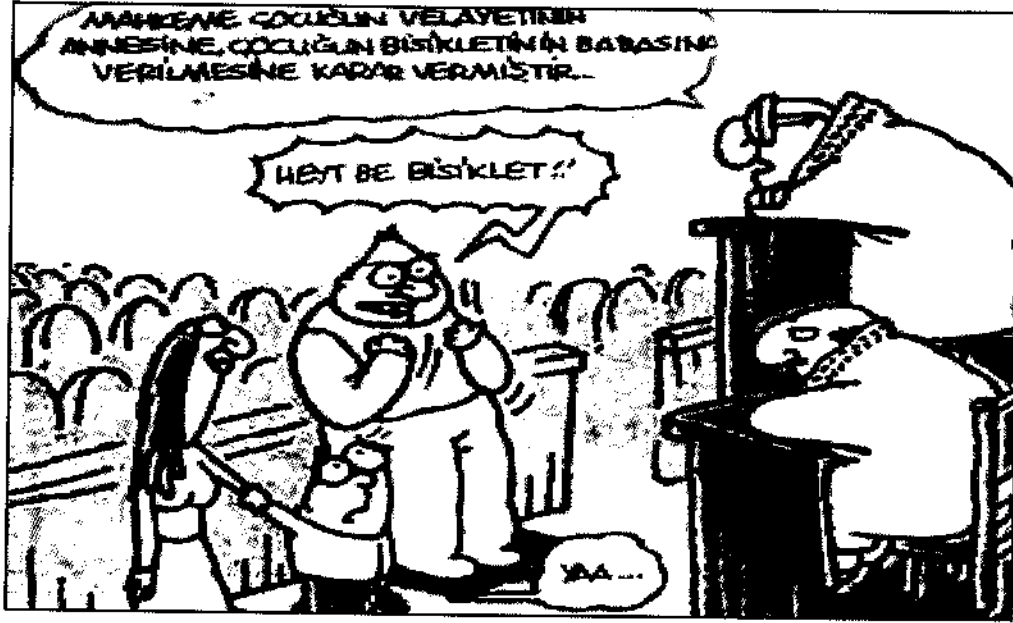
11.Avrupa bisiklet federasyonu ile eğitim ve teşvik işbirliği hazırlanması;

12. Atina'da sona eren EuroVELO güzergâhlarının İzmir ve diğer Ege kentlerini de içine alan bir sistem yaratılması veya Antalya'dan başlayarak Denizli Aydın ve tüm kıyı Ege'den batı Avrupaya ulaşması.

13.Hatay-Mithatpaşa arasına Trondheim modeli bisiklet taşıma lifti veya liftleri yapılması

14. Tüm üniversite ve ilgili Sivil Toplum Örgütlerinden alınan temsilciler ile İzmir

Sürdürülebilir bisiklet projelerine sadece bölgesel değil makro anlamda ulusal bir karar organı ve kararlı takip ve ölçümleme şarttır.

Kent Bisiklet Konseyini kurmak; düzenli eğitim ve gezi faaliyetleri düzenlemek; bu konuda halihazırda kurulmuş yerel bisiklet derneklerinden yararlanmak

15. Kentte bisiklet parkı sayısını arttırmak.

Bu çalışmada, Avrupa ve dünyadaki farklı önemli uygulamaların getirdiği sonuçlar incelenmiş, çevre bilincinin yaygınlaşması ve sağlıklı yaşama gibi faktörlerinde etkisiyle kentimizde de günlük trafikteki payı %0,3'ün altında olan bu modun hayata geçirilmesi için doğru zamanın geldiği vurgulanmaya çalışılmıştır.

Bildiri sonucunda basit ve sonucu indirgenmiş çarpıcı bir örnek vermek istiyoruz. Bisiklet konusunda oldukça dinamik bir nüfusa ve karaktere sahip İzmir'in; kararlı ve akıllı kent politikaları ile önümüzdeki 10 sene içinde bu modun günlük trafikteki payının %5 ila 20 sene içinde de iyimser tahminle %8-10 arasında pay alabileceği hesaplanmaktadır. İzmir'de yüz bin (100.000) aracın trafikten çekilmesinin getireceği kazançlar ayrıntılı incelenirse günlük getirisinin minimum kabullerle iki buçuk milyon (2.500.000,00 TL) liranın üzerinde olacağı hesaplanabilir. Buradan kazanılan ivme kentimizin ihtiyacı olan birçok yatırıma kaynak sağlanmış olur.

Herhangi bir belediye için kamulaştırma bedelleri hariç, kullanılan araçların tipin göre "sistem tekhat Km maliyeti" yaklaşık

6-8 milyon TL olan bir cadde tramvayı için ciddi bir kaynak yaratılır veya 33.000 adet ağaçlık muhteşem bir kent ormanını 135 dönüm arazi üzerine baştan yaratacak kaynak yaratırsınız. Başka bir arzunuz?

Unutulmamalıdır ki yeni yapılacak bisiklet aksları sadece ekonomik kazanımlar değil; kentlinin yaşam kalitesini ve sosyal davranış biçimlerini de fevkalade olumlu etkileyecek ve daha sağlıklı bireyler yetişmesine katkıda bulunacaktır. Bundan daha önemli bir pozitif katkı hangi işte var?

9.KAYNAKLAR

- 1-Candemir, İlğaz " İzmir Ulaşım Sempozyumu-Bildiriler Kitabı" ,sayfa:613-623, 8-9 Aralık 2009
- 2-Larsen Janet, "Bicycle Earth Report " Earth Policy Institute, July 2002
- 3-Pucher, J. , "Transportation Quarterly", (from various transport ministries and depts., latest avail. year) ,1998-1
- 4-TCRP Synthesis 62, Integration of Bicycles and Transit, 2005
- 5-Bicycle friendly Master List; League of American Bicyclists, 2009
- 6-1. İBB; İzmir Ulaşım Ana Planı "sonuç raporu özeti" , sf:8 Mart 2009
- 7-11) Kifer, K. , "Bicycle Advocacy" Cyclist Rights, October 2002

KENTLERİN BESLENMESİNDEN TOPLUMSAL POLİTİKALARA: KENT TARIMI

İlhami İLİMAN

Ülkemizin son iki yıllık tarımsal üretim ve nüfus verileri incelendiğinde bu iki unsur arasındaki ilişkinin hiç de iç açıcı olmadığını görmekteyiz.

Kent tarımı ya da kentsel tarım kavramı, kentleşmenin son dönemde ürettiği kavramlardan biridir. Bu kavram kentlerde ve kentlerin mücavir alanlarında yaşayanların kendi beslenme gereksinimlerini karşılama ya da gelir elde etmek amacı ile pazara yönelik olarak yaptıkları ağırlıklı olarak gıda üretimini kapsayan tarımsal etkinlikleri tanımlamaktadır. Özellikle hızlı ve plansız kentleşmenin getirdiği nüfus yoğunlaşması ve nüfus artışı, kullanılabilir ve kullanılan tarımsal alanların göreceli azalması, kaynakların yoğun ve dönüşümsüz kullanılması sonucu verim düşmesi gibi etkenler tarımsal ürünlere olan talebi sürekli artmıştır.

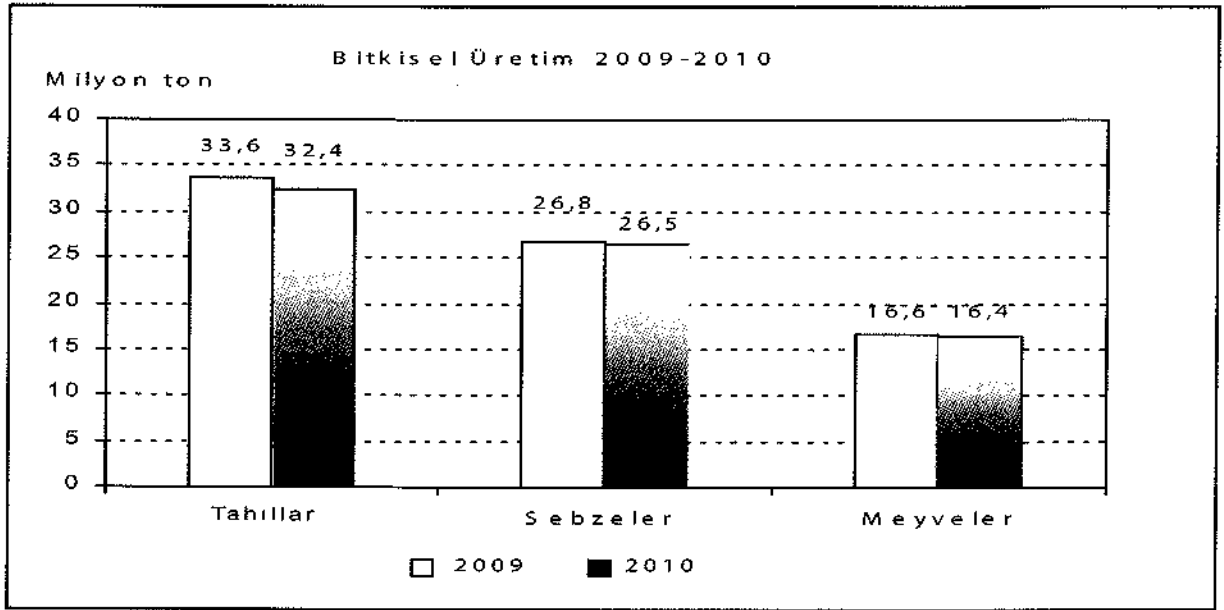
Tarımsal üretimin her yıl artan talebe paralel artış sağlayamaması hatta azalma eğiliminde olması kent tarımının daha sık gündeme gelmesine ve insanların bu alana yönelmesine yol açmıştır. Bu yönelimin kapsamı ve niteliğini değerlendirirken ülkemizdeki tarımsal üretimin genel çerçevesini de ortaya koymamız gerekiyor.

Ülkemizin son iki yıllık tarımsal üretim ve nüfus verileri incelendiğinde bu iki un-

sur arasındaki ilişkinin hiç de iç açıcı olmadığını görmekteyiz.

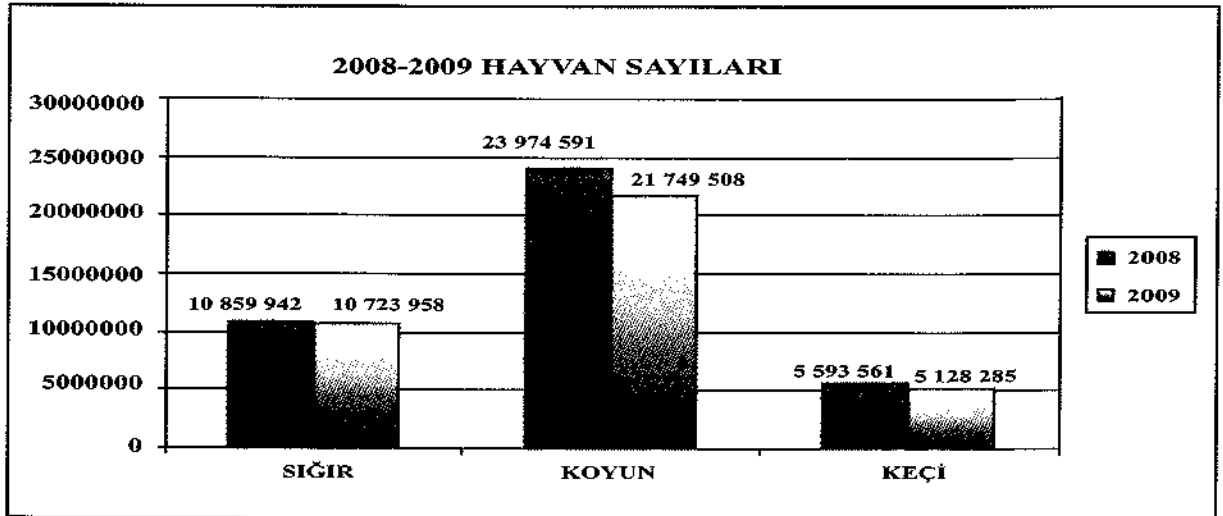
31 Aralık 2009 tarihi itibarıyla Türkiye nüfusu 72.561.312 kişidir. 2009 yılında Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı binde 14,5 olarak gerçekleşmiş, 81 ilden 67'sinin nüfusu bir önceki yıla göre artarken, 14 ilin nüfusu azalmıştır. Ülke nüfusunun % 75,5'i il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Toplam nüfusun % 75,5'i (54.807.219 kişi) il ve ilçe merkezlerinde ikamet ederken, % 24,5'i (17.754.093 kişi) belde ve köylerde ikamet etmektedir. İl ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfus oranının en yüksek olduğu il % 99 ile İstanbul, en düşük olduğu il ise % 31,9 ile Ardahan'dır. Toplam nüfusun % 17,8'i (12.915.158 kişi) İstanbul'da ikamet etmektedir. Bunu sırasıyla; % 6,4 ile (4.650.802 kişi) Ankara, % 5,3 ile (3.868.308 kişi) İzmir, % 3,5 ile (2.550.645 kişi) Bursa, % 2,8 ile ise (2.062.226 kişi) Adana takip etmektedir. (TÜİK Haber Bülteni Sayı:15 – 25 Ocak 2010)

Bu verilere göre yıllık nüfus artış hızının binde 14,5 olduğu bir ülkede tarımsal üre-

timin de artış göstermesini bekleriz. Ancak durum tersine işlemektedir. Nüfus verilerinde izlenen artışa karşın 2010 yılının ilk erken tahmininde bir önceki yıla göre üretim miktarlarında tahıl ürünlerinde %3,4, sebzelerde %0,9 ve meyvelerde %1,5 oranında azalış beklenmektedir. 2010 yılında üretim miktarlarının yaklaşık olarak tahıl ürün-

lerinde 32,4 milyon ton, sebzelerde 26,5 milyon ton ve meyvelerde 16,4 milyon ton olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. (TÜİK Haber Bülteni Sayı: 151- 27 Ağustos 2010) Daha önceki yılların verilerini de dikkate aldığımızda tarımsal üretimin son yıllarda alan ve miktar olarak düşmekte olduğunu görmekteyiz.

Ülkemizdeki hayvancılığın seyri de bitkisel üretime paraleldir. Yine TÜİK verilerine göre Büyükbaş hayvan sayısı 2009 yılında bir önceki yıla göre %1,2, küçükbaş hayvan sayısı %9,1 oranında azalış göstermiştir. 2009 yılı sonu itibariyle toplam büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %1,2 azalış göstererek 10.811.165 baş ola-

rak gerçekleşmiştir. Büyükbaş hayvanlar arasında yer alan sığır sayısı %1,3 azalarak 10.723.958 baş olmuştur. Koyun sayısı 2009 yılı sonu itibariyle bir önceki yıla göre %9,3 azalarak 21.749.508 baş, keçi sayısı ise %8,3 azalarak 5.128.285 baş olmuştur. (TÜİK Haber Bülteni Sayı:87- 18 Mayıs 2010)

Burada daha da dikkat çekici bir unsur olarak üretici aleyhine ortaya çıkan üretim ve pazarlama değerleri de tarımsal üretimdeki düşüş eğiliminin sürmesi olasılığının

güçlü olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki tabloda bazı ürünler açısından değer farkları verilmektedir.

Ürünler	Üretim (Ton)	Değer (TL)	Pazarlananın Değeri (TL)
Tahıllar ve diğer bitkisel ürünler	58.975.246	20.077.340.745	15.488.768.424
Tahıllar	34.642.986	11.712.499.394	8.105.344.605
Sebzeler	25.851.612	15.053.716.698	13.305.831.558
Tütün	98.137	497.172.500	492.200.775
Şeker pancarı	14.452.162	1.296.830.915	1.270.894.297

Kaynak: TÜİK, 2008

Toplam tarımsal üretimin üretim değeri ile pazarlanan değeri arasında yer alan fark sektörde üreticinin aleyhine olarak toplamda 9 milyar TL'yi bulmaktadır. Üreticilerin kişisel gereksinimleri için kullandıkları ürün miktarı dikkate alındığında da fark yine üretici açısından negatiftir. Bu veriler bize tarımsal üretimin miktar ve değer olarak kayıp yaşadığını göstermektedir.

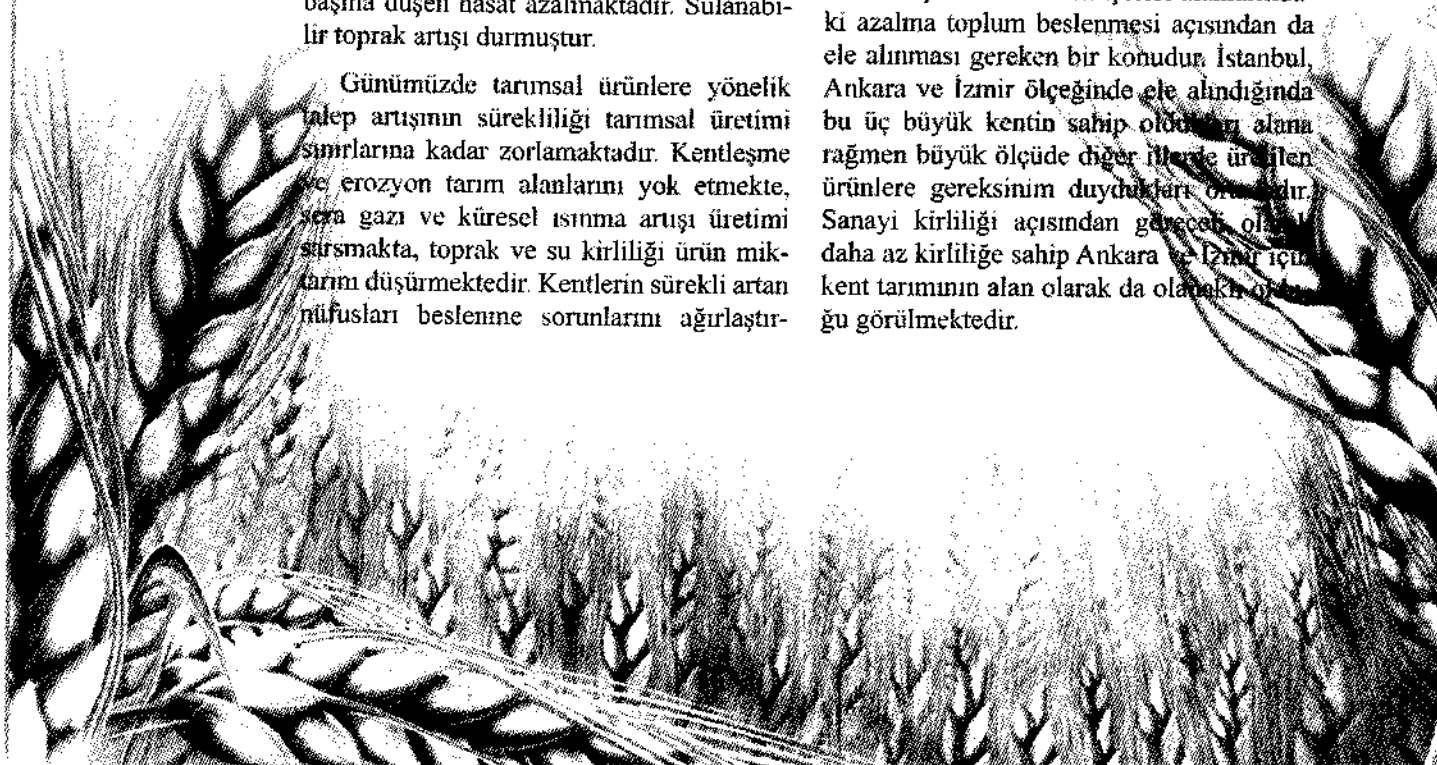
Tarımsal üretimin dünyadaki görünümü de farklı değildir. 1960 yıllarda dünya nüfusunun % 30'luk kısmı açık sınırında iken bugünlerde bu oran % 20'lerin altına düştü. Ancak tarımsal üretimin bugün ulaştığı boyut kaynakların çok yoğun tüketimi pahasına gerçekleşti. Dahası sağlıksız ve yetersiz beslenme sorunları arttı. Artık dünyada kişi başına düşen hasat azalmaktadır. Sulanabilir toprak artışı durmuştur.

Günümüzde tarımsal ürünlere yönelik talep artışının sürekliliği tarımsal üretimi sınırlarına kadar zorlamaktadır. Kentleşme ve erozyon tarım alanlarını yok etmekte, sera gazı ve küresel ısınma artışı üretimi sarsmakta, toprak ve su kirliliği ürün miktarını düşürmektedir. Kentlerin sürekli artan nüfusları beslenme sorunlarını ağırlaştır-

makta, tarımsal üretimde bugüne kadar kullanılan yöntemler kaynakları sınırına kadar zorlamakta, kaynakları kirletmekte ve verimsizleştirmektedir.

Kentsel alanların tarım alanlarını geri çekilmeye zorlamasından, özellikle sanayi kökenli nedenlerden dolayı toprak ve su kaynaklarının kirlenmesinden, yeni tarım ve yerleşim alanları açmak için ekolojik ortamın bozulmasına kadar bir çok etken bugüne kadar uygulana gelen "geliştirile gelen" tekniklerin çok ciddi olarak gözden geçirilmesini gerektirmiştir.

Ülkemizde sebze bahçeleri alanları yıldan yıla azalmaktadır. Ülkemiz topraklarının 2009 yılı itibari ile % 3,3'lük bir kısmını oluşturan sebze bahçeleri alanlarındaki azalma toplum beslenmesi açısından da ele alınması gereken bir konudur. İstanbul, Ankara ve İzmir ölçeğinde ele alındığında bu üç büyük kentin sahip olduğu alanlara rağmen büyük ölçüde diğer illerde üretilen ürünlere gereksinim duydukları ortadadır. Sanayi kirliliği açısından geçecek olursak daha az kirliliğe sahip Ankara ve İzmir için kent tarımının alan olarak da olabileceği ortada görülmektedir.

Üç Büyük İle Göre Tarım Alanları (2009)	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı			Sebze bahçeleri alanı	Meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı
	Toplam alan	Ekilen alan	Nadas		
	Türkiye	242 946 808	162 174 208		
İstanbul	700 997	632 441	-	40 254	28 302
İzmir	3 475 357	1 611 179	44 320	415 370	1 404 488
Ankara	11 795 205	7 877 277	3 176 118	476 573	265 237

Kaynak: Türkiye Tarım İstatistikleri - 2009

Son yıllarda sebze üretiminde izlenen artış eğiliminin durduğu, bazı ürünlerde ise azalma olduğu izlenmektedir. Piyasa koşullarının etkisinin dışında ele alındığında üretimin -tüm teknolojik, kimyasal vb.

olanakların kullanılmasına karşın- yeni bir ivme kazanmasının kısa ve orta dönemde pek mümkün olmadığı söylenebilir. Özellikle pazarlanma alanı geniş ürünlerde bu etki daha çok göze çarpmaktadır.

Yıl	Toplam Üretim	Domates		Hıyar			Biber			Bamya	Patlıcan
		Sofralık	Salçalık	Toplam	Sofralık	Turşuluk	Salçalık	Dolmalık	Sivri		
2005	10 050 000	7 067 000	2 983 000	1 745 000	1 617 000	128 000	685 000	400 000	744 000	36 000	930 000
2006	9 854 877	6 912 745	2 942 132	1 799 613	1 665 201	134 412	673 981	392 617	775 577	36 843	924 165
2007	9 936 552	6 963 159	2 973 393	1 670 459	1 524 003	146 456	674 788	357 246	725 192	36 992	863 737
2008	10 985 355	7 419 814	3 565 541	1 682 776	1 524 105	158 671	690 531	371 050	734 596	37 543	813 686
2009	10 745 572	7 205 961	3 539 611	1 735 010	1 582 396	152 614	700 038	384 273	752 692	38 432	816 134

Kaynak: Türkiye Tarım İstatistikleri - 2009

Kent tarımında temel ürün çeşitleri olan sebzelerin son beş yıllık fiyatlarını değerlendirdiğimizde üretici fiyatlarının Pazar fiyatlarına göre oldukça düşük olduğunu görmekteyiz. Üreticinin eline geçen gelir bazında değerlendirildiğinde piyasa fiyatla-

rının (market, pazar vb.) % 50 ile %80'ine kadar bir fark gözlenmektedir. Bu durum kent tarımının piyasa fiyatlarına yapacağı ve tüketici açısından da olumlu etki yapacak diğer bir özelliğini ortaya koymaktadır.

SEBZE FİYATLARI, TL/Kg					
Sebzeler	2005	2006	2007	2008	2009
Marul (göbekli)	0,74	0,89	0,94	0,99	0,91
Marul (kıvrıkcık)	0,81	0,95	1,16	1,24	1,06
Marul (Aysberg)	0,70	0,80	1,04	1,19	1,19
Ispanak	0,77	0,86	0,91	1,05	1,05
Pırasa	0,66	0,74	0,82	0,86	0,78
Semizotu	0,85	0,93	0,97	1,06	0,89
Tere	0,92	1,01	1,15	1,30	1,53
Dereotu	1,03	1,10	1,17	1,18	1,25
Nane	0,93	1,07	1,09	1,41	2,58
Maydanoz	0,96	1,05	1,25	1,42	1,40
Roka	0,94	1,06	1,15	1,41	1,45
Fasulye	1,02	1,22	1,48	1,61	1,47
Bezelye	0,96	1,07	1,07	1,27	1,37
Barbunya fasulye	1,31	1,44	1,80	1,98	1,97
Bamya	1,81	2,16	2,71	2,77	2,79
Kavun	0,46	0,50	0,58	0,60	0,61
Karpuz	0,34	0,38	0,44	0,34	0,43
Kabak (sakız)	0,47	0,56	0,64	0,75	0,78
Hıyar	0,54	0,67	0,80	0,83	0,93
Patlıcan	0,61	0,66	0,74	0,75	0,84
Domates	0,43	0,52	0,58	0,56	0,63
Biber (dolmalık)	0,62	0,71	0,90	0,91	0,93
Biber (sivri)	0,67	0,78	0,95	1,00	0,99
Biber (salçalık)	0,51	0,57	0,67	0,71	0,82

Kaynaklar: TÜİK, TARIMSAL YAPI (Üretim, Fiyat, Değer)

TÜİK, TARIM İSTATİSTİKLERİ ÖZETİ

Kent tarımının önemli bir bölümünü oluşturan sebze üreticiliğinin özellikle iyi tarım uygulamaları kapsamında değerlendirilmesi de önem taşımaktadır.

GDO'lu ürünlerden kimyasal mücadele ilaçlarına dek tüketici kadar ürünü ve üreticiyi de zehirleyen ve hasta eden üretim tekniklerinin tartışmasız terk edilmesi gerekliliği "organik tarım", "iyi tarım", "ekolojik tarım" tekniklerini artık günlük yaşamımıza yerleştirmiştir. Ekolojik tarım ya da genel kabul gören adı ile İyi Tarım Uygulamaları (İTU) FAO tarafından, "tarımsal üretim sisteminin sosyal açıdan yaşanabilir, ekonomik açıdan karlı ve verimli, insan sağlığını koruyan, hayvan sağlığı ve refahı ile çevreye önem veren bir hale getirmek için uygulanması gereken işlemler" olarak tanımlanmaktadır. İyi Tarım Uygulamalarının amacı insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyecek üretimin yapılmasıdır. Bunun için İTU, Zararlılarla Entegre Mücadele (Integrated Pest Management, IPM) ve Entegre Ürün Yetiştiriciliği (Integrated Crop Management - ICM) tekniklerinin, üretimde birlikte uygulanmasını önermektedir. İyi Tarım Uygulamalarının en azından başlangıç aşamasında uzman desteğini gerektirdiği açıktır.

Bu tekniklerin göreceli verim düşüklüğü ve tüketici açısından maliyetinin -şimdilik- yüksekliği yaygınlaşmalarının önündeki engellerden birisidir. Ancak organik ürünlerin dayanıklılık sürelerinin daha yüksek oluşu (tarımsal ürünlerin % 20 lik bir kısmı tüketiciye ulaşmadan heba olmaktadır), minimal düzeyde de yapılabilir olması, özellikle kent tarımında kullanıldığında pazara yakınlığı nedeni ile ulaşım açısından ekonomikliği gibi etkenler sektörel olarak değerlendirildi-

ğinde bu ürünlerin rekabet şansını ekonomik açıdan da yükseltmektedir.

Kent tarımı bu noktada önem kazanmaktadır. Kent tarımı sosyo-ekonomik bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Kent tarımının ekolojik üretim karakteri çerçevesinde ve ağırlıklı olarak gıda maddelerine yönelik olarak örgütlenmesi, öncelikli olarak kentlerin sağlıklı, güvenilir ve ekonomik beslenmesinde önemli bir rol oynarken gıda güvenliği, çevre koruma gibi "kentsel" talepleri de karşılama potansiyeline sahiptir. Gelir dağılımında kent yoksullarının lehine bir değişlik için düşünülecek araç olarak da görülmektedir.

Kent tarımının ilk andan başlayarak örgütlenmesi beklenen toplumsal faydanın sağlanması açısından önemlidir. Özellikle yerel yönetimler tarımı bir kır/köy olgusu olarak görmekten vazgeçip kentin beslenmesinde ciddi bir üretim etkinliği olarak görmelidirler. Üreticinin bilgi, tohum, uygulama, eğitim, örgütlenme, pazarlama vb. konularda desteklen-

mesi, verimlilik artışı ile birlikte çevreci ve sürdürülebilir tarım ürünlerine yönelik talebi karşılamada da ciddi bir etken olacaktır. Kent tarımında ekolojik tarımın bir yöntem olarak kullanılması, tüketiciye sağlıklı ve ekonomik ürünlerin ulaştırılmasını da olanaklı hale getirebilecektir.

Kentlerde var olan organik tarım ürünlerine yönelik talep tarımda çevrebilimsel yöntemlerin uygulanmasında önemli bir fırsattır. Yerel yönetimlerin özellikle üniversitelerle yapacakları işbirliği ve ortak projeler, su kullanımından zararlı denetimine kadar birçok konuda üreticinin farkındalığını ve donanımını artıracaktır. Oluşturulacak örnek uygulama alanları, bahçeler,

Kent tarımının ilk andan başlayarak örgütlenmesi beklenen toplumsal faydanın sağlanması açısından önemlidir. Özellikle yerel yönetimler tarımı bir kır/köy olgusu olarak görmekten vazgeçip kentin beslenmesinde ciddi bir üretim etkinliği olarak görmelidirler.

kurutma ve ambalaj tesisleri, ürün koruma, ambalajlama ve pazarlama konularında verilecek eğitimlerle desteklenecek olan üreticiler daha verimli çalışma olanağı sağlayacaklardır.

Üreticilerin kooperatifler halinde örgütlenmeleri girdi maliyetlerini düşürecek, pazar yerlerinin tahsis edilmesi tüketiciye ulaşım olanaklarını geliştirecektir.

Kent tarımı, tarımsal ürünlere olan gereksinimi karşılamada bir etken olmanın yanında, yeni iş alanları oluşturmada bir araç olarak da görülmektedir. Tarım alanlarının kaynaklar sorumsuzca tüketilerek kullanılmasının önüne geçecek olan ekolojik üretim teknikleri istihdam hacmini de artıracaktır.

Aynı zamanda örgütlenmiş ve planlanmış kent tarımı, kentlerin beslenmesinden üreticinin desteklenmesine kadar birçok alanda sürdürülebilir, dengeli ve korumacı bir politika geliştirmenin aracı olarak ele alındığında gerek merkezi gerekse yerel yönetimler için de istihdam artışı, gıda güvenliği, çevre kirliliği gibi konularda pratik ve kalıcı çözümler getirecektir. Gıda güvenliği artık yalnızca kırsal alanlarda üretilen ürünlerle oluşturulamamaktadır.

Belediyeler üreticinin kent tarımı konusunda desteklenmesi ve özendirilmesi konusunda yapacakları projeler ile toprağın suyun ve ürünlerin kirlenmesini önleyecek politikalar geliştirirken çevre kirliliğinin maliyetini azaltarak, park bahçe döngüsünün dışına çıkıp kent çevresini/mücadir alanlarını da yeşil ile donatmış olacaklardır. Kent tarımına yer veren kent planları doğa ile dengeyi sağlayacaktır.

Genel olarak dünya sürekli olarak beslenme sorunu ile karşı karşıya oldu. Zamanımızdan 40.000 yıl öncesinden bugüne beslenme sorunları mutlaka farklılıklar gösterdi. Ama değişmeyen iki gerçek var: Birincisi yiyecek miktarı, ikincisi yiyeceğin niteliği.

Ünlü nüfusbilimci ve matematikçi Thomas Robert Malthus uygun şartlarda herhangi bir popülasyonun, besin maddelerinin artışından daha hızlı bir oranda artacağını, böylece zamanla kişi başına düşen besin miktarının azalacağını iddia etmişti. Buna göre uygun şartlarda herhangi bir kısıtlayıcı faktör (salgın vb.) yoksa nüfus geometrik

Thomas Robert Malthus

dizi biçiminde artar (2, 4, 8, 16, 32, 64, ... şeklinde), oysa besin maddeleri aritmetik dizi biçiminde artar (1, 2, 3, 4, 5, 6, ... şeklinde). Doğada aradaki bu fark, popülasyonda bazı bireylerin ölümlerine neden olur ve bir denge sağlanır. Her ne kadar O'nun ve takipçilerinin öngördüğü felaket kehanetleri gerçekleşmemiş olsa da yakın bir gelecekte Malthus'u sık sık anacağımız günler gelebilir.

Malthus'a göre toplumsal yoksulluğun en büyük nedeni alt sınıflardır ve bu yüzden az çocuk, geç evlilik gibi nüfus planlamaları üst sınıflardan daha çok alt sınıflara uygulanmalıydı. Ancak bugün küreselleşme dönemini yaşayan kapitalizmin ve onun politikalarının öncelikle kaynak dağılımında yaptığı ağırlı düzenlemeler her zaman öncelikle gıda sektöründe kendisini göstermekte. Besin konusundaki sorunları en yakıcı/yıkıcı olarak yaşayanlar bütün dünyanın yoksulları. Ancak onların doyması için öncelikle -hiç de mümkün görünmüyor- dünyayı kuşatmış olan "ultra" emperyalizmin doyması gerekiyor.

Belki de bu nedenlerle kent tarımının belki de en vurucu yanı onun toplumsal niteliği olacaktır. Kent tarımını sıradan bir üretim şekli olarak algılamak yerine toplumsal ilişkilere toplumcu bir müdahale aracı olarak ele almak ona gerçek ve değerli bir nitelik kazandıracaktır.

Örgütlenmiş ve planlanmış kent tarımı, kentlerin beslenmesinden üreticinin desteklenmesine kadar birçok alanda sürdürülebilir, dengeli ve korumacı bir politika geliştirmenin aracı olarak ele alındığında gerek merkezi gerekse yerel yönetimler için de istihdam artışı, gıda güvenliği, çevre kirliliği gibi konularda pratik ve kalıcı çözümler getirecektir.

AKŞEHİR YAŞAM KÜLTÜRÜ VE TARİHİ ÜZERİNE

O. Selçuk YILMAZ

Akşehir eski Türk ve Anadolu kültürü yapı medeniyetlerinin önemli bir yerleşim merkezi olarak ilginç bir coğrafyada bulunmaktadır. Coğrafi konumu itibarıyla Afyon ile Konya arasında, haritada İç Egenin bittiği çizginin sonrasında ve İç Anadolu bölgesinin en batısında Konya'ya bağlı bir ilçe olarak yerini almış ise de, aslında tabii olduğu iklim olarak kara iklimine değil de daha çok Göller Bölgesi iklim ve doğasına tabidir. Çevresini saran Eber, Akşehir ve Eğirdir gölleri havadaki nemi artırarak coğrafi ve iklimsel yapıyı farklı kılmıştır. Bu yüzden bozkırda bir vaha gibidir Akşehir.

Afyon ve çevresinin o kendine has bitki örtüsünün bittiği yerde birdenbire Akşehir ve yöresinin göller bölgesi iklimine has yeşil doğası ve coğrafyası başlayıverir yolculuk boyunca. Sultan Dağlarının eteklerinden göl havzasına doğru alabildiğinde genişlikte yayılan ve uzanan yeşil bir doku; kiraz, elma, vişne bahçeleriyle, akçakavakları, söğüt ve meşeleriyle yol boyunca eşlik eder dururlar öylece.

Burada ilginç bir anekdottan bahsetmeden geçemeyeceğim; 1941 yılında Türkiye Coğrafya Kongresi toplanır ve Türkiye'nin coğrafi ve iklim yapısı ve yağış rejimleri ve jeolojik yapısı ve diğer koşullarını da göz önünde bulundurarak bugünkü 7 bölgenin oluşumuna karar verir. Bunun sonucunda bugünkü bildiğimiz bölgeler; Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu Bölgeleri oluşur. Bu bölgelerin oluşumuna karar verilen bu kongrede yapılan görüşmeler sırasında ayrıca bir bölgenin varlığı üzerinde uzun uzun tartışılır. 8. Bölge olarak bu bölgenin varlığını fiziki bakımdan ortaya koyma gereği bu tartışmanın esasını oluşturmaktadır. Ancak sonrasında vazgeçilir. Bu bölge "Göller Bölgesi"dir.

Göller Bölgesi çocukluğumun radyoda yayınlanan hava durumu raporlarında 1970'li yılların sonuna kadar hep yerini korumuştur. Akşehir, Beyşehir, Burdur ve Isparta ve çevresini içeren; Beyşehir Gölü,

Akşehir eski Türk ve Anadolu kültürü yapı medeniyetlerinin önemli bir yerleşim merkezi olarak ilginç bir coğrafyada bulunmaktadır.

Burdur Gölü, Eğirdir Gölü, Akşehir Gölü ve Eber Gölü'nün bulunduğu bir geniş, yelpazede oluşması düşünülen bir bölgeydi Göller Bölgesi aslında. Eskiden radyoda hava durumu raporları okunurken 7 bölge sonunda ayrıca göller bölgesinin hava durumundan da bahsedilirdi hep. Şimdilerin uydu görüntülerine dayalı hava raporlarında Göller Bölgesinden bahsedilmez oldu artık. Bu bölge şu anda ağırlıklı olarak Akdeniz Bölgesi içinde yerini almaktadır.

Mevcut iklim yapısı ve coğrafi koşulları itibarıyla Akşehir'e yolunuz düştüğünde şöyle bir kentin merkezine ve mesire yerlerine uğradığımızda oradan ayrılmak istemezsiniz.

Akşehir mimari yapısı ve eski evleriyle ilgili yapılan çalışmalar kitaplarda ve bazı belgesel çalışmalarda yerini almıştır.

Hıdırlık mevkii tarihi çınarı ve çamları ve kestane ağaçlarıyla, dağlardan akıp gelen serin sularıyla ziyaret edenleri en sıcak günlerde bile serin serin ağırlamaktadır.

Sultandağları'nın arasında Tekke köyü'ne giden Tekke Çayı'nın hayat verdiği apayrı bir yeşil dokuyla dağlardan gelen suların birleştiği çağlayanlarını set set karşılayan en yüksek ve yukarı mevkideki Babanimet Mesire alanı da tıpkı Hıdırlık gibi orman alanı olarak yeşil dokusu ve bol oksijeniyle, erenlerin türbeleriyle (Babanimet ve Hıdırlık'taki Hıdır Dede) hem doğa ve hem de uhrevi bir ağırlama biçimi sunmaktadır.

Evliya Çelebi ünlü eseri Seyahatnamesinde özellikle bu iki mesire alanı Hıdırlık ve Babanimet'ten bahsetmiştir. Ha! Bir de buna şehri tepeden gözetleyen ramazan toplarının atıldığı Top Yeri'ni dahil etmiştir.

Derin tarihi ve eski Türk evlerinin bulunduğu eski mahalle ve sokakları, hamamları ve türbeleriyle, Selçuklu dön-

minden kalma camileri ve mescitleriyle, erenleriyle kent kendi içinde saklı bir tarihi bahçe gibidir adeta. Özellikle tarihi mimari yapı zenginliği bazı önemli mimar ve bilim adamlarının dikkatini çekmiş, Akşehir mimari yapısı ve eski evleriyle ilgili yapılan çalışmalar kitaplarda ve bazı belgesel çalışmalarda yerini almıştır. Özellikle Cengiz Bektaş'ın bu yönde yaptığı çalışmalar dikkat çekicidir. (Bakınız Cengiz Bektaş-Akşehir Evleri, Cengiz Bektaş-Akşehir Kilisesi)

Kentin güney batı yönünde Sultan dağları arasındaki yayla ve koyaklardan gelen serin ve oksijeni bol havanın göller yöresinin kendine has nemiyle birleştiğinde geçmişte farklı yaşam üretilen biçimlerine bir

ortam oluşturduğu anılarda sık sık dile getirilmektedir. Çok eskiden kentin bu yönündeki yukarı mahallelerinde yaşayan gayrimüslimlerin kurduğu bağların ve bu bağlardan elde edilen şarapların ne yazık ki bugünlerde konusundan dahi söz edilmemektedir. Zamanla bu yöreye has o güzelim çekirdekli asma üzümünün yetiştirirliği bağlar yok olmuştur.

Yukarı mahallede Rumlardan kalan kitaplarda adı "Yukarı Hamam", halk arasında da "Gavur Hamamı" diye anılan hamam metruk bir vaziyette, kubbeleri yıkıldı yıkılacak hala daha yarım yamalak ayakta durmaya çalışmaktadır. Az aşağıda orta hamam şu anda faal durumdadır. Bir de şehrin çarşısındaki "Aşağı Hamam" denilen "Şifa Hamamı" şu anda çalışır durumdadır.

Kentin bu yukarı kısmında hala daha varlığını koruyan eski Rum Evlerinin sayısı giderek azalmakta. Taş binasıyla muhteşem bir görsel güzellikteki Gazi İlkokulu, bahçesindeki kilisesiyle birlikte iç içe bu yapı zenginliği içerisinde hala daha mahalle sa-

kinlerine eğitim hizmeti vermeye devam etmektedir.

Soğuk kış günlerinde çarşı ve büyük camilerden uzak mahalle sakinlerinin evlerinden hemen ulaşabilecekleri yakın mesafelerdeki Kızılca, Kileci, Baloğlu ve Yağlıdede ve daha nice 13. yüzyıldan kalma Selçuklu Mescitleriyle Akşehir farklı bir tarihi, coğrafi ve sosyal bir yaşam biçimi olarak bu coğrafyada varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Kentin büyük camilerinden sadece İmaret Camii (Hasan Paşa Camii) Osmanlı yapı mimarisine bir örnektir. Merkezdeki büyük diğer camilerden Ulu Camii ve İplikçi Camii Selçuklu mimari özelliklerini farklı bir biçimde yansıtmaktadır.

Akşehir'in ticari yaşamında geleneksel çarşı düzeninin en güzel örneğini teşkil eden Arasta Çarşısının apayrı bir önemi bulunmaktadır. Arasta eski Ahilik ve Esnaf Lonca düzeninin devamı olarak çeşitli meslek gruplarının dayanışma biçimi ve anlayışıyla donanmış zihniyetiyle bugün bile varlığını sürdüren tarihi bir çarşı. Akşehir'in ünlü "Arasta" derlere, belgesellere, şarkılara konu olmuş Os-

manlı döneminden kalma ünlü bir çarşıdır. Akşehir'in ünlü "Arasta"sının içinde, bin sekiz yüzlü yılların ilk çeyreğinden beri varlığını sürdüren "Helvacı" ya uğrayıp Çöğen Otundan yapılmış o yöreye has helvanın tadına bakmak bir başka güzeldir. Derler ki, Ege'deki helvacıların okulu Akşehir'dir. Derler ki, tıpkı Bolu'nun Mengen ilçesindeki aşçılar gibi Akşehir'den yurdun dört bir yanına ünlü helvacılar göç edip dağılmıştır.

Kurtuluş savaşında büyük taarruz öncesinde Garp Cephesi Karargahı olarak Akşehir seçilmesi ve büyük taarruz başlamadan aylar öncesinde burada başlatılan çalışmalar Akşehir'in milli kurtuluş tarihimiz içerisinde apayrı bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Garp Cephesi Karargahı olarak seçilen eski belediye binası bugün müze olarak bu vatanın, bu toprakların kolay kazanılmadığını en önemli belgelerini ve dokümanını, o döneme ait görsel eşya ve malzemeleri ve silahları vs adeta o dönemi yaşatırcasına gözler önüne sermektedir.

Bu müzede büyük önder Gazi Mustafa Kemal'in ne büyük zorluklar içerisinde nelerle mücadele ettiğinin en büyük kanıtı olan, büyük taarruz fikrinin zihninde nasıl oluştuğu ve bu fikri ilkin kimlerle paylaştığına dair el yazısı çalışmalarını, bu düşünceden hareketle Akşehir'e nasıl geldiklerini ve karargah olarak yerleştikleri belediye binasında bu çalışmaları nasıl yürüttükleri, en yakın komutanlarıyla yaptığı "Büyük Taarruz" öncesine dair mevcut tüm belge ve yazışmaları, baskın şeklinde düşünülen taarruzla ilgili krokilerin bire bir örneklerini, yazışmalarını, kroki ve projelerini, taarruzu başlatan emir ve yazılarını, "Büyük Taarruz" öncesi mecliste kendisine muhalefet edenlerin farkında olmadan düşman istihbaratına nasıl hizmet ettiğine dair Atatürk'ün bizzat yaptığı yazılı açıklamaları, "Büyük Taarruz" öncesi karargah çalışmalarının nasıl büyük bir gizlilik içerisinde yürütüldüğü ve diğer hususlarla ilgili çok önemli tarihi bilgileri belgeleri kronolojik bir sıralama içerisinde bir bütün halinde bir arada görebilmek mümkündür.

Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı Yılmaz Büyükerşan'ın katkılarıyla yaptırılan İsmet İnönü'nün asker kıyafetli bire bir balmumu heykeli bu müzede mutlaka görülmelidir.

Arasta eski Ahilik ve Esnaf Lonca düzeninin devamı olarak çeşitli meslek gruplarının dayanışma biçimi ve anlayışıyla donanmış zihniyetiyle bugün bile varlığını sürdüren tarihi bir çarşı.

**Akşehir
Tarihi dokusu
içerisinde
Nasrettin
Hoca'nın
fıkralara konu
olan yaşam
biçimi, hayat
görüşü,
değerleri,
mizahı,
felsefesi
hala daha
günümüzde
bile geçerli
değil
midir? Yani
kıyafetimiz
ve imajımız
üst düzeyde
ise her
gittiğimiz
yerde
günümüzde
bile itibar
görmüyor
muyuz?**

Ön ismini onurla taşıdığım Osman Demin de bu müzede kurtuluş savaşına katıldığına dair İstiklal Madalyası ve Beratı bulunmaktadır.

Akşehir denilince ilkin Nasrettin Hoca gelir akıllara Nasrettin Hoca her ne kadar Sivrihisar da doğmuşsa da, göç edip gelip yerleştiği Akşehir 'de fıkralara konu olan gençlik ve olgunluk dönemini yaşamış ve burada ölmüştür. Dolayısıyla Türbesi Akşehir'dedir. Dolayısıyla maya çaldığı göl Akşehir Gölüdür.

Akşehir Tarihi dokusu içerisinde Nasrettin Hoca'nın fıkralara konu olan yaşam biçimi, hayat görüşü, değerleri, mizahı, felsefesi hala daha günümüzde bile geçerli değil midir? Yani kıyafetimiz ve imajımız üst düzeyde ise her gittiğimiz yerde günümüzde bile itibar görmüyor muyuz? Yani Hoca'nın "Ye kırküm ye" fıkrası tıpa tıpa günümüzde de hala geçerli değil mi? Hepimiz bazen inandığımız davalarda diyaletik yönden, ya da demokratik bakımdan kendimizi haklı görmez miyiz, sokaktaki herkese sorsanız herkes kendine göre haklı değil midir? Parayı veren günümüzde de düdüğü çalmaz mı?, Bazen öyle yada böyle bindiğimiz dalı kesmez miyiz kendi kendimize?

Beni en çok etkileyen günümüz Akşehir'inde hala daha yaşayan Nasrettin Hoca'ların olması. Akşehir'in yıllarca aksamadan çıkan yerel gazetesi "Pervasız" da Erhap Kiraathanesine takılanların

listesi yayınlanmıştı bir dönem. Kimler yoktu ki bu listede. Lakaplarıyla yaşayan Nasrettin Hoca'nın torunları; Adalılar, Takkesizler, Mirçıklar, Yahnayaklar, Çorapsızlar, Mumcular, Yumurtacılar, Dörtüoğulları, Şarlaklar, Gülallar, vs vs.

Rahmetli amcama bir dönem sormuştum neden bize eskiden "Adalılar" diyorlardı diye. O da çok muzip bir şekilde dalga geçerek yanıt vermişti bana; "Oğlum biz İstanbul Heybeli Ada'dan buraya gelip yerleşmişiz" diye. Hepimiz gülüsmüştük. Sonradan düşündüğümde sorunun yanıtını kendi kendime bulmuştum. Eğirdir Gölü içerisindeki tarımsal çalışmaların yapıldığı toprakları barındıran küçük ada sanırım atalarımın gidip geldiği bir yerdi geçmişte.

Mizah şu anda bir yaşam biçimi olarak yaşayan eski Akşehirliilerin ruhunda hala daha sürüp gitmekte.

Seçimle iş başına gelen yerel yönetim katlarının yaşadıkların kentin tarihi, geleceği ve sanatı ve kültürel yapısını özümsemiş olmaları gerçekten çok önemlidir. Şu an Akşehir'de türbenin karşısında bulunan meydan da ki Nasrettin Hoca heykelinde Hoca eşeğine düz binmiş vaziyettedir. Oysa hoca eşeğe ters oturmasıyla tüm dünyaca tanınmaktadır. Bu mizahi görüntünün altında aslında akıl dolu bir mantık ve felsefe yatmaktadır. Rivayetlerden birine göre; Nasrettin Hoca'nın çok iyi ağırlandığı bir köyden ayrılırken uğurlayan köylülere sırtını dönmemesi, bu yüzden eşeğe ters oturması, nasıl bir kıvrak zekâya ve ahde vefa duygusuna sahip olduğunun bir kanıtı değil midir?

12 Eylül 1980 sonrasında bir rüzgâra kapılarak seçimle iş başına gelmiş bir belediye başkanının artık bu mantaliteyi değiştirmek lazım düşüncesiyle hareket ederek hocayı eşeğe düz oturtması anlaşılır gibi değil. Barış Maço'nun o dönemler bir TV kanalında yayınlanan programındaki ortaya koyduğu tepkisine dönemin belediye başkanının yanıt vermemesi gerçekten çok düşündürücü. Bilir misiniz ki hala o heykel orada ve hoca eşeğe düz oturmuş vaziyette.

Şehirler de yaşamlarını sürdürürler zaman içerisinde durmaksızın. Kendi içlerinde barındırdıkları gelenek ve kültürleriyle bugünlere akıp dururlar. Lakin değişerek, yıpranarak, bazen de kaybolarak, yok olarak. Sahip çıkmak gerekir el birliğince. Bunun içinde yaşayan herkesin yaşadığın kentin sorunları ve geçmişiyile bütünleşmesi gereklidir.

MADENLERİN İŞLETİLMESİNDE TOPLUM YARARININ GÖZETİLMESİ

Mehmet KAYADELEN*

Bu makale 18-19 Aralık 2009 tarihinde yapılan Toprak Mülkiyeti Sempozyumunda sunulan bildiriden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Mineral kaynaklar, kimsenin emeği olmaksızın oluşmuş doğal kaynaklardır. Bugün uygarlığın vazgeçilemezleri olan demir, bakır gibi metallerin mineralleri (manyetit, kalkopirit vb); kömür gibi enerji kaynağı; kum, çakıl, mermer gibi yapı malzemeleri; feldispat, kaolen, kalsit, bor tuzları gibi kâğıttan seramiğe, deterjandan, ilaca pek çok maddenin girdisi olan endüstriyel hammaddeler ile elmas, yakut gibi süs taşları birkaç milyon yüz yıl içinde oluşmuştur. Buna göre, insanlaşma süreci on bin yıllarla ifade edilen insan, insan olmaya başladığında, mineral kaynakları¹² hazır bulmuştur.

Bu anlamda, mineral kaynaklar insanlığa mirastır. Bu mirastan yararlanma hakkı, söz konusu topraklarda egemenlik hakkını elinde bulunduran toplumlara ait olmalıdır. Nitekim günümüzde ABD hariç tüm ülkelerde mineral kaynaklar, içinde bulunduğu arazinin mülkiyetine tabi değildir ve kamu malı olarak kabul edilmektedir. Tabii servet ve kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu belirten Anayasamızın 168'inci maddesi, bu ilkeyi ifade etmektedir. Bu ilke Anayasa hukukumuzda ilk kez 1961 Anayasası ile girmiştir.

* Maden Mühendisi

- 1 Tanım gereği, ekonomik değer taşıyan (kârlı olarak işletilebilen) mineraller, maden sayılabilmektedir. Bir mineral oluşumunun işletilebilirliği pek çok etmene bağlıdır ve dolayısıyla her mineral yatağının işletilebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle bildiride bu kaynakların ekonomikliğinden soyutlanmış anlamının ifade edilmek istendiği yerlerde "mineral" terimi kullanılmıştır.
- 2 Kamu yararı deyiminin "devlet yararı" kavramını çağrıştırdığı görüşleri dikkate alınarak bildiride, toplum yararının vurgulanmak istendiği yerlerde "toplum yararı" deyimini kullanılmıştır.

Anayasa'da yalnızca devletin hüküm ve tasarrufu altında olan (ya da Devlete/kamuya ait olan) kıyılar, ormanlar, tarih, kültür ve tabiat varlıkları gibi diğer varlık ve servetler değil, özel mülkiyete konu olan toprak ve tarım arazileri gibi varlık ve servetlerden yararlanmada da kamu yararının gözetilmesi ya da bunların korunması, tahripilerinin önlenmesi ve/veya verimli olarak işletilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Bu nedenlerle madenlerin işletilmesinde toplum yararının gözetilmesi olmazsa olmaz bir koşul olmalıdır.

Bu koşul, uluslararası alanda kabul gören sürdürülebilir gelişme paradigması ile de bağdaşmaktadır.

"Sürdürülebilir gelişme kavramında, madencilik sektörü söz konusu olduğunda şu ilkeler gözetilmelidir:

- Ekonomik açıdan, gelecekteki kalkınmayı (gelişmeyi) temel alan, ulusal, bölgesel ve yerel kalkınmaya katkıda bulunmalı.

- Sosyal açıdan, madenin geliştirilmesi için meşruluk, eşitlik ve mümkün olabilecek en geniş uzlaşma sağlanmalı.

- Çevresel açıdan, bir madencilik projesinin geliştirilmesi ve faaliyetine son verilmesi aşamalarındaki olumsuz etkilerini en aza indirecek önleyici tedbirler alınmalı." (camma.org, 2009).

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Stratejik Araştırmalar Merkezinde yürütülen "Madencilüğümüzün Kamu Yararı Açısından İrdelenmesi" konulu bir araştırma kapsamında hazırlanan "Kamu Yararı Açısından Madencilüğümüz, Sorunlar - Öneriler" başlıklı yayımlanmamış bir raporun kimi bölümlerinin geliştirilmesiyle hazırlanan bu bildiri, mineral kaynakların işletilmesinde toplum yararının gözetilmediği, sürdürülebilir kalkınma anlayışının çevresel sürdürülebilirlik bileşeni dışındaki bileşenlerinin madencilik sektörüne entegre edilmediği, mevzuata ve uygulamaya dayanılarak anlatılmakta, toplum yararının nasıl gözetilebileceğine ilişkin kimi öneriler sunulmaktadır.

TOPLUM YARARI GÖZETİLMEMEKTEDİR

Mevzuatta toplum yararına ilişkin hüküm bulunmamaktadır

Ülkemizde madencilğe ilişkin temel hükümleri düzenleyen ne Anayasa'da, ne Maden Kanunu'nda ve ne de Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nde, madenlerin işletilmesinde toplum/kamu yararının gözetilmesi gerektiğine ilişkin bir hüküm ve/veya sürdürülebilir kalkınma olgusuna bir yollama bulunmaktadır. Şöyle ki;

a) 1982 Anayasasında mineral kaynaklara ilişkin hükümler, "Tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesi" kenar başlığı altındaki 168'inci maddede düzenlenmiştir. Madde şöyledir: "Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzel kişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzel kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzel kişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir."

Görüldüğü gibi, bu maddede mineral kaynakların aranması ve işletilmesinde kamu/toplum yararının gözetilmesi, bu kaynakların korunması, tahrip edilmemesi ve/veya verimli olarak işletilmesi gerektiğinden hiç söz edilmemektedir.

Oysa, Anayasa'da yalnızca devletin hüküm ve tasarrufu altında olan (ya da Devlete/kamuya ait olan) kıyılar, ormanlar, tarih, kültür ve tabiat varlıkları gibi diğer varlık ve servetler değil, özel mülkiyete konu olan toprak ve tarım arazileri gibi varlık ve servetlerden yararlanmada da kamu yararının gözetilmesi ya da bunların korunması, tahripilerinin önlenmesi ve/veya verimli olarak işletilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Örneğin Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" bölümü başlığı altında "kamu yararı" kenar başlığı bulunmakta ve bu başlık altında kıyılar; toprak mülkiyeti; tarım hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunmasına ilişkin şu hükümler yer almaktadır.

i) "Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır."

"Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir." (m. 43);

ii) "Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır." (m. 44);

iii) "Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve

tahribini önlemek, (...) maksadıyla, (...) diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır." (m. 45);

iv) "Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır." (m. 63);

v) "Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir."

"Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanla mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz."

"Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınmaz." (m. 169).

Bu durum, Anayasa'mızda kıyılara, tarih, kültür ve tabiat varlıklarına, tarım arazilerine, çayırılara, meralara, toprağa ve orman varlıklarına verilen önemin, mineral kaynaklara verilmediğini; toplumun geneli gibi, anayasa yapımcıların da, mineral kaynakların öneminin yeterince farkında olmadığını göstermektedir. Oysa yenilenebilir/tükenebilir olma özelliği nedeniyle mineral kaynaklar, korunmayı ve verimli işletilmeyi, yenilenebilir kaynaklardan daha çok hak etmektedir.

b) Anayasa'daki bu eksiklik, Maden Yasası'na ve bu yasanın uygulanmasına ilişkin yönetmeliğe de yansımış durumdadır. Anılan düzenlemelerde de, mineral kaynakların korunması, tahrip/ısraf edilmemesi, verimli işletilmesi ya da işletilmelerinde toplum yararının gözetilmesi gerektiğine ilişkin dolaysız ya da dolaylı bir hüküm bulunmamaktadır. Bu eksiklik, Maden Yasası'nın arama ve işletme ruhsatlarının verilmesini düzenleyen 6'ncı ve 24'üncü maddeleri ile Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerinde görülebilmektedir.

Maden Yasasının 6'ncı maddesine göre, "...medeni hakları kullanmaya ehil TC vatandaşlarına, madencilik yapabileceği statüsünde yazılı TC Kanunları'na göre kurulmuş tüzel kişiliği haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine" maden hakkı verilebilmektedir.

Maden Yasasının 24'üncü maddesine göre de, "Arama ruhsat süresi sonuna kadar, tespit edilen madenin rezerv bilgilerini de içeren arama faaliyet raporu, en az bir maden mühendisi tarafından hazırlanan faaliyet sonrası işletme alanının çevre ile uyumlu hale getirilmesini de içeren, işletme projesi ve talep harcının ödendiğine dair belge ile müracaatta bulunulması halinde işletme ruhsatı hakkı" doğmaktadır.

Görüldüğü gibi; hiç bir yeterlilik aranmadan, her TC vatandaşına ya da statüsünde madencilik yapabileceği belirtilen her tüzel kişiye maden hakkı (ne demekse?) verile-

İşletme projesinin, bir maden mühendisi tarafından hazırlanmış olması, Uygulama Yönetmeliği eki olarak verilen formata uygun olması ve kimi yüzeysel koşulların sağlanmış olması yeterli görülmekte; projeyi hazırlayan mühendisin nitelikleri ya da projenin teknik özellikleri önemsenmemektedir.

bilmekte; arama raporu, işletme projesi ve talep harcı ödendiğine ilişkin belgeyi veren herkese işletme hakkı doğmaktadır. Oysa minerallerin aranması ve işletilmesi, kendine özgü teknik bilgiyi, deneyimi ve büyük miktarda finansmanı gerektirmektedir. Bu niteliklerden yoksun kişilerin bilimsel bir arama ve işletme yapabilmesi, mineral kaynaklara zarar vermeden işletmesi mümkün değildir.

İşletme ruhsatına esas teşkil eden işletme projesinin formatı ise, bir yapılabirlik raporunda olması gereken tüm araştırmaları ve analizleri içermemekte; projenin ülke ekonomisi açısından değerlendirilmesinde kullanılması istenen yöntem ve kriterler, projenin ulusal ekonomiye gerçek anlamda katkısını ölçmemektedir. İşletme projesindeki eksiklik ve kusurların ayrıntısı bu bildirinin kapsamı dışındadır.

UYGULAMA TATMİN EDİCİ DEĞİLDİR

Mevzuatta görülen, mineral kaynakların işletilmesinde kamu yararının gözetilmesi ve mineral kaynakların korunmaması anlayışı, uygulamada etkisini artırarak devam etmektedir.

İşletme projesinin, bir maden mühendisi tarafından hazırlanmış olması, Uygulama Yönetmeliği eki olarak verilen formata uygun olması ve kimi yüzeysel koşulların sağlanmış olması yeterli görülmekte; projeyi hazırlayan mühendisin nitelikleri ya da projenin teknik özellikleri önemsenmemektedir.

İşletme ruhsatı almak üzere hazırlanan rapor ve proje niteliklerinin -çoğunlukla- tatmin edici düzeyde olmadığı, sektörde yer alanların malumudur. Bu rapor ve projelerin ne yurt içinde ne de yurt dışında bir başka kurumda (bankalarda, borsada ya da ticari ilişkilerde) kabul/itibar görmesi mümkün değildir.

Rapor ve projelerin niteliğinin düşük olmasında, bunların doğru dürüst incelenmeden işletme ruhsatı verilmesinin önemli payı olduğu kabul edilmektedir.

Maden Yasasının 10'ncu maddesindeki, "Madencilik faaliyetlerinin devamı sürsünce teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporlar doğru kabul edilir." hükmü,

ilgili bakanlığın (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın) rapor ve projeleri ayrıntılı incelememesine gerekçe oluşturabilmektedir.

Bu anlamda, ilgili Bakanlığa verilen rapor ve projeler, yasal zorunlulukları kağıt üzerinde yerine getirmenin ötesinde bir anlam ifade etmemektedir. Dolayısıyla, arama faaliyetlerinin ve işletme projelerinin niteliği madencinin bilgi, beceri, mali gücü ve insafına kalmaktadır.

Kurumsallaşmış ve dolayısıyla ne yaptığını bilen firma sayısı son yıllarda artış göstermekle birlikte, halen sektörde faaliyette bulunan yatırımcıların/madencilerin önemli bir kısmı, yeterli bilgiye, beceriye ve finansman gücüne sahip değildir. Önemli bir kısmı, işçinin, mühendisinin ücretini ödemekte, ruhsat harcını yatırmakta bile güçlük çekmektedir. Bu nitelikteki madencilerin, ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar, yüksek maliyetli bilimsel arama faaliyetlerinin ve yatırımların üstesinden gelebilmesi mümkün değildir.

Arama ve araştırma faaliyetlerinin yetersizliği, maden yatağının oluşumu, hidrojeolojisi, konumu, boyutları (dolayısıyla da rezervi), tenörü (kalitesi), kayaçların dayanıklılığı gibi maden tasarımına esas alınan verilerin yetersizliği anlamına gelmektedir. Yetersiz verilerle tasarlanan üretim kapasitesi, ürün kalitesi vb'nin optimum olması, yatırım tutarının ve işletme giderlerinin sağlıklı tahmin edilebilmesi; bir başka ifade ile, projenin yapılabirliğine yönelik araştırmaların güvenilirliği ve mineral kaynağının verimli biçimde işletilmesi rastlantılara kalmaktadır. Kaldı ki, piyasaya ve mineral yataklara ilişkin belirsizliklerin fazlalığı nedeniyle, nitelikli arama faaliyetlerine ve ayrıntılı projelere dayanarak oluşturulan işletmeler bile, ömürleri boyunca çok çeşitli risklerle karşılaşabilmektedir.

İşin daha başında madencilik sürecini irrasyonel bir kulvara aktaran bu anlayış, sektörde ne yazık ki çoğunlukla normal karşılanmakta ve içselleştirilmiş durumdadır. Bu nedenledir ki, arama döneminde başlayan başıboşluk, maden işletmesi ömrü boyunca sürebilmektedir.

Öte yandan, başvuru sahiplerine hiç bir yeterlilik aranmadan ruhsat verilmesi, ruhsat spekülasyonuna ve dolayısıyla mineral kaynakların uzun süre atıl tutulmasına da neden olmaktadır. Bugünkü uygulamada

arama ruhsatlı sahalarda aramaya yönelik hiç bir faaliyet yapılmadan, ruhsatlar sahiplerinin üzerinde beş yıl kalabilmektedir.

Madencilik sektöründeki bu başıboşluğun elbette en büyük sorumlusu siyasi iktidarlar ve onların atadığı bürokratlardır. Ancak, madencilik sürecinde (aramada, projelendirmede, ruhsat vermede, işletmeye nezarete, denetimde,) masanın her iki tarafındaki mühendislerin kusurlarını yok saymak, onların işlevlerini küçümsemek anlamına gelecektir.

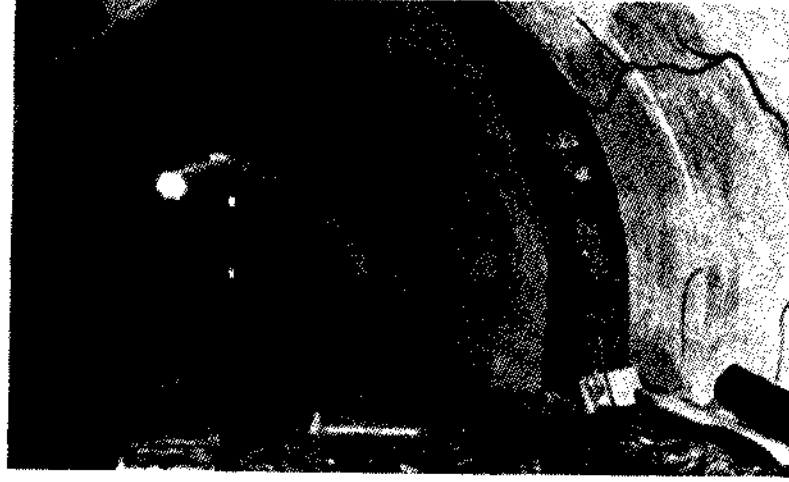
Mühendislik etiği gereği; bilgi ve becerilerini, teknoloji ve mevzuattaki gelişmelere uygun düzeyde tutma; dürüst ve tarafsız olma, yolsuzluğa ve rüşvete bulaşmama; mesleğine, işverene ve müşterisine olduğu kadar topluma karşı da sorumlu olma; bilgi ve becerisini toplum yararına kullanma durumunda olan mühendislerin de, bu başıboş yapıdaki sorumluluklarını sorgulamaları gerekmektedir.

BAZI ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Stratejik Araştırmalar Merkezinde yürütülen ve bu bildiriye temel kaynak oluşturan "Madencilüğümüzün Kamu Yararı Açısından İrdelenmesi" konulu araştırma kapsamında, Türkiye'deki madencilik ile ilgili mevzuatı diğer ülkelerdekilerle "kamu yararının gözetilmesi" bakış açısıyla karşılaştırabilmek amacıyla, mevzuatlarına internetten erişilebilen çeşitli gelişmişlik düzeyindeki 15 ülkenin³ madencilik mevzuatları incelenmiş ve hemen hemen bütün ülkelerde, mali ve teknik yeterliliği olmayan kişilere mineral kaynakları arama ve işletme izni verilmediği görülmüştür. Bunun dışında, bazı ülkelerde kamu yararı bakış açısı ile saptanabilen ilginç sayılabilecek bazı hükümler de aşağıda özetlenmektedir.

- Güney Afrika Mineral ve Petrol Geliştirme Yasasında; mineral ve petrol kaynakların bütün G. Afrika halkına miras ve Devletin bütün G. Afrikalıların yararı için onların emanetçisi olduğu belirtilmektedir (info.gov.za, 2009).

- Avustralya (Queensland Eyaleti) Mineral Kaynaklar Yasasında; arama izni

başvurularında, yapılacak işlere ilişkin ayrıntılı iş programı, işletme izni için de yapılabilirlik raporu ve diğer temel bilgilerin verilmesi gerektiği belirtilmektedir (legislation.qld.gov.au, 2009).

- Hollanda Madencilik Yasasında; minerallerin aranması ve üretilmesi amacıyla yapılan işler, kamu yararına işler olarak adlandırılmakta; başvuru sahibinin teknik ve mali yeterliliği, faaliyetlere ilişkin yöntem, verimlilik ve topluma karşı sorumluluk vb esas alınarak üretim için lisans başvurusunun reddedilebileceği belirtilmektedir (nlog.nl, 2008).

- Polonya Jeoloji ve Madencilik Yasasında; jeolojik çalışmaların, yalnızca uygun niteliklere sahip kişilerce yürütülebileceği; önerilecek jeolojik çalışma programının onaya tabi olduğu; Devletin jeolojik çalışmalar sonucu elde edilen bilgilere sahip olma hakkının bulunduğu ve gerektiğinde bu hakkı satabileceği; yatağın rasyonel yönetiminin, imtiyazın devamı için bir koşul olduğu belirtilmektedir (mos.gov.pl, 2009).

TOPLUM YARARI NASIL GÖZETİLİR?

Mineral kaynaklardan yararlanmada toplum yararının esas olarak iki bakımdan gözetilebileceği düşünülmektedir: a) İsraf edilmeyerek; b) İşletme sürecindeki topluma olan faydalarının maliyetlerinden fazla olması sağlanarak.

Yukarıda da değinildiği gibi, mineral kaynaklar tükenebilir özelliktedir. Bu ne-

Madencilik sektöründeki bu başıboşluğun elbette en büyük sorumlusu siyasi iktidarlar ve onların atadığı bürokratlardır. Ancak, madencilik sürecinde (aramada, projelendirmede, ruhsat vermede, işletmeye nezarete, denetimde,) masanın her iki tarafındaki mühendislerin kusurlarını yok saymak, onların işlevlerini küçümsemek anlamına gelecektir.

3 Angola, Avustralya (Queensland Eyaleti), Cezayir, Dominik Cum., Ekvator Ginesi, Filipinler, G. Afrika, Guatemala, Hollanda, İsveç, Lao, Namibya, Papua Yeni Gine, Solomon Adaları, Tanzanya.

Ekonomik analizde yalnızca parasal olarak ifade edilebilen fayda ve maliyetler değil, sağlığa (beklenen ömür, yaşam kalitesi vb) ve çevreye (manzara, gürültü vb) etkisi ile pozitif ve negatif dışsallıkları da değerlendirmelere katmak mümkün olabilmektedir (European Commission, 2008).

denle iyi korunması; bilinçli, verimli bir şekilde işletilmesi ve tasarruflu tüketilmesi gerekmektedir. Bilinçli işletilebilmesi için, arama, projelendirme ve işletme faaliyetleri yalnızca uzmanları tarafından yürütülebilmelidir.

Bir madencilik projesinin, işletme sürecindeki topluma olan faydalarının maliyetlerinden fazla olup olmadığını anlayabilmek için de, fayda ve maliyetlerin, işin başında, projenin yapılabilişlik araştırması aşamasında, ölçülebilir ve doğrulanabilir göstergelerle kıyaslanabilmesi gerekir.

Bu amaca hizmet edebilecek analiz yöntemleri/teknikleri vardır ve bunlardan biri de, Fayda Maliyet Analizidir (FMA).

FMA, yatırım projelerinin ticari (mali) analizine ek olarak ekonomik analizleri de içerir. Ticari analiz, projenin yatırımcı açısından kârlılığını ölçerken, ekonomik analiz, projenin, bölgenin ya da ülkenin ekonomik refahına katkısını ölçer.

Ekonomik analizde yalnızca parasal olarak ifade edilebilen fayda ve maliyetler değil, sağlığa (beklenen ömür, yaşam kalitesi vb) ve çevreye (manzara, gürültü vb) etkisi ile pozitif ve negatif dışsallıkları da değerlendirmelere katmak mümkün olabilmektedir (European Commission, 2008).

Böylece madencilik projelerinin aşağıdaki olası negatif ve pozitif dışsallıklarını da fayda ve maliyet değerlendirmelerine katmak mümkün olabilecektir.

Negatif dışsallıklar: İşletme yöntemi, zenginleştirme prosesi ve atıkların tür, miktar ve özelliklerine ve alınan önlemlere bağlı olarak canlı doğaya zarar verebilmesi, yeraltı ve yer üstü su kaynaklarını kirletebilmesi, önemli miktarda atık oluşturabilmesi, gürültü yapabilmemesi, toz çıkarabilmesi, mineral kaynağının bulunduğu ve çevresindeki araziye tahrip edebilmesi, ormanlara zarar verebilmesi.

Pozitif dışsallıklar: Ülkenin döviz kazancına (ya da tasarrufuna) katkısı, fiziksel altyapıyı (yol, su, elektrik, telekomünikasyon, kanalizasyon, okul, hastane, rekreasyon alanı vb) geliştirebilmesi, doğrudan ya da dolaylı olarak yaratılabilen istihdam, ileriye ve geriye doğru bağlantılarıyla ülke ekonomisinin çeşitlenmesine katkısı, özellikle az gelişmiş yörelerdeki bölgesel ve yerel kalkınmayı hızlandırabilmesi, bölge-

lerarası gelişmişlik farkının azaltılmasına ve iç göçün önlenmesine katkıda bulunabilmesi.

Bir projenin önemli miktarda parasal olmayan etkileri varsa, onları ölçebilmek amacıyla, FMA'ya ek olarak ve onu tamamlayıcı nitelikte olmak üzere, çok-kriterli analizler de yapılabilmektedir (European Commission, 2008).

Ekonomik analizde anahtar kavram, girdi ve çıktıların piyasa fiyatlarının değil, "gölge fiyatlarının" kullanılmasıdır. Piyasadaki fiyatların çeşitli müdahalelerle "çarpıtılmış" olduğu, toplumsal fırsat maliyetlerini, bir başka deyişle ekonomiye gerçek maliyetleri yansıtmadığı ve bu nedenle düzeltilmeleri gerektiği kabul edilmektedir. Gölge fiyatlar, piyasa fiyatlarının ayrıntılı analizi sonucunda hesaplanabilecek faktörlerle çarpılmasıyla bulunmaktadır. Vergiler, sübvansiyonlar, kiralar ve iç piyasadan kullanılan krediler için ödenen faizler de, "transfer harcamaları" niteliğinde olduklarından, maliyetlere dahil edilmemektedir (Uzunbaya, 2008).

Ekonomik analizde, esas alınan Ekonomik Net Bugünkü Değer (ENBD), Ekonomik İç Karlılık Oranı (EİKO), Ekonomik Fayda/Maliyet Oranı gibi ekonomik performans göstergelerinin kabul edilmiş eşik değerlerden fazla olması, projenin topluma olan faydalarının maliyetlerden fazla olduğu anlamına gelmektedir. Buna göre örneğin, ENBD'yi sıfırdan büyük olan projelerin, gerçekleştirilmesinde ekonomik açıdan toplum yararları olduğu düşünülebilmektedir. Halen Avrupa Birliğinin, fon tahsis ettiği bazı projelerin değerlendirilmesinde de kullanılan FMA, 1970'li yıllarda kimi farklılıklarla Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Dünya Bankasında geliştirilmiştir. Yönteme ilişkin ayrıntılı bilgi "European Commission; 2008" kaynağından edinilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mineral kaynaklar insanlığa aittir. Henüz tüketilmemiş kaynaklardan yararlanma hakkı, yalnızca bugünkü kuşağa değil, gelecek kuşaklara da aittir. Topluma ait kaynakların kullanılmasında toplum yararı da olmazsa olmaz bir koşul olmalıdır. Bu

anlayış, uluslararası alanda kabul gören sürdürülebilir kalkınma paradigması ile de bağdaşmaktadır.

Bilindiği gibi, sürdürülebilir kalkınma anlayışının temel bileşenlerinden biri, doğal kaynakların daha iyi yönetilmesidir. Madencilik açısından bu, yalnızca alışlagelmiş ekonomik kaygılara değil, yeni toplumsal, ekonomik ve çevresel kaygılara da odaklanılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle pek çok ülkede madenciliği düzenleyen mevzuatlar sürdürülebilir kalkınma paradigmasına uygun hale getirilmiştir (www.natural-resources.org, 2009).

Türkiye’de mineral kaynakların işletilmesinde ne mevzuatta ne de uygulamada toplum yararı ve sürdürülebilir kalkınma olgusunun ilkeleri gözetilmektedir. Mineral kaynaklar, bilinçsiz biçimde aranmakta ve işletilmektedir. Ayrıca, bu kaynakların aranmasına yeterli önemin verilmediği, ülke potansiyelinin yeterince ortaya çıkarılmadığı, atıl tutulduğu da bilinmektedir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planından itibaren Kalkınma Planı, Uzun Vadeli Kalkınma Stratejisi ve Ön Ulusal Kalkınma Planı gibi belgelerde, sürdürülebilir kalkınma ilkesi yer almış olmasına karşın (Talu; 2007) bu ilke madencilik sektörüne, çevresel sürdürülebilirlik bileşeni dışında entegre edilmemiştir. Bir başka ifade ile, sürdü-

rülebilir kalkınma anlayışının “ekonomi”, “toplumsal” ve “doğal kaynakların daha sorumlu bir biçimde yönetilmesi” bileşenleri, madencilik sektörüne entegre edilmemiştir. Sürdürülebilir kalkınma madencilik sektörü ile ilişkilendirildiğinde, akla yalnızca çevrenin korunması gelmekte, kalkınma ile mineral kaynakların israfının önlenmesi, daha sorumlu yönetilmesi, işletilmesinde toplum yararının gözetilmesi gelmemektedir.

Bu bileşenlerin de madencilik sektörüne entegre edilebilmesi, topluma ait mineral kaynakların işletilmesinde toplum yararının gözetilebilmesi için, madenciliğimizin her alanında (mevzuatta, mevzuatın uygulanma sürecinde, kurumlarda, insan kaynağında, mühendislik mesleğinin niteliğinde ve icra biçiminde, ahlâki değerlerin gözetilmesinde) en kısa sürede köklü dönüşümlere ihtiyaç vardır. Yapılması gerekenlere ilişkin bazı öneriler aşağıda sunulmaktadır:

a) Anayasa’nın ilgili maddesinde, tabii servetlerin ve kaynakların korunması, bunların aranması ve işletilmesinde kamu/toplum yararının da gözetilmesi gerektiğine ilişkin hükümler yer almalıdır. Yeni Anayasa yapımına ilişkin çalışmaların yeniden başlayacağına dair beklentilerin arttığı önümüzdeki dönemde, bu önerinin dillendirilmesi için uygun bir fırsat oluşabilecektir. Bu tarihi fırsat değerlendirilmelidir.

Madencilik sektöründeki bu başıboşluğun elbette en büyük sorumlusu siyasi iktidarlar ve onların atadığı bürokratlardır. Ancak, madencilik sürecinde (aramada, projelendirilmede, ruhsat vermede, işletmeye nezarette, denetimde,) masanın her iki tarafındaki mühendislerin kusurlarını yok saymak, onların işlevlerini küçümsemek anlamına gelecektir.

**Maden
Yasası
(aslında adı
Madencilik
Yasası olmalı)
ve ona bağlı
olarak da
Uygulama
Yönetmeliği,
Anayasa'daki
hükümlere
paralel
biçimde
yenilenmelidir.**

b) Maden Yasası (aslında adı Madencilik Yasası olmalı) ve ona bağlı olarak da Uygulama Yönetmeliği, Anayasa'daki hükümlere paralel biçimde yenilenmelidir. İlgili mevzuata, sürdürülebilir kalkınma anlayışının tüm bileşenlerini entegre edecek biçimde, mineral kaynakların korunması ve iyi yönetilmesi; aranması ve işletilmesinde çağdaş teknoloji kullanımının esas alınması; arama ve işletme ruhsatı/izni verilecek kişilerde mali, teknik ve kurumsal yeterlilik aranması; arama ve araştırmalarda elde edilen bilgilerin titizlikle korunması; işletme ruhsatının nitelikli yapılabilirlik raporlarına dayanması; projelerin fayda ve maliyetlerinin yalnızca yatırımcı açısından değil, toplum açısından da analiz edilmesi gerektiğine ilişkin hükümler konulmalıdır.

c) Mineral kaynakların işletilmesinde toplum yararının olup olmadığına ilişkin doğrulanabilir/ölçülebilir göstergeler belirlenip kullanılmalıdır. Halen Avrupa Birliğinin fon tahsis ettiği yatırım projelerinin değerlendirilmesinde kullanılan Fayda Maliyet Analizinin bu amaçla kullanılabilmesi tartışılmalıdır.

d) Madencilik projelerinde toplum yararının FMA gibi doğrulanabilir/ölçülebilir göstergelerle ifade edilebilmesi, kamuoyundaki madencilığe ilişkin tartışmaları bilimsel zemine kaydırabilecek, kamulaştırma ve yargı kararlarının objektif olmasını sağlayabilecektir. Böylece işletilmesinde kamu/toplum yararı olmayan mineral kaynaklara hiç yatırım yapılmayacak ve işletilmesinde kamu/toplum yararı bulunan mineral kaynakların ekonomiye kazandırılması gereksiz yere engellenmeyecektir. Bilindiği gibi yargı organları, hiç bir nesnel kritere dayanmadan, herhangi bir madencilik faaliyetinde "kamu yararı" olmadığı gerekçesiyle ruhsatı iptal edebilmekte, faaliyeti durdurabilmektedir.

e) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü (MİGEM), dünyada madencilik sektöründe teknoloji, ticaret, mevzuat, madencilğin finansmanı vb konularda olup biteni izleyecek; Türkiye'deki mevzuat, kurumsal yapı, uygulama ve insan kaynaklarındaki eksiklikleri belirleyecek, sektörün nabzını tutacak, madencilere yol gösterecek, edindiği bilgileri yayınlarıyla ve başka yollarla sektöre duyuracak, minerallerin aranması ve işletilmesiyle ilgili ulusal politikaların

belirlenmesinde ve uygulanmasında etkin rol alacak, ilgili kurumlar arasında etkin işbirliği ve koordinasyonu sağlayacak, insan kaynağı açısından güçlü bir kurumsal yapı haline getirilmelidir. MİGEM, kendisine sunulacak proje, rapor vb belgeleri titizlikle incelemeli (ya da anılan belgelerin hazırlanma süreçlerini iyi denetleyebilmeli); arama ve işletme dönemlerinde denetimleri lâyıkıyla yapmalı; iş ve işlemleri hızlandırabilecek yöntemleri bulmalı/uygulamalıdır.

f) MİGEM'in, rapor ve projelerin içeriğine vereceği önem, sektördeki mühendislik hizmetlerinin kalitesini, güvenilirliğini ve itibarını arttıracak, mesleğin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Kayadelen, Mehmet (2009) "Kamu Yararı Açısından Madencilüğümüz, Sorunlar - Öneriler", TMMOB Maden Mühendisleri Odası Stratejik Araştırmalar Merkezi, yayımlanmamış rapor, Ankara.

Ozgan, Esin (2009), Kişisel görüşme, 14.11.2009.

Pring, George W. (Rock), "Mining, Environment And Development, 2. International law and mineral resources", Advance Copy,

<http://www.natural-resources.org/minerals/CD/unctad.htm#MEDSeries>, 25.01.2009.

Talu, Nuran (2007) "Sürdürülebilir Kalkınma Durum Değerlendirme Raporu", Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi, <http://www.bayindirlik.gov.tr/turkce/kentlesme/skdurumdegerlendirmeraporu.pdf>, 14.11.2009

Uzunkaya, Z. Canan, (2008), "Ticari ve Ekonomik Analizin Karşılaştırılması", Madencilik Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi Eğitimi - III, Seminer Notları, TMMOB Maden Mühendisleri Odası Sürekli Eğitim Merkezi, (169-175), Ankara.

European Commission, Directorate General Regional Policy "Guide to Cost-Benefit Analysis of investment projects, Structural Funds, Cohesion Fund and Instrument for Pre-Accession", Final Report, 16.06.2008, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/cost/guide2008_en.pdf, 22.01.2009.

Geological and Mining Law of Republic of Poland,

http://www.mos.gov.pl/dgikg/english/legal_provisions/geological_and_mining_law.pdf, 18.12.2008.

Netherlands Mining Act, <http://www.nlog.nl/resources/ENGVERTMIJNBOUW100103.pdf>, 11.12.2008.

Queensland Mineral Resources Act 1989, <http://www.legislation.qld.gov.au/LEGISLTN/CURRENT/M/MineralReA89.pdf>, 23.12.2009

S. Africa Mineral And Petroleum Development Act 2002, <http://www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=68062>, 10.02.2009

Third Conference of Mining Ministries of the Americas, "Declaration of Buenos Aires",

<http://www.camma.org/docs/Buenos%20Aires%20Declaration-Eng.pdf>, 15.02.2009.

KAMU İDARELERİNİN HİZMET ALIMINI İŞİNDE ASGARİ ÜCRET FİYAT FARKI UYGULAMASI

4734
Sayılı Kamu
İhale Kanunu, Kamu
İdarelerinin mal veya hizmet
alımları ile yapım işlerinin ihalelerinde
uygulayacakları esas ve usuller belirlemektedir.

Adı geçen yasanın 4. maddesinde hizmet, (4734/4. maddesinde) (Değişik: 30/7/2003-4964/3 md.) Bakım ve onarım, taşıma, haberleşme, sigorta, araştırma ve geliştirme, muhasebe, piyasa araştırması ve anket, danışmanlık, tanıtım, basım ve yayım, temizlik, yemek hazırlama ve dağıtım, toplantı, organizasyon, sergileme, koruma ve güvenlik, meslekî eğitim, fotoğraf, film, fıkri ve güzel sanat, bilgisayar sistemlerine yönelik hizmetler ile yazılım hizmetlerini, taşınır ve taşınmaz mal ve hakların kiralanmasını ve benzeri diğer hizmetleri, " şeklinde tarif edilmiştir.

KİGT nin 78.1. maddesinde, Personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımlarının ağırlıklı olarak personel çalıştırılmasına dayanan, çalıştırılacak personel sayısının belirlendiği ve haftalık çalışma saatlerinin tamamının idare için kullanıldığı hizmetler olduğu;

78.2. maddesinde de, malzemeli veya malzemesiz temizlik, malzemesiz yemek, özel güvenlik, sayaç okuma ve kesme-açma, hasta ve ziyaretçi yönlendirme, tıbbi sekreterlik, veri işleme ve otomasyon sisteminin işletimi hizmetleri gibi hizmetler personel çalıştırılmasına dayalı olup, bu tebliğde personel çalıştırılmasına dayalı olan/olmayan hizmetler arasında sayılmayan işlerin personel çalıştırılmasına dayalı olup olmadığı yukarıda yer verilen tanıma göre idarelerce değerlendirileceği,

Hüseyin BÜYÜKÖZDEMİR*

(Kamu İhale Genel Tebliği nin) 69.1. maddesinde, hizmetin tanımı yapılmadan ve teknik şartnamede ihale konusu işin ayrıntılarına yer verilmeden sadece çalıştırılacak personelin sayısı ve niteliği belirtilmek suretiyle ihaleye çıkılmasının hizmet alımı değil idarenin dolaylı olarak personel istihdam etmesi anlamına geldiği, bu durumun ise 4734 sayılı Kanunun tanımlara ilişkin 4 üncü maddesi ile temel ilkeleri düzenleyen 5 inci maddesine ve 4735 sayılı Kanunun, hizmet alımına ilişkin sözleşmelerde iş tanımı yapılmasını zorunlu kılan 7 nci maddesine aykırılık teşkil edeceği, belirtilmektedir.

4734 / 9. maddesinde Yaklaşık maliyetin, (Değişik: 30/7/2003-4964/6 md.) mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi yapılmadan önce idarece, her türlü fiyat araştırması yapılarak katma değer vergisi hariç olmak üzere yaklaşık maliyet belirlenip, dayanaklarıyla birlikte bir hesap cetvelinde gösterileceği;

İdarelerce kanun, tüzük ve yönetmeliklere göre istihdam edilen personelin yeterli nitelik veya sayıda olmaması halinde, bu Kanunda belirtilen hizmetler için ihaleye çıkılabileceği (ancak danışmanlık hizmet alım ihalelerinde, istihdam edilen personelin yeterli nitelik veya sayıda olmaması şartı aranmayacağı), uygulanacak ihale usullerinin açık ihale usulü, belli istekliler arasında ihale usulü, pazarlık usulü olduğu; 4734/ 22-d maddesinde sayılan hallerde ihtiyaçların ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulü ile karşılanabilmesi mümkündür.

4734/ 18 maddesinde idarelerce mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerinde,

- 1- Açık ihale usulü
- 2- Belli istekliler arasında ihale usulü
- 3- Pazarlık usulünün uygulanacağı;

* Sayıştay Uzman Denetçisi

4734 sayılı Kanununun 22. maddesinde belirtilen hallerde ihtiyaçların ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulüne başvurulabileceği, (22. Maddeye göre yapılacak alımlarda, ihale komisyonu kurma ve 10 uncu maddede sayılan yeterlik kurallarını arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilir.)

İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar başlıklı 62. maddesi e fıkrasında da, (Değişik: 20/11/2008-5812/24 md.) idarelerce kanun, tüzük ve yönetmeliklere göre istihdam edilen personelin yeterli nitelik veya sayıda olmaması halinde, bu Kanunda belirtilen hizmetler için ihaleye çıkılabileceği, ancak danışmanlık hizmet alım ihalelerinde, istihdam edilen personelin yeterli nitelik veya sayıda olmaması şartı aranmayacağı, hüküm altına alınmıştır.

4735 sayılı Kanununun 26. maddesinde iş artış ve eksilişi;

26.1: 4735 sayılı Kanununun 24 üncü maddesinde birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen mal ve hizmet alımları sözleşmelerinde;

a) Sözleşmeye esas proje içinde kalması,

b) İdareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olması,

Şartlarıyla sözleşme bedelinin % 20'sine kadar oran dahilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde aynı yükleniciye yaptırılabilirliği belirtildiğinden; sözleşme bedelinin % 20'sine kadar iş artışı, birim fiyat üzerinden sözleşmeye bağlanan mal ve hizmet alımları için söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla götürü bedel üzerinden sözleşmeye bağlanan mal ve hizmet alımlarında iş artışı söz konusu olmayacaktır.

26.2: Süreklilik arz eden ve birim fiyat üzerinden sözleşmeye bağlanan hizmet alımlarında, işin devamı sırasında 4735 sayılı Kanununun 24 üncü maddesine göre yalnızca işin miktarı artırılarak iş artışı (sözleşme bedelinde artış) yapılabilir. Bu nedenle, işin süresinin uzatılması suretiyle iş artışı yapılması mümkün değildir." şeklinde anlatılmaktadır.

Hizmet ihaleleri içinde fiyat farkı verilmesi ne ilişkin esas ve usuller 4735 / 8 ile KİGT / 81. maddesinde belirtilmiştir.

4735 sayılı kanununun 8. maddesinde, "sözleşme türlerine göre fiyat farkı verilebilmesine ilişkin esas ve usulleri tespiti Kamu İhale Kurumunun teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir. Sözleşmeler-

de yer alan fiyat farkına ilişkin esas ve usullerde sözleşme imzalandıktan sonra değişiklik yapılamaz."

KİGT nin 81. maddesinde, "81.1. Fiyat farkı; ihale tarihi itibarıyla geçerli olan brüt asgari ücret ile işin gerçekleştirildiği tarihte geçerli olan brüt asgari ücret dikate alınarak hesaplanacaktır. Bu çerçevede, personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalelerinin idari şartname ve sözleşme tasarılarında, fiyat farkı hesaplanacağı belirtilmesi zorunludur." denilmektedir.

Bu anlatımlardan, ihale usulleri arasında sayılmayan, doğrudan temin edilen hizmet işleri için şartname ve sözleşmelerinde fiyat farkı öngörülemeyeceği ve hesap edilemeyeceği anlaşılmaktadır.

4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa Göre İhalesi Yapılacak Olan Hizmet Alımlarına İlişkin Fiyat Farkı Hesabında Uygulanacak Esaslar'ın 4/s maddesinde Fiyat farkı, Birim fiyat sözleşmelerde, uygulama ayı içinde iş programına uygun olarak gerçekleşen iş kalemleri için; götürü bedel sözleşmelerde ise, uygulama ayı içinde iş programına uygun olarak ilerleme yüzdelerine göre gerçekleşen iş grupları için, bu esaslara göre ödenecek veya kesilecek bedeli ifade etmektedir.

Fiyat farkının nasıl hesap edileceği de 7. ve 8. Maddelerinde yer almaktadır.

7. madde uyarınca fiyat farkı, aşağıdaki formüle göre hesaplanır:

$$F = A_n \times B \times (P_n - 1)$$

$$K_n \quad M_n \left[\frac{I_n}{K_o} \text{Değişebilir Kesme} \right] P_n = \left[a_1 + a_2 \frac{Y_n}{Y_o} + b_1 \frac{G_n}{G_o} + b_2 \frac{M_n}{M_o} + c \frac{I_n}{I_o} + d \frac{Y_n}{Y_o} \right] \left[\text{Değişebilir Keme} \right]$$

(a1: Sözleşme kapsamındaki işlerin yapılmasında kullanılacak ve bu Esasların 8 inci maddesine göre artış farkı ödenecek olan asgari ücrete dayalı işçiliklerin oranını temsil eden ve yukarıdaki formülde artış öngörülmeyen sabit bir katsayıyı,

a2: Sözleşme kapsamındaki işlerin yapılmasında kullanılacak olan ve a1 katsayısının dışındaki işçiliklerin ağırlık oranını temsil eden sabit bir katsayıyı, anlatmaktadır.)

8. madde de, personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı işlerinde fiyat farkının, ihale (son teklif verme) tarihinde asgari ücretin değiştirilmesi halinde eski ve yeni asgari ücret arasındaki fark, işveren tarafından karşılanacak olan sosyal sigorta primi ve işsizlik sigortası primine ilişkin toplam tutarda; asgari ücret değişikliği veya sigorta primi alt sınır değişikliği ile prim oranları değişikliği gibi sebeplerle meydana gelecek fark, (506 sayılı Kanununun 77 nci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde) sözleşmede öngörülen ücret ekleri nedeniyle, işveren tarafından karşılanmakta olan sosyal sigorta primi ve işsizlik

sigorta primine ilişkin toplam tutarda meydana gelecek farkların toplamı, 506 sayılı Kanun gereğince işveren nâm ve hesabına Hazinece yapılacak olan ödemeler de dikkate alınmak suretiyle bu esasların 7 nci maddesi uygulanmaksızın ödenir veya kesilir.

8. maddesinde "İhale konusu hizmetin gerçekleştirilebilmesi için çalıştırılacak 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa tabi personelin, sayı ve günlük çalışma saatinin belirtilmesi kaydıyla;

a) Asgari ücret tespit komisyonunca ihale (son teklif verme) tarihinde 16 yaşını doldurmuş işçiler için belirlenmiş asgari ücretin değiştirilmesi halinde eski ve yeni asgari ücret arasındaki fark,

b) İhale (son teklif verme) tarihi itibarıyla işveren tarafından karşılanacak olan sosyal sigorta primi

ve işsizlik sigortası primine ilişkin toplam tutarda; asgari ücret değişikliği veya sigorta primi alt sınır değişikliği ile prim oranları değişikliği gibi sebeplerle meydana gelecek fark,

c) 506 sayılı Kanununun 77 nci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde sözleşmede öngörülen ücret ekleri nedeniyle, işveren tarafından karşılanmakta olan sosyal sigorta primi ve işsizlik sigorta primine ilişkin toplam tutarda meydana gelecek fark, toplamı ((a), (b) ve (c) bentleri toplamı), 506 sayılı Kanun gereğince işveren nâm ve hesabına Hazinece yapılacak olan ödemeler de dikkate alınmak suretiyle bu Esasların 7 nci maddesi uygulanmaksızın ödenir veya kesilir.”

26 Mayıs 2008 tarih ve 26887 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan İş Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 24. maddesinde;

31/05/2006 tarihi ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 81. maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (1) bendi eklenmiştir.

1) Bu Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalıları çalıştıran özel sektör işverenlerinin, bu maddesinin birinci fıkrasını (a) bendine göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden, işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutar hazinece karşılanır. İşveren hissesine ait primlerin Hazinece karşılanabilmesi için, işverenlerin çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili olarak bu Kanun uyarınca aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna vermeleri, sigortalıların tamamına ait sigorta primlerinin sigortalı hissesine isabet eden tutarı ve hazinece karşılanmayan işveren hissesine ait tutarı yasal süresinde ödemeleri, Sosyal Güvenlik Kurumuna prim idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcu bulunmaması şarttır. Ancak kuruma olan prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borçlarını 21.07.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarını Tahsil ve Usulü hakkında Kanununun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendiren işverenler ile 29.07.2003 tarihli ve 4958 sayılı Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Yeniden yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanuna göre yapılandırılan işverenler bu tecil ve taksitlendirme ile yapılandırılmaları devam ettiği sürece bu fıkra hükmünden yararlandırılır. Bu fıkra hükümleri Kamu İdareleri işyerleri ile bu Kanuna göre sosyal güvenlik destek primine tabi çalışanlar ve yurt dışında çalışan sigortalılar hakkında uygu-

lanmaz. Hazinece karşılanan prim tutarları gelir ve kurumlar vergisi uygulamalarında gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmaz. Bu fıkıyla düzenlenen destek unsurundan diğer ilgili mevzuat uyarınca ayrıca yararlanmakta olan işverenler aynı dönem için ve mükerrer olarak bu destek unsurundan yararlanamaz. Bu durumda, işverenlerin tercihleri dikkate alınmak suretiyle uygulama, destek unsurlarından sadece biriyle sınırlı olarak yapılır. Bu Kanun gereğince yapılan kontrol ve denetimlerde çalıştırdığı kişileri sigortalı olarak bildirmedikleri tespit edilen işverenler bir yıl süreyle bu fıkıyla sağlanan destek unsurlarından yararlanamaz. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı tarafından müştereken belirlenir.”

denilerek, özel sektör işverenlerinin, bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden, işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutarların Hazinece hangi şartlar dahilinde karşılanacağı belirtilmiştir.

5510 sayılı Kanununun 81 inci maddesinin birinci fıkrasına eklenen (1) bendi 1/10/2008 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olup, söz konusu bend hükümleri uyarınca sigortalı işçi çalıştıran özel sektör işverenlerince karşılanması gereken malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden, işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutarı Hazinece karşılanmaya başlanmıştır. Özel sektör işverenlerinin, prim teşvikinden yararlanması durumunda, işverence karşılanması gereken malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta primlerinden 5 puanlık kısmı hazine tarafından karşılandığından, bu miktarların fiyat farkı ödenebileceği öngörülen hizmet ihalesi işinde sözü edilen Esasların 8. maddesi çerçevesinde (asgari ücret, ücret ekleri, prim tutarlarında artış olması dolayısıyla) fiyat farkı hesabında dikkate alınması ve hak ediş ödemelerinin kesilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, hizmet alımı işinde fiyat farkı, yürütülen işin hizmet tanımı içerisinde yer alması, 4734/18. maddesinde yer alan usullerden birisi ile ihale edilmesi, şartname ve sözleşmesinde fiyat farkının nasıl ve ne şekilde hesap edileceği kararlaştırılmış olması, ihale tarihi itibarıyla belirlenmiş asgari ücret veya sigorta primi miktar veya oranlarında artış meydana gelmesi durumunda hesap edilebilecektir. Hizmet ihalesini yürüten yüklenicinin, anılan Kanun uyarınca hazine prim teşvikinden yararlanması halinde, hazine tarafından karşılanan tutarların, söz konusu fiyat farkı hesabında dikkate alınarak hak ediş ödemelerinden kesilmesi gerekmektedir.

Tam Gün Yasası

İlk "Tamgün Yasası" çıkarıldığı günlerde Türkiye Yüksek İhtisas Hastanesi Gastroenteroloji Kliniğinde şeflik yapıyordum. Oldum olası tamgün çalışmadan yanayım. Hiç duraksamadan muayenehanemi kapatıp yeni çalışma yöntemine katıldım. Eşim de aynı hastanede Gastroenteroloji Cerrahisi Kliniği'nin şefiydi. Muayenehanemizde de aynı daireyi paylaşıyorduk. O da tamgün çalışmaya girdi.

Klinikte iki muavin arkadaşım vardı. İkisinin de muayenehanesi iyi işliyordu. Yasaların sınırları içinde, herhangi bir şef baskısı olmadan, klinik olanaklarından yararlanıyorlardı. İkisi de tamgün çalışmayı düşünmediler. İstifa ettiler. İkisi de daha emeklilik haklarını kazanmamışlardı.

Daha kıdemli olan arkadaşımız, ayrılır ayrılmaz bir gezi için arabasıyla şehirlerarası yola çıkmış. Bir trafik kazasında yaralanıp eşini kaybetmiş. İki çocuğu da hafif berelerle kurtulmuş. Üçü birden acil olarak Hacettepe Hastanesine yatırılmışlar. Biz o günlerde yıllık dinlencemize çıkmıştık. Ankara'da değildik. Klinikte kalan sevgili, iyi yürekli arkadaşımız Şef Muavini Dr. Gülay Temuçin, bu arkadaşımızın emekli olmadığı için hastane ücretlerini kendisinin ödemesi gerekeceğini, uzun bir süre de çalışamayacağını göz önüne alarak, araya girmiş, istifa dilekçesini, Sağlık Bakanlığı'nda daha işleme konmadan geri aldırılmış. Böylece o arkadaşımız, yeniden kliniğe dönmüş. Kazayı öğrendiğimizde, bir yandan çok üzüldüm, bir yandan da çözümüne memnun oldum.

Öbür arkadaşımız dışarıda çalışmayı sürdürdü.

Muayenehanemizin bulunduğu kat kendimizindi. Eşyamızı, kitaplığımızı dağıtmadık, olduğu gibi kaldılar. Kitaplarımıza gereksinimimiz olduğunda, bir hastayla rasgele karşılaşmamak için, akşamüstü hastane çıkışında oraya hiç adım atmıyor, ertesi sabah işimize giderken uğruyorduk. Bakanlıkça kaçak diye yakalanmak korkusu usumuzdan bile geçmiyordu. Davranışımızın, sorumluluğunu duyan hekimler olarak, kendimiz içindi.

Buna karşılık kaçak çalışanlar olduğunu duyuyorduk. Hele, güler misiniz, ağlar mısınız, bir göz boyama numarasını da öğrenmiştik. Bir meslektaşımız, hamam malzemeleri satış yeri arkasında hasta muayene ediyormuş! Değerli, sevgili Balbay'dan, içeride beş yüz gününü doldurduğu şu günlerde de bir şeyler öğreniyorum: "Beş parmak bir mi? Değil! Ama bir aradalar, ayrılabilirler mi?" diyordu.

Gelelim yeni "Tamgün Yasası"na.

Uzun yıllardan beri emekliyim. Artık mesleğimle, çalışmakla ilgili herhangi bir ilişkim kalmadı. Şimdi yalnız "Hekimlik Onuru"nu taşıyorum. Bu yüzden hekimlikle ilgili davranışlar gene ilgilendiriyor beni.

Son günlerde çıkarılan Tamgün Yasası'nın, hem toplum sağlığı, hem hekimlik açısından sakıncaları Türk Tabipler Birliği (TTB) tarafından ele alınıyor. Benim bunlara ekleyecek bir, iki sözüm var: 1) Tıp öğrencileri evrensel değeri olan Hipokrat andıyla diplomasını alır, daha meslek yaşamının başında kendini bağlar. 2) Mesleğini uygulayabilmesi için, nereye gideceği çekimle (Kura) belli olan, iki yıllık zorunlu bir görev, başka serbest mesleklerde yoktur. 3) Hekim açlık, yorgunluk, uykusuzluk bilmez. 4) Günlük ya da yıllık dinlencede olması bağışlatıcı neden değildir. 5) Savaş durumunda, kargaşalıklarda, kamu hizmetinde olsun olmasın, hep yedektedir, her an göreve çağrılabilir. 6) Astlarının, hatta yardımcı personelinin bulunmadığı yerde, zamanda, her işi yüklenmek zorundadır.

Buna karşılık, kendisi de akademik hekim olan öyle bir Sağlık Bakanımız var ki, fakülteler dışı kamu görevlerinde çalışan hekimleri muayenehanelerinde bir görürse, hemen cezalarını vereceğini, gözdağıyla, kamu önünde küçük düşürerek ilan ediyor. Çektiği nutku "Artık yeter!" diye bitiriyor, sanki çok kez, suçüstü yakalamış da usanmış gibi! İşte bunu sindiremiyorum. Ama insan, en iyi kendisini bilir, dedikleri, yaptıkları yalnız kendisini bağlar diye düşünüyorum. Gene de "Böyle bir hekim kardeşim olmasaydı" diyorum.

BİZE YAR OLMAYAN DEVİR-İ DEVRANIN İZZET-İ İKRAMIDIR

Güven TUNÇ

Üstad,
Yukarılardan görüyorsunuzdur.
Mısranızı bir parça değiştirdim.
Affola.

ÜŞÜME KORKUSU

“Yoksulluk, sadece yiyecek ekmek bulamamak değildir.” der, Rahibe Teresa

“Onun da ötesinde, insanın saygınlığına duyulan büyük bir açlıktır.

Sevmeye ve başkaları için önem taşıyan birisi olmaya gereksinim duyarız.” der.

Doğrudur;

Yoksulluk insanların aç kalması değildir sadece.

Sadece konut, sağlık, eğitim hizmetlerine ulaşamamaları da değildir.

Yoksulluk; korkudur, utançtır, hayal kırıklığı ve umutsuzluktur.

Ama en önemlisi, yoksulluk insanların en insanca olan yanını, “yapabilme” yi, “yapabilme erki”ni elinden alan, sefil ve vicdansız bir şiddet uygulamasıdır.

İnsan son yıllarda olanlara bakınca, yoksulluğun bilinçli ve sistemli bir şiddet uygulaması olduğunu düşünüyor.

Yoksulluk; koca bir ömrün, kuyruklarda heba olmasıdır.

Tüm sosyal ortamlarda itilip kakılmaktır.

Hiç fırsatının olmamasıdır. Şansının hiç gülmemesidir.

Yalvarıp yalvarıp tanrıdan yanıt alamamaktır.

Düşünüp taşınıp ne yapacağını bulamamaktır.

Nazım'ın dediği gibi;

açlıktan gebermektir şose boylarında,

soğukta it gibi titremektir.

Sofra kuramamaktır.

Kurulan sofradan hep doymadan kalkmaktır.

Çocuksan çok isteyip de okula gidemektir. Gidebiliyorsan eğer, mutlaka bir ekşiğinden dolayı her gün azar işitmektir. Karne parası götürmediysen ders dinlemeye, sınıfta bulunmaya hakkın yoktur. Çocukluğun boyunca bir topunun bile olamamasıdır.

Üç kuruşluk harçlık için bayramları beklemektir.

Yaşama dair her şeyi, para değerinden düşünmektir yoksulluk. Daha doğrusu yaşanacak her şeyin bir bedeli olduğunu düşünmektir. Düşününce de vazgeçmektir. Hep "idare ederim" demektir. "Yemesek de olur", "giymesek de olur", "gitmesek de olur", "almasak da olur" diyerek, hayattan yavaş yavaş kopmaktır.

Yardımlardan utanmak ama yine de almak zorunda kalmaktır.

Çaresizce yardımlara alıştırmaktır.

Bu yardımlar yoluyla aşağılanmaktır.

Sıralarda, kuyruklarda, fotoğraflarla teşhir edilmektir.

Ancak dini günlerde hatırlanmak dini olmayan günlerde üzerine basılan olmaktır.

Kadere kederle razı olmaktır.

Bir atasözü; "Açlık tanrıdan büyüktür" der

Öyle bir şeydir ki yoksulluk, korkusu bile neler yaptırır insana.

Aslında korkusu kendinden beterdir.

En çok da, en güçlüler bu korkuya kapılır.

Ve bu korku nedeniyledir ki; dünyada en saygın görünmeye çalışan insanlar, en güçsüzlerin haklarına gözlerini kırpmadan el koyanlardır.

En tepedeki adamlar, birçok insanın zararına olduğunu bile bile büyük kararların altına imza atanlardır.

En yardımsever görünen adamlar, kendilerini ve aileleri için başkalarının yoksulluğuna en insafsızca neden olanlardır.

Dünyada altı milyar küsur insan yaşıyoruz. İnsanlığın elinde, doğanın da katkılarıyla, bunun iki katı insanı doyurma olanağı var.

Buna rağmen hâla yoksulluk herkesi bu kadar korkutabiliyorsa, bunda bir iş var.

Açlık korkusuyla, başkalarını açlığa sürükleyen insanlara şunu söylemek lazım; Bize yar olmayan devr-i devranın izzet-i ikramıdır bu. Almayın. Bize de teklif etmeyin.

Başlık; Neyzen Tevfik'in bir şiirinden alınmıştır.

BASINDAN SEÇMELER

HÜRRİYET
2 Ağustos 2010

BELEDİYE MAKAM ARACI DÜĞÜN ARACI OLDU

Zonguldak'ın Çatalağzı Belde Belediye Başkanı Mehmet Alim'in makam otomobili süslenerek, başkan vekili ve meclis üyesi Dursun Ali Uzun'un kızının düğün arabası olarak kullanıldı.

Kent merkezinde park halinde görülen Belediye Başkanı Alim'in 67 AN 300 resmi plakalı makam otomobili, Uzun'un kızı Eda Uzun ile damat Deniz Baydar'ın baş harflerini içeren süslemeleriyle dikkat çekti. Alim'in şoförünün kullandığı otomobil, daha sonra stüdyoda fotoğraf çektiren gelin ve damadı da alarak bulunduğu Gazipaşa Caddesi'nden ayrıldı.

Belediye Meclis Üyesi Uzun, konuya ilişkin "ellerinde güzel araç olmadığı için düğün arabası olarak makam aracını kullandıklarını" ifade ederek, şöyle konuştu:

"Düğün için araba isteyen vatandaşların da taleplerini karşılıyoruz. Vatandaşla her şeyi paylaşıyoruz. Ben de belediye başkan vekili olarak makam aracını kullanmışım da ne olmuş? Vatandaşım da bana düğün arabam yok desin verelim. Bize onu vatandaş aldı. Çatalağzı Belediyesinin bütün araçları halkımızın emrinde. Ayrıca, düğün arabası olarak yakıt parasını kendimiz ödedik."

Belediye Başkanı Alim'e ise cep telefonu kapalı olduğundan ulaşılamadı.

HÜRRİYET
3 Ağustos 2010

TERZİ FİKRİ ANITINA AK PARTİ MUHALEFETİ

TÜRKİYE solunun simge isimlerinden, Terzi Fikri adıyla bilinen Ordu Fatsa'nın efsane belediye başkanı Fikri Sönmez'in anısına İzmir'in Karabağlar ilçesine dikilmek istenen anıt, CHP ve AK Parti arasında tartışma yarattı. AKP Grubu'nun anıta muhalefetiyle başlayan tartışmada CHP Grubu, Ak Parti'yi bir yandan Sönmez'in anıtına karşı çıkarken öte yandan 12 Eylül mağdurlarını Anayasa referandumuna siyasi malzeme yapmakla suçladı.

Terzi Fikri'ye
anlamli vefa

Karabağlar Kent Konseyi'nin ilçeye Terzi Fikri anıtı dikilmesi önerisi, bu akşam yapılan Karabağlar Belediye Meclisi toplantısı'nda gündeme geldi. CHP Grup Başkan vekili Murat Bakan, 12 Eylül 1980 darbesi döneminde Fatsa Belediye Başkanı olan Fikri Sönmez'in halkın belediye yönetimine doğrudan katılımını sağlayan halk komiteleri uygulamalarıyla Türkiye'de ve dünyada sosyal belediyeciliğin ilk örneklerini verdiğini söyledi.

Bakan, Kent Konseyi kararlarının belediye meclisinde gündeme alınmasıyla aynı anlayışın Karabağlar'da da uygulanması nedeniyle Terzi Fikri'nin anıtının ilçede yaşatılmasının önemli olduğunu söyledi.

Ak Parti Grubu ise anıta karşı çıktı. Ak Parti Meclis üyesi Mehmet Emin Aşkın, Terzi Fikri'nin uygulamaları kendiliğinden başlatmadığını söyledi. Aşkın, 1975 yılından itibaren Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın tüm il ve ilçelerde yaptığı toplantılardan sonra Fatsa'nın da aralarında olduğu pek çok ilde benzer uygulamaların yapıldığını söyledi. AKP Grup Başkan Vekili Gülsüm Satoğlu ise ilçeye heykeli dikilecek kimsenin Karabağlar'a hizmet etmiş olması, hedef lider görüntüsü sergilemesi veya ulusal bir başarı elde etmiş olması koşulu aranması gerektiğini söyledi. Satoğlu, bu anlamda bir liste yapıldığında ise Terzi Fikri'nin ön sıralarda yer almayacağını dile getirdi.

Darbe mağdurlarını siyasete malzeme yapıyorsunuz

CHP'li üye Kadir Sinan, Ak Parti'lilere sert sözlerle yanıt verdi. Sinan, Terzi Fikri anıtı tartışmasını Anayasa referandumunu propagandalarıyla karşılaştırdı. Ak Partilileri anlamakta güçlük çektiğini belirten Sinan, "Siz 12 Eylül mağdurlarını, darbe mağdurlarını siyasete malzeme edin, çıkıp insanlardan Anayasa metinlerine 'Evet' demesini isteyin! Bunları yaparken 12 Eylül mağduru bir sürü insanın, geçmişini, geleceğini, tüm siyasi birikimini, Türkiye adına koymuş oldukları tüm öngörülerini kullanın! Şimdi ise Türkiye'de yerel yönetim konusunda öncülük yapmış, kenti halkla birlikte yönetme anlayışını hayata geçirmeyi becerebilmiş, bu uygu-

lamalarla üniversitelere konu olmuş bir insan konusunda tereddüdünüzü anlamakta zorluk çekiyorum” dedi. Sinan, sözlerini Ak Parti Grubunu daha da kızdıran bir çağrıyla bitirdi. Anayasa konusunda gösterdikleri tavır bir daha düşüncelerini isteyen Sinan, “Ya aslımıza dönün, ya da Sayın Fikri Sönmez’le ilgili sözlerinizi geri alın” dedi.

Kadir Sinan’a AKP Grup Sözcüsü Erol Körüklü yanıt verdi. Körüklü, Sinan’ın Ak Parti grubunu anlamakta zorluk çekmesine karşın kendilerinin Sinan’ı çok iyi anladığını söyledi. Körüklü, “Çünkü, Terzi Fikri’nin menşei, icraatları pek çok 12 Eylül öncesini hatırlayan insanın zihninde mevcuttur. Sayın Murat Bakan, Terzi Fikri’yle ilgili bir fikir birliği olmamasına karşın ‘Bu böyledir. Bunu herkes bilir. Bir tek siz mi bilmiyorsunuz?’ şeklinde yanlış genellemeler yaptı.

Bu Meclis’te bizim Anayasa ve mevzuata dayanan farklı düşünme hakkımız vardır. Buna tahammüllü olmak CHP Grubunun sorumluluğudur. Bizim Terzi Fikri’yle ilgili kendi kanaatlerimiz vardır. Ancak bu ülkede bu insanın ülkede bazıları tarafından sevildiğini biliyoruz. Bu insanları rencide etmemek için bu düşüncelerimizi açıklama ihtiyacı duymuyoruz. Ancak, birileri de bizi rencide etmesin” dedi.

Tartışmaların uzaması üzerine Karabağlar Belediye Başkanı Sıtkı Kürüm son konuşmayı yaptı. Kürüm, “Fikri Sönmez, 12 Eylül 1980 darbesinde gözaltına alındığında o dönemde siyaset yapan tüm partiler bırakılması, affedilmesi konusunda hemfikir olmuşlardır. Biz Karabağlar’a daha pek çok anıtlar dikeceğiz” dedi. AKP Grubu’nun karşı oyuna karşın CHP Grubu’nun oylarıyla Terzi Fikri anıtı yapılması ve ilçede bir yere dikilmesi önergesi oyçokluğuyla kabul edildi.

Terzi Fikri kimdir?

Fatsa’da 14 Ekim 1979’da yapılan seçimlere, solun ortak desteklediği bağımsız aday olarak katılan Terzi Fikri, oyların yüzde 60’ını alarak başkan seçildi. İlkokul mezunu olan Fikri Sönmez, bölgede etkili olan Dev-Yol geleneğinden geliyordu. Yarım kalan kanalizasyon çalışmaları nedeniyle ilçeyi saran çamur ve sivrisinek nedeniyle koleradan 50 kişinin öldüğü Fatsa’da 11 mahallede halk meclisleri ve komiteler oluşturan Terzi Fikri’nin önderliğinde Fatsalılar, el arabası, traktör gibi araçlarla kenti kısa sürede temizledi. Ardından halkla birlikte karaborsayı, kaçakçılığı ve tefeciliğe karşı çalışmalar yaptı. Arsa sahiplerini ikna ederek, ilçeye 5 giriş yolu açtı. Halk komiteleri uygulamasıyla halkı yerel yönetimde söz sahibi yaptı. CHP, AP ve MSP ilçe başkanları “Her yerde kan var, biz burada huzur içindeyiz” diye ortak basın açıklaması yapmasına karşın 11 Temmuz 1980’de halk meclisi gibi uygulamalar gerekçe gösterilerek Terzi Fikri ve 900 kişiden oluşan halk meclisi gözaltına alındı. Terzi Fikri 4 Mayıs 1985’te Erzincan Cezaevi’nde kalp krizinden öldü.

HÜRRİYET
3 Ağustos 2010

BAYDEMİR’İN KONUŞMASI İÇİN MÜFETTİŞ

İçişleri Bakanlığı, bir paneldeki konuşması nedeniyle Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir hakkında inceleme başlattı.

Bakanlık, Tunceli’de 31 Temmuz 2010 tarihinde düzenlenen, “Kürt sorunuyla muhataplık konusu ve demokratik özerklik” panelindeki sözleri nedeniyle Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Baydemir hakkında inceleme yapmak üzere iki mülkiye başmüfettişini görevlendirdi.

HÜRRİYET
14 Ağustos 2010

ÖNCE İSTİFA ETTİ, SONRA PARTİSİNE GERİ DÖNDÜ

Çorum’da dün referandumda ‘evet’ oyu vereceklerini söyleyerek MHP’den istifa eden Arifegazili Beldesi Belediye Başkanı Hamza Yağmur ve 6 meclis üyesi bugün partilerine geri döndü. Başkan Yağmur, “Bir yanlış yaptık, bugün yanlışımızı düzeltiyoruz. Bizim yerimiz MHP’dir. Referandumda ‘hayır’ oyu vereceğiz” dedi.

Sungurlu İlçesi’ne bağlı Arifegazili Beldesi Belediye Başkanı Hamza Yağmur, Osmancık İlçesi’nin Başpınar Beldesi Belediye Başkanı Cevdet Dağ, Laçın İlçesi’nin Narlı Beldesi Belediye Başkanı Necati Kökçü ile 16 meclis üyesi dün basın toplantısı düzenleyerek MHP’nin referandumda ‘hayır’ kampanyası başlatmasına karşı çıktıklarını söyleyerek partilerinden istifa ettiklerini açıkladı. MHP’den ayrılan başkanlardan

Arifegazili Belediye Başkanı Hamza Yağmur, "Biz 12 Eylül'de anayasa değişikliğine 'evet' diyeceğiz. Çünkü rahmetli Alparslan Türkeş'in kemiklerini sızlataamayız" dedi.

Bugün partiye döndü

Arifegazili Belediye Başkanı Hamza Yağmur ile 6 belediye meclisi üyesi, bugün MHP Çorum il binasında basın toplantısı yaparak, dün istifa ettikleri MHP'ye geri döndüklerini açıkladı.

Başkan Yağmur, "Bir yanlış yaptık. Çünkü yanlışımızı bugün düzeltiyoruz. 12 Eylül'de yapılacak referandumda da 'hayır' oyu kullanacağız" dedi.

MHP İl Başkanı Hüseyin Esenyel de "Ak Parti tükenişinin nedenini Milliyetçi Hareket Partisi'nin tabanında aramaktadır. Ak Parti ülkücülere baskı yapmakta, onların oylarına talip olmaktadır. Milliyetçi Hareket Partisi dimdik ayaktadır. Oyları ile iktidara gelecektir. Çorum'da da 'hayır'ı çıkartacağız, Ak Parti'yi de sandığa gömeceğiz. Arkadaşlarımız yeniden bizimle birlikte" dedi.

Kökcü de döndü

Çorum'un Narlı Belde Belediye Başkanı Necati Kökcü de MHP'ye döndüğünü duyurdu.

Arifegazili Belde Belediye Başkanı Hamza Yağmur, Narlı Belde Belediye Başkanı Necati Kökcü, Başpınar Belde Belediye Başkanı Cevdet Dağ ile Başpınar Belde Başkanı Hürrem Tavlı ile belediye meclis üyeleri, dün halk oylamasında "evet" oyu kullanacaklarını söyleyerek, MHP'den istifa ettiklerini açıklamıştı.

HÜREK
14 Ağustos 2010

BULANIK'TA BELDE BELEDİYE BAŞKANI BIÇAKLANDI

Muş'un Bulanık ilçesine bağlı Erentepe Belde Belediye Başkanı Mehmet Yaşık, evinde su akmadığını iddia eden vatandaşlar tarafından bıçaklandı.

Gazi Mahallesi'nde ikamet eden Mecit Yılmaz, belediyenin bahçesinde oturan, Belde Belediye Başkanı Mehmet Yaşık'ten, evinde suyunun akmadığını ve sorunun çözülmesini istedi. Bir süre sonra, Belediye Başkanı Yaşık ile tartışmaya başlayan Mecit Yılmaz'ın yakınları da olay yerine geldi.

Tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine, karından bıçakla yaralanan Belde Belediye Başkanı Yaşık, Bulanık Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı.

Buradaki müdahalenin ardından, ambulansla Muş Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Yaşık'ın hayati tehlikesinin bulunmadığı öğrenildi.

Olayla ilgili A.Y gözaltına alındı.

VATAN
2010

BELEDİYEDEN SEKS HİZMETİ

Kucak dansı, egzotik tatiller ve...

Belediyelerin vergi mükelleflerinin paralarını kucak dansı, egzotik tatiller ve Amsterdam'daki hayat kadınlarına harcadığı iddia edildi. İngiltere'de bazı belediyelerin hükümetten aldıkları paralarla zihinsel engellileri kucak danslarına, egzotik tatillere ve hayat kadınlarıyla birlikte olmaları için Amsterdam'a gönderdikleri ortaya çıktı. Greater Manchester ve Norfolk Sosyal Hizmetleri'nin ise yapılan ödemeleri internet arkadaşlık sitelerine abonelik için harcadığı öğrenildi.

Seks için Hollanda'ya gönderdiler

Daily Mail gazetesinin 'Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası'ndan yararlanarak elde edilen bilgilere dayanarak verdiği haberde, bazı belediyelerin vergi mükelleflerinin parasıyla zihinsel engellileri gece kulüplerinde kucak dansları, egzotik tatiller ve hayat kadınlarıyla birlikte olmaları için Amsterdam'a gönderdiği belirtiliyor. Öğrenim güçlüğü çeken ve daha önce hiç cinsel ilişkiye girmemiş 21 yaşındaki bir kişinin, 'Puttin People First' (Önce İnsan) uygulamasından yararlanmak için başvuruda bulunduğunu ve Hollanda'nın başkenti

Amsterdam'daki ünlü 'kırmızı ışık bölgesi'ne (Red Light District) gönderilmeye hak kazandığını yazan gazete, burada vergi mükelleflerinin parasıyla bir hayat kadınıyla birlikte olacağını ifade etti.

“Seks insan hakkı”

Uygulamanın daha önce ilişkiye girmemiş kişileri mutlu ettiğini ve seksin 'insan hakkı' olduğunu vurgulayan Sosyal Hizmet yetkilileri, Amsterdam'a gitmeye hak kazanan başvuru sahibinin, kızgın,amacına ulaşamamış ve hevesli bir genç olduğunu,cinsel sağlık ve cinsel farkındalık kursları aldığını ve artık denemek istediğini ifade ediyorlar.Yetkililer ayrıca, Amsterdam'daki hayat kadınlarının İngiltere'deki hayat kadınlarından daha çok korunduklarını ve bu kişinin seks talebinin geri çevrilmesinin 'insan hakları ihlali' olacağına dikkat çekiyorlar. Tepkiler artıyor

Belediyelerin hükümetten aldıkları paraları kucak dansı, egzotik tatiller ve hayat kadınlarına harcamasına tepkiler artıyor

VATAN
18 Ağustos 2010

BU PATATESİN ANLAMI NE?

Vali ve CHP'li Başkan arasındaki kriz, TBMM gündeminde

CHP İzmir Milletvekili Ahmet Ersin, TBMM'ye verdiği soru önergesinde İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın, "Aydın Valisi'nin, kadın belediye başkanına karşı makamında yaptığı basın toplantısında, masanın üzerine sıraladığı soyulmuş patatesler neyi ifade ediyor? İçişleri Bakanı olarak sizin, Aydın Valisi Hüseyin Avni Coş'a 'Senin Başbakan'daki kredin bitmez' dediğiniz doğru mu? Vali Coş sizin bu garantiniz yüzünden mi görev yaptığı yerlerde özensiz ve siyasi tavırlar sergilemektedir" sorularını yanıtlamasını istedi

Aydın Valisi Hüseyin Avni Coş ile Belediye Başkanı CHP'li Özlem Çerçioğlu arasında, koruma polislerinin geri çekilmesi, aşevinin tahliye edilmesi ve belediye araçlarına ceza yazılmasıyla tırmanan gerilim TBMM gündemine taşındı. İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın yanıtlaması istemiyle TBMM'ye bir soru önergesi veren İzmir CHP Milletvekili Ahmet Ersin, Vali Coş'un AK Parti İl Başkanı gibi davranarak Başkan Çerçioğlu'na karşı, devletin gücünü ve kamu görevlilerini kullanarak hizmetleri engelleme ve sindirme- yıpratma politikası uyguladığını savundu.

Çerçioğlu'na aldığı tehditler ve saldırı girişimleri nedeniyle emniyet tarafından verilen korumaların Valinin emriyle geri çekildiğini vurgulayan Ersin, "Belediye Başkanı öldürülme tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmıştır. Belediyenin, MEB'e bağlı rehabilitasyon merkezlerindeki yaşlılar, engelliler, çocuklar ve dar gelirli için her gün 1500 kişiye yemek veren belediye aşevi kapatılmaya çalışılmakta ve belediye araçlarına ceza yazmaları ve seferden alıkonulmaları için trafik polisleri seferber edilmektedir. Son olarak da emniyet müdürü ile birlikte Valilik makam masasının üzerine soyulmuş patatesleri sıralayarak belediye başkanının aleyhine basın toplantısı yapmıştır" diye konuştu. CHP'li Ersin, şu soruları yöneltti:

"- Aydın Valisinin kadın belediye başkanına karşı makamında yaptığı basın toplantısında, masanın üzerine sıraladığı soyulmuş patatesler neyi ifade ediyor?

- Tehdit altında olduğu bilinen kadın belediye başkanının polis korumaları neden geri çekildi?

Bu yüzden yaşanacak bir olumsuzluktan ve belediye başkanına karşı olabilecek bir saldırıdan kim sorumlu olacak?

- Devletin tarafsız temsilcisi olması gereken Valinin, seçilmiş belediye başkanına karşı siyasi tavır içine girmesi, hizmetleri engellemesi normal mi? Hüseyin Avni Coş devletin Valisi mi AKP İl Başkanı mı?

- Kendisini ziyarete gelen sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini, telefonlarını dışarıda bırakarak makamında kabul ettiği ve (bende herkesin dosyası var. Herkes ayağını denk alsın) diyerek tehdit ettiği doğru mu? Valinin herkes hakkında dosya tutması ve fişlemesi suç değil mi?

- Aydın Valisi Coş'un, Mülkiye müfettişiyken Recep Tayyip Erdoğan'ın belediye başkanlığı döneminde AK-BİL yolsuzluğundan aklayan raporu yazan kişi olduğu bilinmektedir. İçişleri Bakanı olarak sizin, Hüseyin Avni Coş'a 'Senin Başbakan'daki kredin bitmez' dediğiniz doğru mu? Hüseyin Avni Coş sizin bu garantiniz yüzünden mi görev yaptığı yerlerde özensiz ve siyasi tavırlar sergilemektedir."

Vali Hüseyin Avni Coş, son günlerde kentte yaşanan tartışmalarla ilgili geçen hafta bir toplantı düzenlemişti. Aşevi olayı yaşandığı sırada elinde patatesle açıklama yapan CHP'li Aydın Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu'nu şov yapmakla suçlayan Coş, "Biz, elimizde patatesle değil belgelerle konuşuruz" diyerek tepki göstermişti. Coş'un açıklama yaptığı sırada önünde duran soyulmuş bir patates dikkati çekmişti.

DEĞİŞEN MEVZUAT...

YASALAR, BAKANLAR KURULU KARARLARI, TÜZÜKLER, YÖNETMELİKLER, TEBLİĞLER, GENELGELER

01.08.2010 - 31.08.2010

İsmail Bingöl
YAYED Yönetim Kurulu Üyesi

KANUNLAR			
6009	Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	01.08.2010	27659
BAKANLAR KURULU KARARLARI			
2010/739	Bazı Mahalli İdare Birliklerinin Kurulmasına İzin Verilmesi Hakkında Karar	06.08.2010	27664
YÖNETMELİKLER			
	Evsel ve Kentsel Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanılmasına Dair Yönetmelik	03.08.2010	27661
	Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	07.08.2010	27665
	Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	12.08.2010	27670
	Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerine Dair Yönetmelik	13.08.2010	27671
TEBLİĞLER			
Maliye Bakanlığından			
	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 274)	04.08.2010	27662
	Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 275)	26.08.2010	27684
TEBLİĞLER			
Bayındırlık ve İskan Bakanlığından			
	Proje ve Kontrollük İşlerinde Uygulanacak Fiyat Artış Oranları Hakkında Tebliğ	27.08.2010	27685
GENELGELER			
Başbakanlıktan			
	Banka Promosyonları ile İlgili 2010/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi	10.08.2010	27668
	İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu (Genelge 2010/18)	18.08.2010	27676
	Su Kalitesi Yönetimi Genelge: 2010/19)	18.08.2010	27676
	Pakistan'a Yardım Kampanyası Genelge: 2010/20)	18.08.2010	27676

Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

01.08.2010 tarih ve 27659 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6009 sayılı Kanun ile 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu, 492 sayılı Harçlar Kanunu, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu, 2451 sayılı Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanun, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 320 sayılı Millî Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun, 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 5804 sayılı 2009 Yılında İstanbul Şehrinde Yapılacak Beşinci Dünya Su Forumunun Organizasyonu ile Katma Değer Vergisi Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun, 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu, 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2919 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu’nda ve eklerinde değişiklikler yapılmış, ek ve geçici maddeler eklenmiştir.

Kanunun 33. maddesi ile 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılma-

sı Hakkında Kanunun 5. maddesinin beşinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş, altıncı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “üzerinde yapılanma olanlar;” ibaresinden sonra gelmek üzere “Hazine adına tescil tarihine bakılmaksızın” ibaresi eklenmiş, bu fıkranın dördüncü cümlesi “Bu suretle yapılacak satışlarda satış bedeli, en az yüzde onu peşin ödenmek üzere beş yıla kadar taksitlendirilebilir.” şeklinde değiştirilmiş, sekizinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “altı ay” ibaresi “bir yıl” olarak değiştirilmiş, bu fıkranın sonuna aşağıdaki cümle eklenmiş ve maddeye dokuzuncu fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Köy sınırları içerisinde yer alan Hazinesin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan tarım arazilerinin kiracılarından tahsil edilen kira gelirlerinin yüzde onu, 442 sayılı Köy Kanununda belirlenen görevlerde kullanılmak kaydıyla, tahsilatı izleyen ay içinde bu gelirlerin elde edildiği köy tüzelkişiliği hesabına aktarılmak üzere emanet nitelikli hesaplara kaydedilir. Maliye Bakanlığı bu oranı iki katına kadar artırmaya yetkilidir.”

“Bu süre Bakanlık tarafından 5 yıla kadar uzatılabilir.”

“Bu maddenin altıncı fıkrası uyarınca ilgili belediyelere bedelsiz olarak devredilen taşınmazların yapı sahipleri ile bunların kanuni veya akdi haleflerine doğrudan satılması halinde, ilgili belediyelerin devre ilişkin taleplerinin defterdarlık veya malmüdürlüğüne intikal tarihinden itibaren ecrimisil alınmaz. Ancak taşınmazların genel hükümlere göre değerlendirilmesi halinde ecrimisil alınır.”

Kanunun 34. maddesi ile 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun ek 2 nci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Gümrük Müsteşarlığı tarafından 8.6.1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yapılması Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirilen veya gerçekleştirilecek olan gümrük kapılarının modernizasyonu ile gümrük idarelerine ait bina ve alt yapı tesislerine ilişkin yatırımlar için Hazinesin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların üzerinde tesis edilen irtifak hakları ile Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerler üzerinde verilen kullanma izinlerinde irtifak hakkı veya kullanma izni bedelleri ile hasılat payı; özel kanunları uyarınca ilgilileri tarafından bedeli ödenmek suretiyle kamulaştırılarak Hazine adına tescil edilen veya tapudan

terkin edilen taşınmazlar üzerinde ilgilileri lehine tesis edilecek irtifak hakları veya verilecek kullanma izinlerinde hasılat payı alınmaz.”

Bu Kanunun 35. maddesi ile 4706 sayılı Kanununun geçici 4.maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu madde kapsamında Hazine adına tescil edilen taşınmazlar, büyükşehirlerde öncelikle büyükşehir belediyelerine, büyükşehir belediyelerinin talebinin olmaması halinde ilgili belediyelere, diğer yerlerde ilgili belediyelere bedelsiz olarak devredilir. Bu taşınmazların yapı sahiplerine satışı ve genel hükümlere göre değerlendirilmesi bu Kanunun 5 inci maddesine göre yapılır.”

Bu Kanunun 36. maddesi ile 4706 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 12- Bu maddenin yürürlük tarihinden önce bu Kanunun 5 inci maddesine göre;

a) Belediyelere devredilen taşınmazlardan devir tarihinden itibaren üç yıl içinde belediyelerce satılamaması nedeniyle Hazine adına re’sen tescil edilmesi gereken taşınmazların aynı amaçla değerlendirilmesi için talepleri halinde belediyelere iki yıl ek süre verilir.

b) Belediyelere devredilen taşınmazların üzerindeki yapı sahipleri veya bunların kanuni veya akdi haleflerinden aynı maddede öngörülen altı aylık süre içinde başvurmayanlar ile yükümlülüklerini yerine getirmeyenler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde müracaat etmeleri halinde, aynı madde hükümlerinden yararlandırılır.

c) Belediyelere devredilen ve belediyelerce de yapı sahipleri ile bunların kanunî veya akdi haleflerine doğrudan satılan taşınmazlar için ilgili belediyelerin devre ilişkin taleplerinin defterdarlık veya malmüdürlüğüne intikal tarihinden itibaren tahakkuk ettirilen ecrimisil alacakları hangi aşamada olursa olsun terkin edilir, tahsil edilmiş olan ecrimisil bedelleri ise satış bedeline mahsup edilir.”

Kanunun Geçici 8. maddesine göre konusu suç teşkil etmemek ve kesinleşmiş bir yargı kararına müstenit olmamak kaydıyla, bu Kanunun yayımı tarihine kadar, memur temsilcileri ile toplu iş sözleşmesi akdederek veya başka bir tasarrufta bulunarak belediye, büyükşehir belediyesi ve il özel idaresinde çalışan kamu personeline her ne ad altında olursa olsun ek ödemede bulunmaları nedeniyle kamu görevlileri haklarında idarî veya malî yargılama ve takibat yapılamaz, başlatılanlar işleminden kaldırılır.

Bazı Mahalli İdare Birliklerinin Kurulmasına İzin Verilmesi Hakkında Karar

06.08.2010 tarih ve 27664 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2010/739 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Adana İli Pozantı İlçesi Kamışlı Köyünde Adana İli Pozantı İlçesi Kamışlı Boğazı Köyleri İçme Suyu Birliği, Afyonkarahisar İli Dinar İlçesi Tatarlı Beldesinde Çölovası Kapalı Havzası Kanalizasyon Projesi ve Atık Su Arıtma Tesisi ve Sulama Birliği, Bilecik İli Merkez İlçesi Yeniköy Köyünde Edebalı Sulama Birliği, Bursa İli Karacabey İlçesi Bayramdere Köyünde Bayramdere Sulama Birliği, Çanakkale İli Gökçeada İlçesinde Gökçeada İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği (Gökçeada K. H.G.B.), Eskişehir İli İnönü İlçesi Aş. Kuzfındık Sulama Birliği, Kocaeli İli Karamürsel İlçesinde Karamürsel-Kızderbent-Çamdibi Sulama Birliği, Niğde İli Çiftlik İlçesinde Çiftlik Atık Su Arıtma ve Katı Atık Depolama Birliği (ÇASAKAD-BİR), Muğla İli Milas İlçesi Narhisar Köyünde Narhisar, Kılavuz, Kayabükü ve Konak Grup Köyleri İçme Suyu Birliği kurulmasına izin verilmesine 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 4.maddesine göre karar verilmiştir.

Banka Promosyonları ile İlgili 2010/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi

10.08.2010 tarih ve 27668 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan söz konusu genelge aynen aşağıya alınmıştır.

“Kamu personelinin maaşlarının ödenmesine aracılık eden bankalar tarafından sağlanan ek mali imkanların tasarrufuna ilişkin kamu kurum ve kuruluşlarında uygulama birliğinin sağlanması amacıyla 20 Temmuz 2007 Tarihli ve 26588 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış bulunan 2007/21 sayılı genelgenin 4’üncü maddesinin aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmesi uygun görülmüştür.

“4-Banka tarafından verilecek promosyon miktarının tamamı personele dağıtılacaktır.”

Genelgenin yayımlanmasından sonra düzenlenecek protokollerin buna uygun olarak yapılması hususunda,

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.”

Pakistan’a Yardım Kampanyası Genelge: 2010/20)

18.08.2010 tarih ve 27676 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan adı geçen Genelge aynen aşağıya alınmıştır.

“Pakistan’da, 2 Ağustos 2010 tarihinde başlayan ve günlerce devam eden sellerden 20 milyon

civarında Pakistan vatandaşı etkilenmiş, 2.000'in üzerinde insan hayatını kaybetmiştir. Söz konusu afet çok fazla maddi ve manevi kayba sebebiyet vermiş olup halen binlerce insan; barınma, açlık, susuzluk ve salgın hastalık problemleriyle karşı karşıyadır.

Günümüz dünyasında, büyük çaplı böylesi bir felakete tek bir ülkenin kendi imkanlarıyla başa çıkmasının güçlüğü ortadadır. Bu düşünce ile, olayın haber alınmasından itibaren ilk harekete geçen ülkelerden biri olarak 4 uçak dolusu 2 milyon ABD Doları değerinde aynı yardım ile 10 milyon ABD Doları para gönderilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, halkımızın da beklentileri doğrultusunda Pakistan'daki afetzedeler için her türlü yardım ve desteği sağlayacaktır. Bu amaçla bir yardım kampanyası başlatılması uygun görülmüştür. Pakistan için yardım kampanyasına ait banka hesap numaraları genelge ekinde belirtilmiştir.

Afet mağdurlarına yardım için Hükümetimizin çabalarına ilaveten başka yardım amaçlı pek çok özel inisiyatifin de katkıları devam etmektedir. Yardım kampanyası açılması kadar, ülke kaynakları kullanılarak toplanan bu yardımların ihtiyaç sahiplerine yerinde ve zamanında ulaştırılması, etkin kullanımı ile ulusal ve uluslararası kamuoyuna gerektiği gibi duyurulması da önem taşımaktadır. Tüm bu çalışmaların başarı ile yürütülüp sonuçlandırılabilmesi için iyi işleyen işbirliği ve koordinasyon mekanizmasına ihtiyaç duyulacağı açıktır.

Belirtilen hususlarda ulusal koordinasyonu sağlamak üzere, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı görevlendirilmiştir.

Bu doğrultuda;

1. Valiliklerimiz, belediyelerimiz ile tüm kamu kurum ve kuruluşlarımızca toplanan yardımlar il-

gili Başkanlığın ekte belirtilen hesap numaralarına aktarılacaktır.

2. Gerçek ve tüzel kişiler bu hesaplara doğrudan bağış yapabileceklerdir.

3. Sivil toplum kuruluşlarımızdan istekli olanlar topladıkları yardımı, afetzedelere ulaştırmak üzere şartlı ve şartsız bu hesaplara aktarabileceklerdir.

4. Tüm yardım toplama faaliyetleri, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılacaktır.

Benzer acıları daha önce yaşamış olan halkımızın, ulusal ve yerel basınımızın, sivil toplum kuruluşlarımızın, kamu kurum ve kuruluşları ile her düzeydeki kamu görevlilerinin, meslek odalarının ve birliklerin bir insanlık görevi olan bu yardım kampanyalarına gönüllü olarak her türlü destek ve yardımı sağlayacaklarına inancımız tamdır."

Proje ve Kontrollük İşlerinde Uygulanacak Fiyat Artış Oranları Hakkında Tebliğ

27.08.2010 tarih ve 27685 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan adı geçen Tebliğ ile 28/07/1988 tarihli ve 88/13181 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren "Kamu Sektörüne Dahil İdarelerin İhalesi Yapılmış ve Yapılacak İşlerinde İhale Usul ve Şekillerine Göre Fiyat Farkı Hesabında Uygulayacakları Esaslar"ın 4 üncü maddesinin (4.5) numaralı bendi gereği, birinci derecenin son kademesindeki bekâr bir Devlet Memuru olarak Bakanlığımız Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Mimari Proje Dairesi Başkanı'nın bütüm ek ödentileri dahil net maaşının sözleşmeye esas yıl dönemi (sözleşme birim fiyatlarının ait olduğu yıl dönemi) ile uygulama yılı dönemine ait miktarları arasındaki artış oranları; 01.07.2010 tarihinden itibaren, proje ve kontrollük işlerinde uygulanmak üzere tespit edilmiştir.

SORULAR - YANITLAR

M. Serkan GÜNDÜZ *

SORU - 115 : Belediyeler tarafından tahsil edilen vergilerde Organize Sanayi Bölgelerinde tanınan Vergi Muafiyetleri hangileridir?

YANIT:

Organize Sanayi Bölgeleri bölgenin sanayi yatırımlarının kümelenmesini sağlamak ve böylece erişim ve ulaşım olanaklarını artırmak amacı ile oluşturulmuşlardır. Aynı zamanda bu bölgelerde yatırım yapacak girişimci ve işletmeciler için de özellikle vergi muafiyetleri tanınarak bu yol ile desteklenmek istenmiştir.

Belediyeler tarafından tahsil edilen vergiler kapsamına giren muafiyetleri iki gruba ayırabiliriz. 1. Grup OSB Tüzel Kişiliği, 2. Grup ise bölgede yer alan işletmelerdir. Muafiyet bu iki statüye göre değişmektedir.

Gerek OSB tüzel kişiliği gerekse işletmeler bakımından muafiyet uygulanan vergi, harç ve diğer gelirler 8 adettir. Bunlar Emlak Vergisi, Atıksu Bedeli, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, KDV, Bina İnşaat Harcı ve Yapı Kullanma İzni Harcı, Kurumlar Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi, Tevhid ve İfraz İşlem Harcı'dır.

Muafiyetler süreli veya süresiz olarak uygulanmaktadır. OSB tüzel kişilikleri yukarıda sayılan muafiyetlerin hepsinden yararlanırken bölgede yer alan işletmeler sadece Emlak Vergisi, Bina İnşaat Harcı ve Yapı Kullanma İzni Harcı ve Tevhid ve İfraz İşlem Harcı'ndan tümü ile muaftır.

Uygulanan muafiyetlerin türü ve kapsamı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

VERGİ HARÇ TÜRÜ	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ TÜZEL KİŞİLİĞİ	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNDE YER ALAN İŞLETMELER	DAYANAK
Emlak Vergisi	Muaf (İnşaat bitim tarihini takip eden Bütçe yılından itibaren 5 yıl)	Muaf (İnşaat bitim tarihini takip eden Bütçe yılından itibaren 5 yıl)	1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 5. maddesine 3365 sayılı Kanunla eklenen (f) fıkrası
Atıksu Bedeli	Muaf (Merkezi Atıksu Arıtma Tesisi İşleten Bölgeler)	Merkezi Atıksu Arıtma tesisi işleten bölgelerdeki işletmeler Muaf Merkezi Atıksu Arıtma tesisi işletmeyen bölgelerdeki işletmeler Muaf değil	4562 sayılı OSB Kanununun 21. maddesi

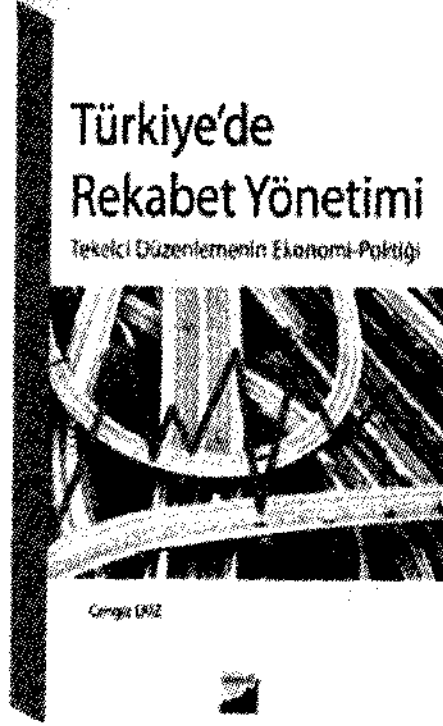
* Kamu Yönetim Uzmanı

Elektrik ve Havagazi Tke tim Vergisi	Muaf (OSB\'nin kendi binalarının tüketeceği elektrik ve havagazi için)	Muaf Değil	4562 sayılı OSB Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu
KDV	Muaf (Arsa ve işyeri dışındaki teslimleri ve bİge dışındaki arsa ve işyeri teslimleri KDV\'ye tabi)	Muaf Değil (Teşvik Belgesi Kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri KDV \\'den muaftır)	4369 sayılı Kanunun 60. maddesi ile, 3065 sayılı KDV Kanununun 17/4. maddesine eklenen (k) bendi
Bina İnşaat Harcı ve Yapı Kullanma İzni Harcı	Muaf	Muaf	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 80. maddesi
Kurumlar Vergisi	Muaf (OSB\'nin esas faaliyetleri dışındaki faaliyetleri nedeniyle elde edeceği gelirleri kurumlar vergisine tabidir)	Muaf Değil	5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 4. maddesinin (n) bendi
Çevre Temizlik Vergisi	Muaf (Belediye sınırları ve mücavir alan içinde bulunan ancak belediyeden katı atık toplama hizmetinden yararlanmayan OSB\'ler)	Muaf Değil	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu 15.07.1993 tarihli değişikliği
Tevhid ve İfraz İşlem Harcı	Muaf	Muaf	5281 sayılı Kanun ile 492 sayılı Harçlar Kanununun 59. maddesine ilave (n) bendi

KİTAP KÖŞESİ

TÜRKİYE'DE REKABET YÖNETİMİ

Değerli Memleket Mevzuat okuyucuları bu sayımızda Akademisyen Cengiz Ekiz'in Rekabet Yönetimi (Tekelci Düzenlemenin Ekonomi-Politikleri) isimli kitabıyla karşınızdayız. Siyasal Yayınevi tarafından basımı gerçekleştirilen bu eser, Yazarın Ankara Üniversitesi'nde "Tekelleşme ve Rekabet Yönetimi: Çimento Sektörü Örneği" adıyla hazırlamış olduğu doktora tezi esas alınarak kitap haline getirilmiştir. Eserin sunuş metni ve kapak yazısı Ahmet Alpay Dikmen'in şiirsel anlatımının ürünüdür. Sunuşla birlikte toplam 318 sayfa olan çalışmanın sonunda kaynakça dışında okuyucuların ilgisini çekebilecek ekler ve izin yer almaktadır.

Yazar Hakkında:

Yrd. Doç. Dr. Cengiz Ekiz, 1972 yılında doğduğu Mersinde ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra, Ankara Üniversitesi (AÜ) Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümünü kazanmış ve 1997 yılında bu bölümden mezun olmuştur. 2002 yılında AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat ana bilim dalında yüksek lisans derecesini alan Ekiz, 2008 yılında aynı Enstitünün Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ana bilim dalında doktorasını tamamlamıştır. Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdüren yazarın yayınlanmış çok sayıda makale ve inceleme yazısı bulunmaktadır.

KİTAP KÖŞESİ

Cengiz Ekiz bu çalışmasında "kapitalist rekabet tekelleştirme yaratır" önermesini rekabet yönetimi çerçevesinde ve Türkiye özelleştirme uygulamaları odağında ele almaktadır. Konunun uygulama boyutunu oluşturan üçüncü bölümü Rekabet Kurulu Kararlarının incelenmesine dayanmaktadır. 1999-2008 yılları arasındaki Kurul kararlarının incelendiği bu bölüm sağlam bir kuramsal temellendirmeyle örülmüş olan ilk iki bölüm üzerine inşa edilmiştir.

Düzenleyici devlet rolünün rekabet kurum ve kararları çerçevesinde nasıl somutlaştığını ortaya koyma çabasının iyi bir örneği olan Türkiye'de Rekabet Yönetimi kitabı, üç ana bölüm üzerine kurgulanmıştır. Birinci bölümde Türkiye'de kamu girişimciliğinin tarihsel temeline ilişkin genel bir tartışma yürütülmekte ve bu tarihsellik ışığında Türkiye'nin özelleştirme politikalarının arka planı: hukuksal temeller ve gerekçeler çerçevesinde sorgulanmaktadır. Birinci bölümde özelleştirme politikasının taşıyıcı kolonları olan amaç ve gerekçeler irdelenmekte ve bu çerçevede sermayenin tabana yayılması, rekabet, etkinlik ve verimliliğin artırılması ve hantallaşan kamu girişimciliğinin bir sonucu olarak devletin küçültülmesi gereği savları sorgulanmaktadır.

Eserin ikinci bölümünde kapitalist sistemin bir gerçekliği olarak sermayenin merkezileşmesi sorunu, rekabet-tekelleşme ilişkisi çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu çerçevede sürecin devlet müdahalesiyle nasıl ete kemiğe büründürüldüğü konusu kuramsal ve kurumsal boyutlarıyla tartışılmaktadır. Bu bağlamda Klasik, Neoklasik ve Modern iktisat okullarının rekabet ve tekelleşme argümanları tartışılarak kuramsal çerçeveler yapılmakta, diğer yandan Türkiye özelinde rekabet politikaları incelenerek ve bu politikaların düzenleyici kuruluşlar aracılığıyla nasıl kurumsal olarak işletildiği değerlendirilmektedir.

Çalışmanın son bölümü ise Rekabet ve Tekelleşme konusunun Türk çimento sektörü özelinde nasıl yansıdığı konu edinmektedir. Bu kapsamda önce Türk çimento sektörünün yapısal özellikleri, kuruluşu ve gelişimi ele alınmıştır. Daha sonra özelleştirme sürecinde bu sektörün nasıl bir yapıya dönüştüğü incelenmiş ve bu çerçevede Rekabet Kurulu kararları inceleme nesnesi olarak kullanılmıştır. Bu bölüm, özelleştirme süreciyle Türk Çimento sektörü'nün nasıl bir dönüşüme uğrayarak kamu tekeli niteliğini kaybettiğini ortaya koymaktadır. Ancak aynı süreçte tekelci yapının tamamen ortadan kalkmayıp sadece el değiştirdiği; başka bir ifadeyle kamu merkezli tekelci yapının özel tekelci yapıya evrildiği araç ve yöntemleriyle birlikte ortaya konulmaktadır.

Türkiye'de Rekabet Yönetimi isimli bu çalışma, birbirinin karşısı gibi görünen rekabet ve tekelleşme kavramlarının aslında ne kadar birbirine yakın olduğunu ve aynı paydada buluşabildiğini kuramsal tartışmalar ve somut verilerle de ortaya koyabilen ve sadece bu nedenle bile ilgiyi hak eden bir eserdir. Üstelik bu konunun hem akademik hassasiyetler gözetilerek hem de yalın ve kendine has bir dil ile ele alınmış olması ise çalışmanın diğer güçlü yönleridir. Sistematiğine uygun güçlü bir önermesi olan ve bu önerme çerçevesinde konusu, argümanları ve yöntemiyle analitik bir bütünlük taşıyan Eser; konuyla ilgili öğrenciler, araştırmacılar ve akademisyenler için sağlam bir kaynak ve ekonomi politik inceleme severler için keyifli bir kitap olarak raflarda okuyucularını beklemektedir.

Künye:

Kitap Adı: Türkiye'de Rekabet Yönetimi

Yazar: Cengiz Ekiz

Basım Yeri ve Tarihi: Ankara, 2010

Yayınevi: Siyasal Kitabevi

Resmi Gazete Yayın Tarihi : 22.06.2010

Resmi Gazete Sayısı : 27619

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı: 2008/27 Karar Sayısı: 2010/29 Karar Günü: 4.2. 2010

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Altıncı Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 3. 7. 2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23. maddesinin beşinci fıkrasının Anayasa'nın 123 ve 127. maddelerine aykırılığı savıyla iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

İzmir Yenışakran Belediye Meclisinin 5. 1. 2007 günlü, 6 sayılı kararının iptali istemiyle, İzmir Aliğa Kaymakamlığınca açılan davada idare mahkemesince verilen iptal kararının bozulması istemiyle yapılan temyiz başvurusunda, Danıştay 6. Dairesi itiraz konusu kuralın iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

“Aliğa Kaymakamlığı tarafından, İzmir Aliğa İlçesi Yeni Şakran Belediye Meclisi'nin 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23 üncü maddesinin dördüncü fıkrası hükmü kapsamında kesinleşen 05. 01. 2007 günlü, 06 sayılı kararının sözü edilen maddenin beşinci fıkrası uyarınca hukuka aykırı alındığından bahisle iptali istemiyle açılan davada, dava konusu işlemin iptali yolunda verilen İzmir 1. İdare Mahkemesi'nin 10. 10. 2007 günlü, E: 2007/127, K: 2007/1281 sayılı kararının davalı idare olan Yeni Şakran Belediye Başkanlığı tarafından temyiz edilerek 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 52. maddesi uyarınca Mahkeme kararının yürütülmesinin durdurulmasının istenilmesi nedeniyle Mahkemece gönderilen temyiz dosyası incelenerek işin gereği görüldü:

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 'Anayasaya Aykırılığın Diğer Mahkemelerde İleri Sürülmesi' başlıklı 152 nci maddesinin birinci fıkrasında: “Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı gen bırakır. “ hükmü yer almaktadır.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un İtiraz Yoluyla Mahkemelerden gönderilecek İşler Başlıklı 28. maddesinde: “Bir davaya bakmakta olan mahkeme: (1) O dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse, bu yoldaki gerekçeli karar; veya, (2) Taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa tarafların bu konudaki iddia ve savunmalarını ve kendisini bu kanıya götüren görüşünü açıklayan karar; dosya muhtevasını mahkemece bu konu ile ilgili görülen belgelerin tasdikli örnekleri ile birlikte Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderir.” kuralı yer almıştır.

Olayda, 21. 01. 1985 günlü, 18642 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu'nun 11. 01. 1985 günlü, 85/8974 sayılı kararı ile davalı idare olan Yeni Şakran Belediye Başkanlığı'nın mücavir alanı belirlenmiş, orman köyü olan Hacıömerli Köyü de bu sınırlar içerisinde yer almıştır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Geçici 2 nci Maddesinin birinci fıkrasında, nüfusu iki milyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırlarının büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturacağı belirtilmiş, ikinci fıkrasında, bu sınırlarda kalan beldelerin büyükşehir ilk kademe belediyesi haline geleceği düzenlenmiş, üçüncü fıkrasında ise, bu sınırlarda kalan köylerden orman köylerinin tüzel kişiliğinin devam

edeceği belirtilirken, ancak imar bakımından büyükşehir belediyesinin mücavir alanı sayılacağı kuralı yer almıştır. Davalı Yeni Şakran Belediye Başkanlığı İzmir Büyükşehir Belediyesinin yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırnın dışında kalırken, davalının mücavir alanında bulunan Hacıömerli Köyü'nün kısmen İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin mücavir alanı içerisinde yer aldığı, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 08. 11. 2004 günlü, 05. 174/1 sayılı karar ile İzmir Büyükşehir Belediye sınırları içinde bulunan ilçe belediyelerinin adını aldıkları ilçenin idari sınırları içinde (orman köyleri dahil) her türlü imar uygulamasını yapmak ve onaylamak konusunda yetkilendirildiği ve bu karar kapsamında Hacıömerli Köyü'nde imar yetkilerinin Aliğa Belediyesine devredildiği, dava konusu olan belediye meclisi kararında, Yeni Şakran Belediyesinin sözü geçen Köy arazisini kapsayan kısımdaki mücavir alanı korunarak, bu alandaki iş ve işlemlerin yapılmasına devam ettirilmesine karar verildiği, bu kararın 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23 üncü maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca kesinleşmesi üzerine bu kararın gönderildiği Aliğa Kaymakamlığınca hukuka aykırı görülerek karar aleyhine anılan maddenin beşinci fıkrası uyarınca idari yargı yerine başvurulduğu anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlıkta uygulanacak Yasa kuralı, bakılmakta olan davayı yürütmeye, uyuşmazlığı çözmeye, davayı sona erdirmeye veya kararın dayanağını oluşturmaya yarayacak nitelikte bir düzenlemedir.

Anayasaya aykırılık sorununu doğuran durum, mülki idare amirinin 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23 üncü maddesi uyarınca kesinleşen ve hukuka aykırı gördüğü belediye meclisi karar aleyhine idari vesayet yetkisi kapsamında idari yargı yerine başvurusu, başka bir anlatımla dava açmak yoluyla bu yetkiyi dolaylı şekilde kullanmasıdır.

İptali istenilen 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23 üncü maddesinin beşinci fıkrasında: "Mülki idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idari yargıya başvurabilir." kuralı yer almaktadır.

Anayasanın İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzelkişiliği başlıklı 123 üncü maddesinde: "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur." kuralı, Mahalli İdarelerin Düzenlediği 127 nci maddenin birinci ve ikinci fıkralarında: "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organlarının, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.", beşinci fıkrasında ise: "Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması

Belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idari yargıya başvurabilir.

Kararlar kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir. Mülki idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

Mülki idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idari yargıya başvurabilir.

Kesinleşen meclis kararlarının özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulur."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAS'ın katılımlarıyla 29.4.2008 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru karar ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Genel Açıklama

Anayasa'nın 123. maddesinde, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği öngörüldükten sonra, idarenin kuruluş ve görevlerinin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı hükme bağlanmış, kamu tüzelkişiliğinin, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı belirtilmiş ve idari yapı içinde yer alan kurumların bir bütünlük içerisinde çalışması öngörülmüştür. Bu kurumların, idarenin bütünlüğü ilkesinin gereği olarak denetlenmeleri hiyerarşik denetim ve idari vesayet yoluyla gerçekleştirilebilmekte ve burada geçen "İdare" kavramı da, sadece merkezi idareyi ve onun taşradaki uzantılarını değil, yerel yönetimleri ve kamu tüzel kişiliğine sahip çeşitli kamu kurumlarını ve bütün bu teşkilatın personelini de kapsamaktadır.

İdarenin bütünlüğü, tekil devlet modelinin yönetim alanındaki temel ilkesidir. Bu ilke, idari işlev gören aynı hukuksal statülere bağlı değişik kuruluşların bir bütün oluşturduğunu anlatmaktadır. İdarenin bütünlüğü, merkezin denetimi ve gözetimi ile hayata geçirilmekte ve yönetimde bütünlüğü sağlamak için başlıca üç hukuksal araç, hiyerarşi, yetki

Belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya başvurabilir.

Kararlar kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülkî idare amirine gönderilir. Mülkî idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

Mülkî idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idarî yargıya başvurabilir.

Kesinleşen meclis kararlarının özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulur."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Semih KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılımlarıyla 29.4.2008 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru karan ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Genel Açıklama

Anayasa'nın 123. maddesinde, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği öngörüldükten sonra, idarenin kuruluş ve görevlerinin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı hükme bağlanmış, kamu tüzelkişiliğinin, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı belirtilmiş ve idari yapı içinde yer alan kurumların bir bütünlük içerisinde çalışması öngörülmüştür. Bu kurumların, idarenin bütünlüğü ilkesinin gereği olarak denetlenmeleri hiyerarşik denetim ve idari vesayet yoluyla gerçekleştirilebilmekte ve burada geçen "İdare" kavramı da, sadece merkezi idareyi ve onun taşradaki uzantılarını değil, yerel yönetimleri ve kamu tüzel kişiliğine sahip çeşitli kamu kurumlarını ve bütün bu teşkilatın personelini de kapsamaktadır.

İdarenin bütünlüğü, tekil devlet modelinin yönetim alanındaki temel ilkesidir. Bu ilke, idari işlev gören ayrı hukuksal statülere bağlı değişik kuruluşların bir bütün oluşturduğunu anlatmaktadır. İdarenin bütünlüğü, merkezin denetimi ve gözetimi ile hayata geçirilmekte ve yönetimde bütünlüğü sağlamak için başlıca üç hukuksal araç, hiyerarşi, yetki genişliği ve idari vesayet kullanılmaktadır. Bunlardan idari vesayet, merkezi yönetim] ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünlüşmeyi sağlamakla, ayrışmayı, farklılaşmayı ve kopmayı önlemektedir.

Anayasa'nın "Mahalli idareler" başlıklı 127. maddesinin birinci fıkrasında, mahalli idarelerin; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileri oldukları,

kuruluş ve görevleri ile yetkilerinin, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği; beşinci fıkrasında ise merkezi idarenin, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir.

Yerel yönetimlere idari ve mali özerklik tanınmış olmasına karşın, 1924 yılından itibaren Anayasaları-mızda, merkezi yönetime, yerinden yönetim kuruluşlarını denetleme yetkisi verilmiş ve bu yetki Anayasa'da idari vesayet olarak somutlaştırılmıştır.

Anayasa'nın 127. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hükme göre idari vesayet; merkezi idarenin, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde sahip olduğu yetkidir. Bu fıkrada, merkezi yönetim yerel yönetimler üzerinde idari vesayet "... yetkisine sahiptir." denilerek, merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde vesayet yetkisini kullanıp kullanmayacağı yasa koyucunun takdirine bırakılmamıştır. Ayrıca fıkradaki idari vesayet yetkisinin, hukuka uygunluk denetiminin yanında yerindelik denetimini de içerdiği açıktır.

Vesayet makamınca vesayet yetkisi kullanılırken, işlemler üzerinde iptal, onama, erteleme, izin, tekrar görüşülmesini isteme, düzeltme gibi çeşitli denetim usulleri uygulanabilmektedir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, Anayasa'nın 127. maddesinin beşinci fıkrasında, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için merkezi idareye yerel yönetimler üzerinde idari vesayet yetkisi tanındığı; idarenin bütünlüğü ilkesinin sağlanmasına yönelik olarak merkez: idareye tanınan ve çerçevesi Anayasa'da çizilmiş bulunan söz konusu yetkinin, iptali istenilen kural ile yalnızca yargı mercileri aracılığıyla gerçekleştirilecek hukuka uygunluk denetimi ile sınırlandırılmışının vesayet yetkisini etkisizleştirdiği, dolayısıyla etkin bir biçimde kullanılmasını imkansız hale getirdiği, bunun da Anayasa'nın, idarenin bütünlüğüne ve idari vesayet yetkisine ilişkin ilkelerine, dolayısıyla 123. ve 127. maddelerine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun beşinci fıkrasının iptali istenilen 23. maddesinde belediye meclisi kararlarının kesinleşme ve yürürlüğe girme yöntemi gösterilmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında, Belediye başkanının, hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarını, gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere beş gün içinde meclise iade edebileceği; ikinci fıkrasında, yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararların kesinleşeceği, üçüncü fıkrasında Belediye başkanının, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya başvurabileceği, dördüncü fıkrasında kararların kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülki idare amirine gönderileceği, mülki idare amirine gönderilmeyen kararların yürürlüğe girmeyeceği, iptali istenilen beşinci fıkrasında mülki idare amirinin hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idarî yargıya başvurabileceği, son fıkrasında ise kesinleşen meclis kararlarının özetlerinin yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulacağı belirtilmektedir.

5393 sayılı Kanunun belediye meclisi kararlarının kesinleşme ve yürürlüğe girme yönteminin gösterildiği 23. maddesinin iptali istenilen beşinci fıkrasında, merkezi idareye, belediye meclisi kararları aleyhine idari yargı mercilerine başvurma yetkisi verildiği görülmektedir.

Açıklanan duruma göre, maddenin beşinci fıkrasında yer alan, "Mülki idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idarî yargıya başvurabilir." biçimindeki kuralın, merkezi idarece Anayasa'nın 127. maddesinde çizilen çerçeve içinde kullanılması gereken, idarenin bütünlüğü ilkesinin gerektirdiği bir vesayet yetkisini içermediği sonucuna varılmıştır.

Bu nedenle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Semih KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

VI- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

3.7.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23. maddesinin beşinci fıkrasına ilişkin iptal hükmünün yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle bu fıkranın YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE, 4.2.2010 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VII- İPTAL HÜKMÜNÜN YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez" denilmektedir. 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü fıkrasında da bu kural tekrarlanmakta, madenin beşinci fıkrasında ise, Anayasa Mahkemesi'nin, iptal sonucunda meydana gelecek hukuksal boşluğu, kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlal edici mahiyette görmesi halinde, dördüncü fıkradaki hükmü uygulayacağı belirtilmektedir.

3.7.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23. maddesinin beşinci fıkrasının "Mülkî idare amin hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idarî yargıya başvurabilir." hükmünün iptali nedeniyle doğan hukuksal boşluk, kamu düzenini tehdit ve kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, iptal kararının, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VIII- SONUÇ

A- 3.7.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23. maddesinin beşinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Semih KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ"ın karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- İptal edilen fıkranın doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK BİR YIL SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

4.2.2010 gününde karar verildi.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23. maddesinde, Belediye Başkanı'nın hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarını gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere beş gün içinde meclise iade edebileceği, yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararların kesinleşeceği, Belediye Başkanı'nın meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine idari yargıya başvurabileceği, kararların kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülki idare amirine gönderileceği, mülki idare amirine gönderilmeyen kararların yürürlüğe girmeyeceği belirtildikten sonra, itiraz konusu beşinci fıkrada da mülki idare amirinin hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idari yargıya başvurabileceği öngörülmüştür. Böylece, meclis kararları üzerinde belediye başkanı tarafından gerçekleştirilebilecek bir tür iç denetime olanak sağlanmış, bunun yanında mülki idare amirine gönderilmeyen kesinleşmiş meclis kararlarının yürürlüğe girmeyeceği ve mülki idare amirinin, hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine hak veya menfaatinin ihlal edilmiş olması gibi bir koşul da aranmaksızın idari yargıya başvurabileceği hükmüne bağlanarak, zayıflatılmış da olsa vesayet yetkisine yer verilmiştir.

Yerel yönetimlerin merkezi idare tarafından kanunların öngördüğü yetki ve kapsam içinde denetlenmeleri yetkisini içeren idari vesayet, Anayasa'nın 127. maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre, merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir. Bu bağlamda vesayet, merkezi idareye "görev" değil "yetki" olarak verildiğinden mutlak bir kullanım zorunluluğu içermez. Bu durumda, vesayet yetkisinin anayasada belirtilen amaç ve çerçeve içinde kalmak koşuluyla kapsam ve sınırının belirlenmesi yasa koyucunun takdiri içinde bulunduğundan yerel yönetimlerin tüm işlemlerinin idari vesayete bağlı tutulmasının anayasal bir gereklilik olduğu ileri sürülemez. Yerel yönetimlerin özerkliği asıl olup, Anayasa ile güvence altına alındığından bu özerkliği ortadan kaldıracak veya etkisiz kılacak düzenlemelerin Anayasa'ya aykırılık oluşturacağı açık ise de onu güçlendirmek amacıyla vesayet yetkisine getirilen sınırlandırmaların Anayasa ile uyum içinde olmadığından söz edilemez. İdarenin bütünlüğünün sağlanabilmesi için merkezi yönetime tanınan vesayet yetkisinin aşım biçimde kullanılması, yerel yönetimlerin özerkliğini etkisiz hale getireceğinden, bu yetkinin kullanılmasının sınırları, Anayasa ile çizilerek özerklik Anayasal güvenceye kavuşturulmuştur.

İtiraz konusu kural ile kesinleşmiş meclis kararlarının mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilmeden yürürlüğe girememesi ve mülki idare amirinin genel hükümlere göre yargıya başvurması olanaklı

iken, hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idari yargıya başvurabileceği vurgulanarak dava ehliyetinin araştırılmasına da gerek bırakılmayacak biçimde yargısal denetim yolunun açılması, vesayet yetkisinin sınırları daraltılmakla birlikte tümüyle de ortadan kaldırmadığını göstermektedir. Kaldı ki, bu yetkinin kullanılma biçiminin saptanması, Anayasal çerçeve aşılmamak koşuluyla yasa koyucuya ait olduğundan, zaman içinde ortaya çıkabilecek gereksinimler doğrultusunda farklı düzenlemeler yapılarak daha güçlü bir vesayet yetkisinin tanınması da olanaklıdır. Ayrıca anılan yetkinin konusu, sadece belediye meclisi kararlarıyla sınırlı olmadığından, bu yetkinin belediyelerin diğer idari işlemleri üzerinde de kullanılmasına Anayasal engel bulunmamaktadır. Çeşitli yasalarda vesayet yetkisi içeren kuralların yer alması da bu hususu doğrulamaktadır.

Açıklanan nedenlerle Kural'ın Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmadığından başvurunun reddi gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan

Haşim KILIÇ

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Sacit ADALI

Üye

Serruh KALELİ

Esas Sayısı : 2008/27

Karar Sayısı : 2010/29

03.07.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23. maddesinin beşinci fıkrasında; "Mülki idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idari yargıya başvurabilir." denilmektedir.

Anayasa'nın 123. maddesinde idarenin bütünlüğü ilkesi öngörülmekte, 127. maddesinin beşinci fıkrasında ise merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki vesayet denetimi düzenlenmektedir.

Anayasa'nın "Mahalli İdareler" başlıklı 127. maddesinin beşinci fıkrasında "Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir." hükmü yer almıştır.

Görüldüğü gibi Anayasa, yerel yönetim idareleri ile merkezi idare arasındaki bütünlük ve uyumun sağlanabilmesi için merkezi idareye yerel yönetimlerin iş ve işlemleri üzerinde idari vesayet denetimi yapma yetkisi vermekte ve bu yetkinin esas ve usullerinin yasa ile düzenlenmesini öngörmektedir.

Yerinden yönetim idareleri varlıkları Anayasa ve Yasalarla güvence altına alınmış olan, seçilmiş organları, ayrı bütçe ve malvarlığına sahip özerk tüzel kişilerdir. Dolayısıyla Anayasa'nın 127. maddesinde yer alan idari vesayet yetkisi yerel yönetimlere tanınmış ve güvence altına alınmış bulunan özerkliğin bir istisnasıdır.

Bu durumda vesayet yetkisinin Anayasa'da belirtilen amaç ve çerçeve içinde kalmak koşuluyla kapsam ve sınırlarının belirlenmesi yasak oyucunun takdiri içinde olup, yerel yönetimlerin bütün işlemlerinin idari vesayete bağlı tutulmasının anayasal bir gereklilik olduğu söylenemez.

İtiraz konusu 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hüküm; Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerine uygun bir şekilde idarenin vesayet yetkisini idarenin bütünlüğünü sağlamaya yönelik olarak, aynı zamanda demokratik toplum yapısının öngördüğü şekilde düzenlendiği açıktır.

Açıklanan nedenle iptali istenilen kural Anayasa'ya uygun olup, iptal isteminin reddi gerektiği düşüncesi ile karara katılmıyorum.

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

İçişleri Bakanlığı Bütçesinde Yer Alan Belediyelere Yapılacak Yardımlar Ödeneğinin Kullanım Esasları Hakkında Yönerge

Amaç

MADDE 1- Bu Yönergenin amacı; kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirmede sıkıntı çeken mahalli idarelere karşılıksız mali yardımda bulunarak onları teşvik etmek ve desteklemek için İçişleri Bakanlığı bütçesine konulan "Belediyelere Yapılacak Yardımlar Ödeneği"nin dağıtımına ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2- Bu Yönerge, belediyelere İçişleri Bakanlığı bütçesinden yapılacak yardımların tahsis edileceği hizmet konularını, bu yardımların tahsis, harcama ve denetimine dair hükümleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3- Bu Yönergede geçen ibarelerden;

Bakanlık : İçişleri Bakanlığını,

Genel Müdürlük : İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünü,

Ödenek : Bakanlık bütçesine konan belediyelere yardım ödeneğini,

Bakanlık Yardımı : Bütçeye konan ödenekten proje başına belediyelere yapılan yardım miktarını,

Bütçe : İçişleri Bakanlığı bütçesini,

İfade eder.

Belediyelere Yapılacak Yardım Miktarı

MADDE 4- Bu Yönerge ile dağıtım şekli düzenlenen yardımdan son nüfus sayımına göre nüfusu 50.000'in altında olan belediyeler faydalanırlar.

Belediyelere, her sene başında Bakanlıkça tespit edilecek azami proje keşif tutarını geçmeyen hizmet ve yatırımların % 70'ine kadar yardım yapılır.

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 2 nci maddesi uyarınca, Bakanlar Kurulu tarafından afete maruz bölge olarak karar-

laştırılan yörelerde bulunan belediyelere, birinci fıkrada belirtilen nüfus sınırı ve ikinci fıkrada belirtilen yardım oranı ile bağlı kalınmaksızın bakan onayı ile yardım yapılabilir.

Keşif tutarının yardım dışında kalan kısmını belediyeler kendi imkanları ile sağlamak ve hizmeti bitirmek zorundadırlar.

Proje tutarı, Bakanlıkça tespit edilen azami miktarı aştığı takdirde, aşan miktarı belediyenin kendi imkanları ile tamamlayacağını taahhüt etmesi ve belgelendirmesi halinde projeye ikinci fıkraya gereğince yardım yapılır.

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu üyeleri için ayrılan Genel Bütçe ödeneklerinin, Maliye Bakanlığı tarafından bu yönergeye göre harcanması için İçişleri Bakanlığı Bütçesine aktarılması halinde; aktarılan ödenekler tahsis edildikleri hizmetlere ve yerlere bu yönergedeki kayıt ve sınırlamalara bağlı kalınmaksızın gönderilir.

Mahalli İdare Birlikleri Yardım

MADDE 5- Bütçeden bünyesinde belediye bulunan mahalli idare birliklerine de tüzüklerinde belirtilen faaliyet konuları ve bu Yönergenin 6 ncı maddesinde belirtilen hizmet ve yatırım konuları için yardım yapılabilir.

Yardım talepleri, bu Yönergenin 7 inci maddesindeki usule uygun olarak birlik başkanınca valiliğe yapılır. Ancak, yardım talebi ve gönderilen paraların harcanması konusunda bu Yönergede belediyelere ve organlarına verilen görev, yetki ve sorumluluk, kendileri ile ilgili konularda birlikler ve birlik organlarınca yerine getirilir.

Yardımdan Yararlandırılacak Hizmetler

MADDE 6- Yardım konusu olabilecek hizmetler aşağıda gösterilmiştir.

- Belediye hizmet binası,
- Fırın, un değirmeni,
- Hal, pazaryeri (hayvan pazarı dahil),

- d) Düğün ve nikah salonu,
- e) Hamam, kaplıca, plaj tesisleri,
- f) Umumi hela,
- g) Mezarlık tesis ve tanzimi,
- h) Belediye parkı (çocuk parkı dahil),
- ı) Koruluk, fidanlık tesisi,
- i) Okuma odası, kitaplık, spor tesisleri,
- j) Mezbaaha, diğer kesim ve hayvan imha yerleri,
- k) Garaj ve otopark yapımı,
- l) Belediyelerin görev alanları içinde olup da İçişleri Bakanlığınca uygun görülen diğer hizmetler.

Yukarıda yazılı işlerden belediyelerce yapılıp bitirilmesinde zaruret görülen projelerden yalnızca birisine yardım yapılır.

Yardım yapılan bir hizmet, tamamıyla bitirilmenden aynı belediyenin ikinci bir yardım talebi değerlendirilmeye alınmaz.

Yardıma konu hizmet için lüzumlu olan arsayı belediyeler kendi imkanları ile sağlamak zorundadırlar. Arsa için ayrıca bir ödemede bulunulmaz.

Yardıma Başvuru Belgeleri

MADDE 7- Bakanlık bütçesindeki ödenekten yararlanmak isteyen belediyeler 6 ncı madde kapsamına giren hizmet ve yatırımlara yardım yapılması isteğine dair;

a) Yardım konusu yatırımın Bayındırlık İl Müdürlüğüne tasdikli projesi ve keşif özetini, (tip proje ve keşiflerde tasdik aranmaz)

b) Belediye encümenlerinin; yapılacak işin mahiyetini, bu hizmetin yapılmasını gerekli kılan sebepleri, keşfin yardım dışında kalan kısmını kendi imkanları ile sağlayacaklarına dair taahhüdü kapsayan gerekçeli istek kararını,

Merkez ilçe ve merkeze bağlı kasaba belediyeleri doğrudan valiliğe, ilçelerde kaymakamlık aracılığı ile valiliğe gönderirler.

Projeler valilikçe incelenir ve uygun görülen taleplere ait özet bilgi valilik kanalıyla Bakanlığa sunulur. Projeler valilikteki dosyasında muhafaza edilir.

Tahsiste Öncelik

MADDE 8- Tahsisler, aşağıdaki öncelik sırasına göre yapılır;

- a) Yeni kurulan belediyeler,
- b) Kalkınma plan ve programlarına göre, kalkınmada öncelikli iller kapsamına giren belediyeler,
- c) Turistik bölgelerdeki belediyeler,
- d) Daha önce hiç yardım almamış belediyeler,

e) Kendi imkanları ile başlamış ve keşfine göre yarısı tamamlanmış bir işin tamamlanması için başvuran belediyeler,

f) Bakanlık yardımı ile başlattığı projeyi planlanan süre içerisinde başarı ile bitirip bir başka hizmet için başvuran belediyeler.

Tahsis Yapılması

MADDE 9- Bakanlık bütçesine konan yardım; İçişleri Bakanının onayı ile illerdeki yardımdan yararlanacak belediye sayıları ve kalkınmada öncelikleri esas alınarak tespit edilir ve valiliklerin il mahalli idareler müdürlüğü hesaplarına ilgili saymanlık aracılığı ile (İçişleri Bakanlığı Merkez Saymanlığı) toplu olarak gönderilir.

Valiliğe gelen talepler incelenerek uygun görülen projelere yardım yapılması hakkında vali onayı alınarak tahsis edilen ödenek ilgili belediye adına T.C. Ziraat Bankasında açılacak hesaba il mahalli idareler müdürlüğüne aktarılır ve Genel Müdürlüğe bilgi verilir.

Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde belediyelere yapılacak yardımın dağılımı, bu Yönerge hükümleri uygun olarak Bakan Onayı ile yapılır ve topluca valiliklerin il mahalli idareler müdürlüğü hesaplarına ilgili saymanlık aracılığı ile (İçişleri Bakanlığı Merkez Saymanlığı) gönderilir. Tahsis edilen ödenekler ilgili belediyelerin T.C. Ziraat Bankasında açılacak hesaplarına il mahalli idareler müdürlüğüne aktarılır ve Genel Müdürlüğe bilgi verilir. Belediye hesaplarına aktarılan ödeneklerin projesine harcanıp harcanmadığı ilgili valilik ya da kaymakamlık tarafından denetlenir. Ödemelerin yapılmasında, bu birimlerin onayının alınması esastır. Bu işlemlerin Bakanlıktaki kısmı Genel Müdürlükçe yürütülür.

Yardımanın Tahsis Amacı Dışında Kullanılmayacağı

MADDE 10- Belediyelere ve mahalli idare birliklerine tahsis edilen ve ödenen paralar, bu idareler tarafından T.C. Ziraat Bankasında açılacak ayrı bir hesapta tutulur. Bankadan paranın çekilişi, usulüne göre düzenlenmiş hak ediş raporuna istinaden illerde vali, ilçelerde kaymakamın yazılı onayı ile olur. Emanet usulüyle yapılan işlerde de bankadan para çekilişi bu mercilerin onayıyla olur. Yapılan yardımlar, geçici de olsa, projesi ve tahsis amacı dışında kullanılamaz.

Denetleme sonucunda veya herhangi bir suretle, tahsisin amaç dışında kullanıldığı anlaşılırsa, söz konusu tahsis Bakanlıkça iptal edilerek ilgili tutar saymanlık hesabına iade ettirilir. Ayrıca sorumlular hakkında tahkikat yapılır ve ilgili belediyeye yanlış işlemin düzeltilmesine kadar başka yardım yapılmaz.

İşin Bitirilme Süresi veya Tahsis Değişikliği

MADDE 11- Bakanlıktan alınan yardımın ilgili bütçe yılı içinde harcanması esastır. Ancak mücbir sebeplerle harcanamaması durumunda, Bakanlığa bilgi verilmek suretiyle takip eden bütçe yılında tahsis amacına uygun olarak kullanılabilir. Bakanlık bütçesindeki ödenekten yapılacak yardım ile gerçekleştirilecek bir proje veya hizmetin herhangi bir sebeple gerçekleştirilmesinden vazgeçilmesi veya zorunlu nedenlerle uygulanmasının mümkün olmaması halinde, durum en kısa zamanda valiliğe bildirilir ve valilikçe verilecek talimata göre hareket edilir. Yardımın başka bir projeye kısmen veya tamamen tahsisi de İçişleri Bakanının onayına tabidir.

Bakanlığa Bilgi Verilmesi

MADDE 12- Yapılan çalışmalar ve ödeneklerin harcama durumları hakkında ilgili bütçe yılı bitmeden valilik aracılığı ile Bakanlığa bilgi verilir.

İşlemlerin Yürütülmesi ve Denetimi

MADDE 13- Bakanlık bütçesinden yapılacak yardım işleri, Genel Müdürlük tarafından yürütülür ve takip edilir. Ödenğin yerinde ve tahsis amacına uygun şekilde harcanmasının denetimi; Genel Müdürlük, valiler, kaymakamlar, mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri aracılığı ile yapılır.

Yürürlük

MADDE 14- Bu yönerge, İçişleri Bakanı tarafından imzalandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 15- Bu Yönerge hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI BÜTÇESİNDE YER ALAN ÖZEL İDARELERE YAPILACAK YARDIMLAR ÖDENEĞİNİN KULLANIM ESASLARI HAKKINDA YÖNERGE

Amaç

Madde 1- Bu Yönergenin amacı; il özel idarelerinin ve köylere hizmet götürme birliklerinin bu yönergede gösterilen hizmet ve yatırım alanlarındaki çalışmalarını desteklemek, bu hizmet ve yatırımlarda verimlilik, sürat ve etkinliği sağlamak üzere, Bakanlık bütçesine bu amaçla konulan özel idarelere yapılacak yardımlar ödeneginin bu idarelere yardım olarak dağıtım ve kullanım esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönerge, bütçeden yapılacak yardımların tahsis edileceği hizmet ve yatırım konula-

rına, bu yardımların tahsis, harcama ve denetimine dair hükümleri kapsar.

Tanımlar

Madde 3- Bu Yönergede geçen ibarelerden;

Bakanlık : İçişleri Bakanlığı,

Genel Müdürlük : İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nü,

Köylere Hizmet Götürme Birliği: Üyeleri köylerden oluşan mahalli idare birliğini,

Ödenek : Her yıl Bakanlık bütçesine konan İl Özel İdarelerine ve Köylere

Hizmet Götürme Birliklerine Yardım Ödenegini,

Bakanlık Yardımı : Bakanlık bütçesine konan ödenekten il özel idarelerine ve Köylere

Hizmet Götürme Birliklerine yapılan yardım miktarını,

Bütçe : İçişleri Bakanlığı bütçesini,

İfade eder.

Bütçeden Yapılacak Yardımlar

Madde 4- Bakanlık bütçesindeki ödenekten il özel idarelerine ve Köylere Hizmet Götürme Birliklerine aşağıda belirtilen hizmet ve yatırımlar için yardım yapılır.

a) Tarım ve hayvancılıkta üretimin arttırılmasını, tarımda sanayinin gelişmesini sağlayacak nitelikteki yatırımlar,

b)Kültür ve turizmin gelişmesine yönelik yatırım ve hizmetler,

c) Altyapı hizmetleri için özel idare araç parklarına iş makinası alınması,

d) Mahalli idareler personeli eğitim tesisleri yapımı, onarımı, donatımı ve işletilmesi ile ilgili hizmetler,

e) Fakir öğrenciler için yurt yapımı, onarımı, donatım ve işletilmesi, hizmet binaları satın alınması ve yaptırılması,

f) Düşkünler evi yaptırılması ve onarımı,

g) İl ve ilçe merkez belediye hudutları dışında yapılacak spor tesisleri,

h) Kırsal alanda sağlık ocağı yapımı ve onarımı,

i) Projeye dayalı köy alt yapı hizmetleri,

j) Bakanlıkça yapılmasında zorunluluk görülen diğer hizmetler.

Dağıtımda Öncelik Sırası

Madde 5- Yardımlar aşağıdaki öncelik sırasına göre yapılır.

- a) Kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımlar,
- b) Hemen üretime geçebilecek yatırımlar
- c) Döviz sağlayıcı yatırımlar,
- d) Sabit sermaye yatırımı tamamlanmış ancak işletme sermayesi yetersizliği sebebiyle faaliyete geçemeyen yatırımlar,
- e) Diğer sebeplerle yarım kalmış yatırımlar.

Yardımların Tahsisi ve Ödenmesi

Madde 6- Bütçeden yapılacak yardımdan yararlanmak isteyen iller 4 üncü madde kapsamına giren hizmet ve yatırımlara yardım yapılması isteğiyle ilgili;

- a) Valilik gerekçe raporu,
- b) Yardım konusu yatırımın, bayındırlık il müdürlüğünce tasdikli proje ve keşif özetini, (tip proje ve keşiflerde tasdik aranmaz),
- c) İl özel idaresinin veya Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin son kesin hesabından çıkarılmış mali durum cetvelini,
- d) Sanayiye yönelik yatırımlar için fizibilite raporunu,

gerekçeli bir yazıya bağlayarak valilik görüşü ile birlikte İçişleri Bakanlığına gönderirler.

Yarım kalmış yatırımlar içinse son durumunu ve ne kadar ödeneğe ihtiyaç bulunduğunu belirten bayındırlık il müdürlüğünce düzenlenecek raporun eklenmesi gereklidir.

Bakanlıkça uygun görülen hizmet ve yatırımlara yardım yapılması hakkında Bakanlık Onayı alınır ve yardım ilgili il özel idare müdürlüğü veya Köylere Hizmet Götürme Birliği hesabına gönderilir.

Bütçeden Yapılacak Yardımların Miktarı

Madde 7- Bütçeden yapılacak yardımlar;

- a) İl özel idaresinin veya Köylere Hizmet Götürme Birliğinin kendi uyguladığı veya en az % 51 hissesi kendisine ait projelerde % 70'ini,
- b) Sermaye şirketlerine iştirak halinde, özel idare ortaklık payının % 70'ini, geçemez.
- c) Köy Altyapısını Destekleme Projesi (KÖY-DES) kapsamında yapılacak yardımlarda yukarıdaki oranlar dikkate alınmaz.

Mahalli İdare Birliklerine Yardım

Madde 8- Bakanlık bütçesine il özel idareleri için konulan veya bu amaçla aktarılan yardım ödeneginden, Köylere Hizmet Götürme Birliklerine de bu Yönergenin 4 üncü maddesinde belirtilen hizmet ve yatırımlar için yardım yapılabilir.

Köylere Hizmet Götürme Birliklerine yardım yapılması halinde, bu Yönerge ile il özel idareleri ve organlarına verilen yetki ve sorumluluklar, birlik organlarıncı kullanılır.

Yatırımların Gerçekleştirilmesi

Madde 9- Valilikler emrine gönderilecek il özel idareleri veya Köylere Hizmet Götürme Birlikleri bütçelerine maledilen bütçe ödenekleri ilgili mevzuat çerçevesinde projesine uygun olarak harcanır.

Ancak ilin merkez ilçesi dışındaki proje ve hizmetlerden, kaymakamlıklarca gerçekleştirilmesi uygun görülenlere ait ödenekler, il özel idarelerince ilgili kaymakamlıklar emrine gönderilir ve kaymakamın ya da görevlendireceği kişinin başkanlığında ilçe özel idare müdürünün de katılımıyla oluşturulacak en az 3 kişilik bir komisyon tarafından il özel idare mevzuatı uyarınca harcanır.

Yardımların Takibi, Denetimi ve Bakanlığa Bilgi Verilmesi

Madde 10- Yapılan yardımların Yönerge hükümlerine göre amacına uygun olarak harcanıp harcanmadığı ve bu yardım ile yapılması öngörülen hizmet ve yatırımların mali ve fiziki gerçekleşme durumlarının denetimi vali, kaymakam ve mülkiye müfettişleri tarafından yapılır.

Denetleme sonucunda veya herhangi bir suretle, tahsisin amaç dışında kullanıldığı anlaşılırsa, söz konusu tahsis Bakanlıkça iptal edilerek ilgili tutar saymanlık hesabına iade ettirilir. Ayrıca sorumluluk hakkında tahkikat yapılır ve ilgili özel idareye yanlış işlemin düzeltilmesine kadar başka yardım yapılmaz.

Valilikler, yatırım ve hizmetlerin durumu hakkında ilgili bütçe yılı bitmeden Bakanlığa bilgi verirler.

Bakanlık bütçesinden yapılacak yardımlara ilişkin iş ve işlemler Genel Müdürlük tarafından yürütülür ve takip edilir.

Yardımların Başka İşlerde Kullanılmaması

Madde 11- İl özel idarelerine veya Köylere Hizmet Götürme Birliklerine bütçeden yapılan yardımlar, proje ve tahsis amacı dışında kullanılamaz.

Bütçe ile gerçekleştirilecek bir proje veya hizmetin herhangi bir sebeple gerçekleştirilmesinden vazgeçilmesi veya mecburi sebeplerle uygulanmasının mümkün olmaması halinde, durum en kısa zamanda Bakanlığa bildirilir ve Bakanlıkça verilecek talimata göre hareket edilir.

Yürürlük

Madde 12- Bu yönerge, İçişleri Bakanı tarafından imzalandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13- Bu Yönerge hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

